Ümit Çiçeği

George Orwell

George Orwell

Ümit Çiçeği

Çeviren: Behzat Tanç

BOĞAZİÇİ YAYINLARI

Önsöz

Olgunlaşma çağında bir genç, hayatta nelerle karşılaşır? Niçin komünist, faşist, kapitalist veya antikapitalist olur?

Çağımızın en ünlü yazarlarından biri olan George orwell, siyasi inançların çok defa hissi meselelerin bir sonucu olduğunu en iyi bilenlerden biridir.

George Orwell, bu romanında, sosyalist düşüncelere sahip bir gencin «Para -Tanrısı» adını verdiği şeyden nefret edişini ve bu nefreti yüzünden sefil bir hayatı seçişini, sonunda «aşk» a mağlûp oluşunu anlatır. Derin bir sezgi gücü, akıcı üslûbu ve eşsiz mizah kabiliyeti ile, olgunlaşma yolundaki bir gencin ibretli macerasını dile getirir.

Yalnız gençler değil, bütün dünyadaki gençlik dalgalanışını, çağımızın meselelerini merak edenler ve gerçek roman okuyucuları da bu kitabı büyük bir haz duyarak merakla okuyacaklardır.

1

Saat ondört-otuzu çaldı. Bay McKechnie'nin kitabevindeki küçük yazıhanede oturmakta olan Gordon, uyuşuk bir hareketle masaya doğru uzandı; sigara paketiyle oynamaya başladı. Gordon Comstock, Comstock Ailesinin son ferdiydi ve henüz yirmidokuz yaşında olmasına rağmen oldukça yıpranmıştı.

Daha uzaktan, caddenin karşı tarafından bir yerlerden gelen başka bir saat sesi duyuluyordu şimdi. Gordon güçlükle doğruldu ve sigara paketini iç cebine soktu. Dört tane kalmıştı pakette; canı çok istemesine rağmen şimdilik içmemesi gerekiyordu. Ancak iki gün sonra para alabilecekti. O gece ve ertesi gün sigarasız kalmak istemiyordu.

Bu kadarcık sigara ile nasıl idare edebileceğinin sıkıntısı içinde kalktı, kapıya doğru yürüdü. Ufaktefek, ince yapılı bir adamdı; endişeli bir görünüşe sahipti. Ceketinin sağ kolu, dirsek yerinden yıpranmıştı ve bir düğmesi de eksikti. Yer yer lekeli, boru gibi bir pantolon giymişti. Ayakkaplarının tamire muhtaç olduğu ise hemen göze çarpıyordu.

Ayağa kalkarken, pantolonunun cebindeki paralar şıngırdamıştı. Bütün serveti oradaydı: topu-topu birkaç peni.. Bir an durakladı ve sonra cebinden bir üç-peni, çıkartıp baktı. Çok aptallık etmişti bunu almakla! Dün, sigara alırken olmuştu bu iş. Dükkândaki o küçük yosma, «size bir üç-peni versem olur mu efendim?» demişti. Ve kendisi de buna hiç ses çıkartmamıştı tabii. Budala, sersem budala!

Cebinde sadece beşbuçuk peni'si olduğunu düşünerek büyük bir üzüntüye kapıldı birden. Boş bulunup aldığı o üç-peni, tek başına hiçbir işe yaramazdı. «Ne kadar?» diyecektiniz; tezgâhtar kız, «üç-peni» diye cevap verecekti. Ve siz cebinizden o pis parayı, ufacık bir fiş gibi, tek başına çıkartıp uzattığınızda; kız, sizin beş - parasız biri olduğunuzu hemen anlayıverecekti. Bir daha o dükkâna girebilirsen gir bakalım sonra..

Bu saatlerde pek az müşteri olurdu. Yedi bin kitapla başbaşaydı Gordon, şimdi. Toz ve rutubet kokan, küçük, loş oda, ağzına kadar kitapla doluydu. Tavanın hemen altındaki üst raflarda eski, kalın ciltli ansiklopediler durmaktaydı. Gordon, diğer odaya açılan mavi perdeleri araladı. Burası, kiralık kitapların muhafaza edildiği yerdi. Tabii hepsi de roman.. Hem de ne romanlar! Zevk meselesi, diye düşündü.

Romanlar, odayı çepeçevre kaplamış, tavana kadar uzanıyor; renkli sırtları, duvarların rengârenk tuğlalarla örülmüş olduğu hissini veriyordu. Alfabetik bir düzen içindeydiler: Arien, Burroughs, Deeping, Dell, Frankau, Galsworthy, Gibbs, Priestley, Sapper, Walpole... Şu anda bütün kitaplardan, özellikle romanlardan nefret ettiğini hissetti Gordon. Düşüncesi bile iğrendiriyordu insanı: böyle bir yığın değersiz şeyin, bir tek odada toplanmış, kümelenmiş oluşu.. Onun dört-duvarı bunlardı işte.

Dükkânın ön tarafına geçti. Bu arada, eliyle saçlarını da düzeltmeyi ihmal etmemişti. Cam kapıların ötesinde kızlar olabilirdi zira. Aslında, pek de yakışıklı sayılmazdı. 1.68 boyundaydı. Uzun saçları yüzünden, başı, vücuduna göre biraz büyükmüş hissini veriyordu. Ufak-tefek yapısının farkındaydı Gordon. Birisinin kendisini seyrettiğini sezdiğinde, hemen göğsünü şişirir, başını arkaya atar ve basit insanları çok zaman etkileyen kibirli bir tavır takınırdı.

Fakat dışarıda kimsecikler yoktu. Bu kısım, mağazanın en güzel, en iyi düzenlenmiş yeriydi. Camekândakiler hariç, iki bin kadar kitap vardı burada.

Gordon, bakışlarını caddeye çevirdi. Hava kötüydü, rüzgâr gittikçe artmaktaydı. Kasımın on üçüydü bugün. Kitabevi, dört caddenin kesiştiği bir köşebaşındaydı. Solda, dükkânın içinden görülebilen, büyük bir karaağaç vardı. Yaprakları çoktan dökülmüştü. Sayısız ince dalları, gökyüzünün grisinde, kahverengi danteller çiziyordu. Tam karşıdaki tahta-perdelerin üzerinde ise, kuvvet verici yiyecek ve ilâçların ilânları yer almaktaydı: Reklâmcılığın yarattığı boş, mânâsız, iyimserlik dolu suratlar... Q.T. Sos'u, Truweet Kahvaltı gevrekleri, Kanguru Burgundy, Vitamalt Çikolataları, Bovex... Bunların içinde en çok Bovex'in reklâmı sinirine dokunmaktaydı: Gözlüklü, fare - suratlı bir adam, bir masada oturmuş, beyaz bir fincandan Bovex yudumlamaktaydı. «Köşedeki masa, yemeğini Bovex ile çeşnilendiriyor» diye yazılıydı resmin altında da.

Birden camdaki kendi hayâline gözü takıldı Gordon’un: Daha otuz yaşında bile olmamasına rağmen, oldukça yıpranmış bir yüz.. Solgun, derin çizgilerle dolu., insanların makbul saydıkları geniş bir alın; buna karşılık yüze, oval değil de, armut biçimi veren küçük, sivri bir çene.. Kumral, iyi taranmamış saçlar; elâ gözler... Yeniden uzaklara baktı. Bugünlerde aynalardan nefret ediyordu.

Dışarıda, artık herşey rüzgârın hâkimiyetine girmişti. Yerlerdeki kuru yapraklar hışırdıyor, karaağacın dalları batıya doğru eğiliyordu. Sağ taraftaki yan sokakta, kaldırım boyunca uzanan çıplak kavak ağaçlarının da belini bükmekteydi rüzgâr. Bu hava, kışın ilk habercisiydi. Bir şiirin ilk iki mısraı oluşmaya başladı Gordon’un kafasında :

Birden ürpertici bir rüzgâr eser

Eğilir kavaklar, çıplak ağaçlar

Güzel.. Beğenmişti. Fakat hemen günlük endişelerine döndü yeniden. Elini cebine attı, paralarına dokundu, insan böylesine züğürt olursa, oturup da nasıl şiirle uğraşabilirdi. Yine canı sıkılmıştı.

Hah! Bir müşteri.. Gordon hemen kendisine çeki - düzen verdi. Sonra müşteriyi incelemeye başladı.

Orta-yaşlı, siyah elbiseli, melon şapkalı, koltuğunun altında bir evrak çantasıyle şemsiye taşıyan bir adamdı bu. Bir dâva vekiline ya da bir belediye memuruna benziyordu, iri, açık renk gözleriyle camekânı süzmekteydi. Bakışlarında bir çekingenlik vardı. Tamam! Şu uzak köşedeki D. H. Lawrence’ın eserleri, değil mi? Açık-saçık bir şeyler okumak istiyor besbelli. «Lady Chatterley» in bahsini duymuş olacak.

Çirkin bir surat, diye düşündü Gordon. Gai’li herhalde. Dudaklarının kenarında memnuniyetsiz bir kıvrıntı var. Bütün kalbiyle onun içeri girmesini diledi. «Âşık kadınlar» romanından satmak isterdi ona.

Fakat hayır! Gal’li dâva vekili ürkmüştü birden. Şemsiyesini koltuğunun altına sıkıştırmış, kararlı bir tavırla uzaklaşıyordu. Ama hiç şüphesiz bu gece, karanlıklar utançtan kızaran yüzünü gizlediğinde, üçüncü sınıf bir kitapçıya dalacak ve Sadie Blackeyes’ın «Bir Paris Manastırında Cümbüş» adlı romanını satın alacaktı.

Gordon kitap raflarına doğru yöneldi. Sol tarafta yeni, parlak kuşe kapaklı kitaplar durmaktaydı. Müşterinin içeri girer-girmez gözüne çarpacak bir biçimde yerleştirilmişlerdi. Çekici, lekesiz sırtları gerçekten de

göz alıyor; onları satınalmanız için sizi âdeta zorluyorlardı, Gordon, bakışlarını başka tarafa çevirdi. Kendi kitabını hatırlamıştı, iki yıl kadar önce yayınlamış olduğu o tek kitabı.. Tam yüz elli üç tane satmıştı. Hepsi o kadar..

Donuk bir bakışla, duvarları çepeçevre kuşatmış olan kitaplara bir daha göz attı. Nefret ediyordu onlardan, hepsinden nefret ediyordu. Yenisinden, eskisinden, değerlisinden, değersizinden., hepsinden. Bütün bu kitaplar ona kendi verimsizliğini hatırlatmaktaydı. Sözde bir yazardı o; fakat bir türlü yazamayan bir yazar!. Oysa bu raflardaki ciltler, iyi veya kötü bir emeğin ürünleriydiler. Fakat en çok o yüksek tabakaya hitap eden eserlerden nefret ediyordu. Eleştiri kitaplarından ve edebi eserlerden.. Cambridge mezunu, o paralı genç heriflerin büyük bir rahatlıkla yazdıkları şeylerdi bunlar. Birazcık parası olsa Gordon da yazabilirdi. Para! Para ve kültür! İngiltere gibi bir ülkede parasız kültür olamazdı. Parasız ne olabilirdi ki zaten? iyi bir eğitim için para, seçkin dostlara sahip olmak için para, iç huzuru için para, seyahat için.. hep para gerekliydi. Para, kitaplar yazdırır ve sonra yine para, o kitapları satar veya satınaldırır. Ah Tanrım, bana para ver, sadece para!

Cebindeki bozuklukları şıkırdattı. Hemen hemen otuz yaşına geldiği halde hayatta hiçbir başarı elde edememişti henüz. Sadece, okuyucu bulamayan bir şiir kitabı.. Ve o kitap yayınlandığından beri, tam iki yıldır yeni bir kitap üzerinde çalışmaktaydı. Fakat öyle bir kitaptı ki bu, bir türlü ilerlemek bilmiyor, hiçbir zaman biteceğe benzemiyordu. Parasızlıktan! Sadece parasızlık yüzündendi bütün bunlar. Yazma gücünü yok ediveriyordu parasızlık. Para, para, para! Her kapının anahtarı paraydı.

Ama yine de, raflara daha dikkatli bir göz gezdirdiğinde biraz rahatlıyordu. Kitapların birçoğu unutulmuş, eskimiş, okunmaz bir hale gelmişti. Onların eserleri de benimkinden farklı bir durumda değil, diye düşündü. Beni de, siz Cambridge'li delikanlıları da aynı şey bekliyor: unutulmak.. Yalnız, belki onlar için bu durum biraz daha ilerideki bir tarihe aitti, işte hepsi o kadar.. Ayağının hizasındaki rafta yatan klâsiklere baktı, ölü, hepsi ölü bunların! Carlyle, Ruskin, Meredith ve Stevenson, hepsi.. Çürümeye mahkûm olmuşlar. Sanat! Hah!

Mağaza kapısının açıldığını belli eden çıngırak! Hemen döndü Gordon: iki müşteri..

Bütün görünüşüyle aşağı - sınıfa mensup olduğu anlaşılan, kederli bir yüz ifadesine sahip bir kadın, elinde bir pazar çantası, İçeri daldı. Yanında

şişman, kısa boylu bir kadın daha vardı. Onun elinde ise «Forsyte Destanı» adlı bir kitap bulunmaktaydı.

Gelen - geçen onun ne kadar ciddi eserler okumakta olduğunu anlasın diye kitabın başlığı dışa gelecek bir şekilde tutulmuştu.

Gordon, yüzündeki memnuniyetsiz ifadeyi değiştirmişti. Onları, kitabevinin kiralık kitap servisine abone olan müşterilerine sakladığı sıcak gülümsemeyle karşıladı.

«Merhaba Bayan Weaver. Merhaba Bayan Penn. Ne kötü hava değil mi! »

«Berbat!» dedi Bayan Penn.

Gordon, kadınların geçmesi için kenara çekildi. Ethel M. Dell'in «Gümüş Evlilik» adlı, kitabının yıpranmış bir nüshası çıkmıştı. Bayan Penn, kitaba göz-ucuyla baktı; sonra Bayan Weaver'in arkasından Gordon'a hafifçe gülümsedi. Dell! Ne âdi bir kitap! Ah bu aşağı - sınıfın okudukları! Kiralık kitapların bulunduğu kısma geçtiler.

Bayan Penn, «Forsyte Destanı» nı masanın üzerine koydu ve Gordon'a döndü! Genç adama daima çok nâzik davranır, onu Bay Comstock diye çağırırdı. Karşısındaki bir tezgâhtar olmasına rağmen, Gordon'-la sık sık edebi sohbetlerde bulunmaktan zevk alırdı. Aralarında, ciddi eserler konusunda birtakım ortak kanaatler olduğu inancındaydı.

«Foryste Destanı hoşunuza gitti sanırım Bayan Penn?»

«Çok müthiş bir kitap Bay Comstock! inanır mısınız, bu dördüncü okuyuşum.. Büyük bir destan!»

Kitapların alfabetik bir şekilde düzenlenmiş olduğunu farkedecek anlayışta olmadığı için, onları gelişigüzel karıştırmaktaydı Bayan Weaver.

«Bu hafta ne alsam acaba? hiç bilemiyorum..» diye homurdandı. «Kızım, bir kere, de Deeping'i denemem için ısrar ediyor. Deeping'in hayranı.. Damadım derseniz, o, Burroughs'dan hoşlanıyor daha çok.. Bilmem ki ne alsam..»

Burroughs'dan sözedilmesi, Bayan Penn'in yüzünde küçümseyici bir ifadenin belirmesine yol açmıştı. Bayan Weaver'a hemen sırtını döndü.

«Öyle hissediyorum ki Bay Comstock, Glasworthy'de büyük bir şey var. Nasıl anlatsam? Çok derin, çok evrensel; fakat aynı zamanda bir o kadar da milli niteliklere, milli ruha sahip.. Eserleri gerçek birer belge sanki..»

«Ya Priestley’e ne dersiniz?» diye konuştu Gordon. «Çok iyi bir yazar bence Priestley. »

«Aynı fikirdeyim; Çok engin, çok hümanist bir yazar Priestley! Tam bir İngiliz yazarı!»

Bayan Weaver, kararsız bir tavırla dudaklarını ısırdı. O dudakların ardında sadece üç tanecik sararmış diş bulunduğunu biliyordu Gordon.

«En iyisi yine bir Dell alayım ben» dedi. «Dell’in başka eserleri de var sizde, değil mi?. Ne yalan söyleyeyim : onun kitaplarını okumaktan çok hoşlanıyorum. Kızıma da söylüyorum, Deeping’ler Burroughs’lar sizin olsun diye; Dell bana yetiyor.»

Bayan Penn, gözleriyle Gordon’s hafifçe bir işaret yaptı. Gordon da aynı şekilde karşılık verdi buna. İyi geçinmeli Bayan Penn’le! Devamlı bir müşteri!

«Tabii Bayan Weaver. Bütün bir raf, tamamen Ethel M. Dell’in kitaplarıyle dolu. Size «Hayatın Arzusu» kitabını versem ne dersiniz? ya da «Şeref Mihrabı» nı?.»

«Hugh Walpole’un son kitabı var mı sizde, acaba?» diye sordu Bayan Penn. «Bu hafta yine şöyle epik bir şeyler okumak istiyorum. Bence Walpole da büyük bir *yazar.* Tabii Galsworthy’den sonra.. Çok engin, çok hümanist bir yazar..»

«Aynı zamanda tam bir İngiliz yazarı..» diye yapıştırdı Gordon.

«Ah tabii! Tam bir İngiliz yazarı!»

«Bir Kartalın Yolu’nu bir kere daha okumak en iyisi..» dedi Bayan Weaver nihayet. «İnsan bu kitabı kaç kere okusa yine de sıkılmıyor.»

İş icabı böyle konuştuğunu anlatmak için, gözünü Bayan Penn’den ayırmadan, «muhakkak ki çok popüler bir kitap» diye başını salladı Gordon.

Bayan Penn, «oh çok popüler!» diye alaycı bir ifadeyle tekrarladı.

Onlardan ikişer peni alan Gordon; Bayan Penn’i Walpole’un Rouge Herries’i, Bayan Weaver’i de Bir Kartalın Yolu ile birlikte evlerine yolladı.

Az sonra diğer kısma geçti; şiir kitaplarının bulunduğu rafa yaklaştı. Bu raflar, onu hüzünlü bir cazibeyle kendisine çekerdi hep. Aralarında, kendi zavallı kitabı da bulunmaktaydı. Tabii en üstteki rafta, müşteri bulma şansını tamamen kaybetmiş olanların yanında.. «Fareler», yazan Gordon

Comstock.. Fiatı şimdi bir şilin'e indirilmiş olduğu halde alıcı bulamıyordu. Bu kitabevinde çalıştığı iki yıl boyunca bir tek, ama bir tek müşterinin bile «Fareler» i rafından çıkartıp bakmış olduğunu hatırlamıyordu.

Kapı! Bir müşteri daha.

Yirmi yaşlarında, kırmızı dudaklı, saçları özenle taranmış bir genç girmişti içeri. Paralıydı besbelli. Yalnız paranın sağlayabileceği o büyüleyici kokuya sahipti. Daha önce birkaç kere gelmişti buraya. Gordon, zengin müşterilerine sakladığı o ölçülü gülümsemesiyle konuştu :

«Hoşgeldiniz. Bir emriniz var mı? Aradığınız belirli bir kitap?.»

«Hayır.» Kadınsı bir sesi vardı; R'leri pek telâffuz edemiyordu. «Sadece şöyle bir bakmak istemiştim. Camekânınız çok çekici; dayanamadım, girdim. Kitabevlerine karşı müthiş bir zaafım vardır benim!»

Gordon anlayışlı bir bakışla gülümsedi. Bir kitapsever, diğer bir kitapsevere nasıl gülümserse öyle.

«Tabii, tabii, istediğiniz gibi bakın. Biz kitabevimizde daima müşteri bulunmasından hoşlanırız.. Acaba şiir sever misiniz?»

«Hem de nasıl! Bayılırım şiire!»

Seni küçük züppe seni! Hiç şiir sevmeden olur mu? tabii. Gordon, şiir kitaplarının bulunduğu raftan ince, kırmızı bir cilt çıkardı :

«Yeni çıktı. Belki ilgilendirir sizi. Tercüme bunlar. Alışılmışın dışında, çok değişik şiirler. Bulgarcadan çevrilmiş.»

iyi bir taktikdir bu : Vereceksin kitabı eline, sonra da müşteriyi kendi başına bırakacaksın. Hiç acele etmemek gerek; yarım saat kadar baksın, karıştırsın kitapları. Sonra nasıl olsa utanacak ve bir tanesini satınalacaktır.

Gordon, elleri cebinde, delikanlıya engel olmamak için çekildi; yavaşça kapıya doğru yaklaştı.

Sokakta kimsecikler yoktu. Uzaktan uzağa taşıtların gürültüsü duyulmaktaydı. Binaların bacalarından çıkan dumanları, rüzgâr önüne katıyor, kararsız bir esişle onları çeşitli yönlere dağıtıyordu.

Birden ürpertici bir rüzgâr eser

Eğilir kavaklar, çıplak ağaçlar,

Ve bacaların kara bulutları

Yerlere eğilirler; rüzgârın kamçıları önünde...

Güzel.. Fakat ilham perisi, geldiği gibi hemen yokoluvermişti yine. Gözleri tekrar karşı taraftaki reklâm afişlerine takıldı.

Gülünçtü bu afişler, çok gülünç! Canlı görünmeleri için harcanan bütün çabalara, başvurulan bütün tekniğe rağmen ölü ve. anlamsızdılar. Bu reklâmların kimi etkileyebileceğini sanıyorlardı ki!? Ama yine de kendisine bir çeşit hüzün verdiklerini kabul etmeliydi. Para, para! Her yerde para çıkıyordu karşısına! Kırmızı dudaklı delikanlıya bir göz attı: Şiir kitaplarının bulunduğu raflardan uzaklaşmış, başka bir yerden Rus balesi üzerine pahalı, büyük bir kitap bulmuş, onu karıştırmaktaydı. Hiç şüphesiz, para babaısı bir sanatseverdi bu çocuk; ve bütün paralı insanlar gibi kibar, sevimli bir havası vardı. Para ve sevimlilik; bu ikisini birbirinden ayırmak mümkün mü hiç?..

Gordon çok sevdiği arkadaşı Ravelston'u düşündü birden. Zengin ve sevimli Ravelston'u.. «Antichrist» adlı bir derginin sahibiydi. Onu pek sık göremiyordu. Ancak onbeş günde bir.. Sonra sevgilisi Rosemary'yi düşündü. Kendisini çok sevdiği halde, onunla bir türlü yatmayı kabul etmeyen Rosemary.. 'Para, yine para vardı işin içinde. Bütün insan ilişkileri eninde - sonunda paraya dayanıyordu. Eğer paran yoksa kimse ilgilenmez seninle; kadınların aşkını bile kazanamazsın! Ama beş - parasız birine böyle davranmakta haklı sayılmazlar mı!? Parasızlık, sevgisizlik demektir bir bakıma...

Birkaç kişi geçti sokaktan. Bir - iki sokak ötedeki meydanda hareket eden bir tramvayın gürültüsü duyuldu. Saatler üçü çalıyordu, iki ihtiyar; (bir serseri, ya da dilenci, yanında karısı) uzun, pis pardesüleri neredeyse yerleri süpürerek kitabevine doğru yaklaşmaktaydılar. Sonra adam olduğu yerde kaldı, kadın ise kapıya yöneldi.

«Kitap alıyor musunuz?» diye sert bir sesle sordu kadın, Gordon'a.

«İşimize yararsa alırız.»

«Çok güzel kitaplar var bende.»

Kapıyı küt diye kapatarak içeri girdi. Bu arada kırmızı dudaklı delikanlı, omuzunun üzerinden memnuniyetsiz bir bakış fırlatmış ve sonra birkaç adım geriye çekilmişti. İhtiyar kadın, pardesüsünün göğsünden yağlı, kirpas içinde küçük bir torba çıkarttı ve iyice yaklaştı Gordon'a. Sanki bir sır verecekmiş gibi..

Torbasını sıkı sıkı tutarak, «alacak mısınız?» diye konuştu; «hepsi ikibuçuk şilin..»

«Ne olduğunu göstermediniz ki daha!»

«Çok., çok güzel kitaplar» diyerek soludu kadın. Sonra hemen torbayı açıp, içinden küf kokan bir şeyler çıkarttı.

«İşte!»

Gordon'un suratına doğru eski, içi dışına çıkmış birkaç kitap uzatıyordu.

Charlotte M. Yonge'un romanlarıydı bunlar. Hem de 1884 baskısı.. Burnuna doğru uzatılan bu pis, küf kokulu şeylerden birden iğrenen Gordon, geri çekildi.

«Bunları almamız imkânsız» dedi kısaca.

«Almayacak mısınız? *Niçin* almayacakmışsınız?»

«Çünkü bunlar işimize yaramaz da ondan. Böyle şeyler satamayız biz.»

«Peki neden görmek istedin öyleyse, torbamdan çıkarttırdın?»

Gordon, kadının pis kokusunu duymamak için ondan uzaklaştı ve sonra hemen gidip kapıyı açtı; sessizce bekledi. Tartışmaya değmez. Bu tür insanlarla sık sık karşılaşmak mümkündü burada, ihtiyar kadın, homurdanarak çıktı; sonra kapının önünde beklemiş olan kocasıyla birlikte ayaklarını sürüyerek, yavaş yavaş uzaklaştılar.

Arkalarından baktı Gordon. Bunlar gibi binlercesi, onbinlercesi vardı Londra'da, insandan başka herşeye benzeyen birtakım yaratıklar.. Para - ilâhının hafifleyip yükselmek için attığı safra...

Böyle bir caddede, böyle bir şehirde yaşanılan her hayatın mânâsız, çekilmez bir şey olacağı hissine kapıldı birden. Güçlü bir kötümserlik duygusuydu bu. Modern hayatın yarattığı bir boşluk, yalnızlık, terkedilmişlik hissi.. Bir intihar olayı, bir mektup, uyku hapları.. Ve savaşın ilk belirtileri.. Londra üzerinde düşman uçakları., patlayan bombalar., işte bunları vaadediyordu gelecek...

Yeni müşteriler geliyordu. Geri çekildi Gordon. Kibarca..

Kapı açıldı; orta-sınıflara mensup oldukları anlaşılan iki kadın, gürültülü bir şekilde içeri girdiler. Birisi; pembe-beyaz, otuzbeş yaşlarında, çok iri göğüslü bir kadındı. Diğeri ise orta yaşlı ve esmerdi. Onların hemen arkasından mahçup görünüşlü, derbeder kılıklı bir genç adam süzüldü içeri.

Kitabevinin en iyi müşterilerinden biriydi. Pek az konuşur, suratı daima birkaç günlük sakalla kaplı olurdu.

Gordon her zamanki sözlerini tekrarladı :

«Hoşgeldiniz. Bir emriniz var mı? Aradığınız belirli bir kitap?.»

Pembe-beyaz, bu sözlere gülümseyerek karşılık verdi; fakat esmer kadın pek hoşlanmamıştı anlaşılan : Arkadaşının koluna girip, onu' kedi ve köpeklerle ilgili kitapların bulunduğu raflara doğru yöneltti. Sonra da hemen kitapları karıştırmaya ve yüksek sesle konuşmaya koyuldular. Esmer kadının konuşması, bir kıta çavuşununkine benziyordu. Hiç şüphesiz bir albay karısıydı. Hâlâ Rus balesiyle ilgili kitapla meşgut bulunan Kırmızı dudaklı, İyice köşeye sinmişti. Diğerlerinden rahatsız olmuş gibiydi. Utangaç genç adam İse, çoktan şiir kitaplarına dalmıştı bile.

Bir müşteri daha geldi. Fakat bu sefer kiralık kitaplar için.. Yirmi yaşlarında çirkin bir genç kız.. Dürüst bakışları ve kalın mercekli gözlükleri vardı. Beyaz bir göğüslük giymişti; bir eczacı kalfası.. Gordon’a gülümsedi ve sonra onu, kiralık kitapların bulunduğu bölüme kadar takip etti.

«Bu sefer nasıl bir kitap istiyorsunuz Bayan Weeks?»

«Şey..» Elleri göğüslüğünün önünde kenetlenmişti. Miyop gözleri, Gordon’unkilere güven dolu bir ifadeyle baktı. «Şeyy.. şöyle ateşli bir aşk hikâyesi istiyorum. Modern bir şey olsun.»

«Peki.. Barbara Bedworthy’ye ne dersiniz? ‘Bir Bâkire Gibi’ romanını okudunuz mu?»

«Hayır, onu istemem. Daha değişik bir şey. Modern.. Seks problemleri, boşanma falan.. Anlıyorsunuz ya., öyle bir şeyler istiyorum işte.»

«Ne versem acaba size?»

Modern aşk hikâyelerinin bulunduğu rafları gözden geçirdi. Bu konuda en azından üç yüz kadar roman vardı kitaplıkta, ön kısımdan, köpekler hakkında konuşan bayanların sesleri gelmekteydi. Kapının çıngırağı çaldı yine. Gordon, kıza «Yedi Kızıl Gece» yi verdi ve sonra onun uzattığı iki peni’yi aldı.

Yeniden ön tarafa geçtiğinde, Kırmızı - dudaklının, kitabı yanlış bir rafa koyup kaybolmuş olduğunu farketti. Utangaç genç adam ise bir köşeye çekilmiş, D. H. Lawrence’in bir şiir kitabını incelemekteydi.

Köpek kitaplarına meraklı iki bayan, birden kitabevini terkediverdiler. Gordon, onlara kapıyı açtı. Bakmış oldukları kitapları masanın üzerinde öylece bırakmışlardı.

Rüzgâr daha soğuk esiyordu şimdi. Işıkları yakmanın zamanı gelmişti. Yırtılan afişlerden bir parça, şiddetle sağa-sola sallanıyordu.

Birden ürpertici bir rüzgâr eser

Eğilir kavaklar, çıplak ağaçlar,

Ve bacaların kara bulutları

Yerlere eğilirler; rüzgârın kamçıları önünde,

Yırtılan duvar ilânları acıyla çırpınır.

Fena değil.. hiç de fena değil. Fakat devam edecek hali kalmamıştı. Cebindeki parayla oynadı, şıkırdatmamaya çalışarak.. Utangaç genç adam duyabilirdi. Sigara da yok yarına! Bütün kemiklerinin sızladığını hissetti.

Karşı taraftaki Prince of Wales barının ışıkları yanmıştı. Temizlik vardı anlaşılan. Uzaklardan bir tramvay sesi geldi. Yukarıdaki katta Bay McKechnie'nin yürüdüğü duyuluyordu. Dükkâna pek az inerdi patron.

Utangaç genç müşteri, birden yalnız olduğunu

farkederek, suçlu bir ifadeyle Gordon'a baktı. Kitabevlerinin müdavimi sayılan tiplerdendi, ama yine de hiçbir kitapçıda on dakikadan fazla kalmazdı. Hiç konuşmaksızın Lawrence'in şiir kitabını bir eline alıp, diğeriyle cebinden para çıkardı.

«Sarayım» dedi Gordon.

Utangaç genç adam sadece başını sallamakla yetindi. Mümkün olduğu kadar az konuşmak adetindeydi.

Yine yalnız kalmıştı Gordon. Tekrar kapıya yöneldi. Prince of Wales barındaki saat, üçü çeyrek geçtiğini bildiriyordu.

Buçukta yakmalı ışıkları. Dükkânı kapatmaya dört saat üç çeyrek kaldı. Akşam yemeğine ise beşbuçuk saat.. Cepte topu topu beşbuçuk peni.. Yarına sigara yok..

Gordon, birden sigara içmek için müthiş bir arzuya kapıldı. Oysa bu öğleden sonra hiç sigara iç-memeye karar vermişti. Sadece dört tane kalmıştı pakette. Onları geceye saklamalıydı; yazarken sigarasız duramazdı. Fakat yine de dayanamayıp, paketi çıkarttı. Aslında hiç de doğru

yapmıyordu; şimdi içilen bir sigara, bu gece yarım saat daha az çalışmasına, daha az yazmasına sebep olacaktı. Ama artık iş işten geçmişti: büyük bir zevkle, dumanı ciğerlerine çekti.

Bakışları camdaki hayâline takıldı yine: Gordon Comstock, «Fareler» adlı şiir kitabının yazarı.. Yirmi dokuz yaşında.. Daha şimdiden ağzında yirmi altı diş kalmış.. Buna da şükretmek gerek...

Reklâm afişlerine bir daha baktı. Medeniyetimiz can çekişiyor, diye düşündü. Daha doğrusu öyle olması gerek! Hem de rahat yatağında olmayacak ölürken.. Uçaklar gelecek. Vuwv - bum! Bütün Batı âlemi yok olacak!

Gittikçe kararmaya başlayan sokağa baktı. Sonra da camdaki kendi hayâline, ve gelip geçenlere.. Elinde olmaksızın tekrarladı :

«C’est l’Ennui - l’ceil chargé d’un pleur involontaire, li rêve d’échafauds en fumant son houka!» (Bu, sıkıntıdır - gözlerinde isteksiz bir ağlama çubuğunu tüttürürken darağacını düşünüyor.)

Para, para! Reklâm afişleri! Uçakların uğultusu

ve patlayan bombalar...

Kurşuni bir renk almış olan gökyüzüne baktı. Geliyordu işte uçaklar. Onları gerçekten gördüğünü hayâl etti Gordon. Sayısız uçaklar; sivrisinek bulutları gibi göğü karartan.. Dişlerinin arasından garip bir ses çıkartmaya başladı : Vuvvvv... Bütün kalbiyle duymayı *arzu* ettiği tek ses buydu şimdi.

2

Gordon, eve dönerken rüzgâr tam karşısından esiyor, genç adamın saçlarını geriye uçurarak onun geniş alnını iyice ortaya çıkartıyordu. Gelip geçenlere; bu havada palto giymeyişinin, tamamen bir alışkanlık ve zevk meselesi olduğunu anlatmak isteyen bir tavır takınmıştı. Gerçekte ise, onbeş şilin karşılığında rehine vermişti paltosunu.

Willowbed Yolu, aslında pek de kötü bir yer sayılmazdı; sadece biraz renksiz ve kasvetli bir semtti. Asıl kenar mahalleler ise az ötedeydi. Tipik bir aşağı-orta sınıf semti olarak nitelendirilebilirdi Willowbed. Birçok evin penceresinde kılıç çiçeğine rastlamak mümkündü burada.

Gordon'un evsahibesi Bayan Wisbeach, sadece bekârlara oda verirdi. Birer gaz lâmbasıyle aydınlanan tek yataklı odalar.. Isınma işini kendiniz halletmek zorundaydınız. isterseniz banyo yapmak ve yemek yemek de mümkündü bu evde.

31 numaralı evin sokak kapısının üzerindeki buzlu camda, bir gaz lâmbasının sarı ışıkları yansımaktaydı. Gordon cebinden anahtarını çıkartıp kilide soktu. Küçük, loş antre bulaşık suyu ve lâhana kokuyordu. Portmantonun üzerindeki tepsiye bir göz attı. Kendisi için bir şey gelmemişti. Mektup beklemenin yersiz olduğunu bildiği halde, yine de umutlanmaktan kendini alamıyordu. Canı sıkılmıştı : Bir mektup yazabilirdi Rosemary pekâlâ! Ondan en son dört gün önce haber almıştı. Sonra, dergilere göndermiş olduğu birkaç şiiri de vardı; bunlar da henüz iade edilmemişti. Hayatı yaşanabilecek hale getiren tek şey, akşamları eve döndüğünde kendisini bekleyen bir mektubun olmasıydı.

Holün sol tarafında hiç kullanılmayan bir oda vardı. Sonra merdivenler geliyordu. Hol, daha doğrusu koridor, nihayet mutfağa ve kendine has bir dokunulmazlık taşıyan, Bayan Wisbeach'ın işgal ettiği kısma açılıyordu. Gordon merdivenlere yönelirken, koridorun sonundaki kapı aralandı, ve bu

aralıktan Bayan Wisbeach'ın suratı göründü, içeri girene.şüpheli bir bakış fırlattıktan sonra hemen kayboldu yine. Bu eve girip çıkarken gözetlenmemek imkânsızdı. Bayan Wisbeach'in, kiracılarından niçin şüphelendiği pek kolay açıklanamazdı. Yukarıya kadın arkadaş çıkarılmasından korkuyordu belki de. Bayan Wisbeach, pansiyon işleten o saygıdeğer hanımlardandı. Kırk-beş yaşlarında, tıknaz fakat çevik ve çok mütecessis bir kadındı. Güzel kır saçları, ve durumundan daima şikâyet eden bir hali vardı.

Gordon dar merdivenleri çıkmak üzereyken birden durakladı. Yukarıdan gür bir sesin «Kim Korkar Hain Kurttan?» şarkısını söylediği duyuluyordu. Sonra, otuz yedi - otuz sekiz yaşlarında, çok şişman bir adam dans edercesine merdivenlerden inmeye başladı. Güzel, gri bir elbise, ve sarı ayakkaplar giymiş, başına geniş kenarlı bir şapka oturtmuştu. Mavi paltosuna ise hiç diyecek yoktu. Flaxman'di bu; ilk kattaki kiracılardan. Saba Melikesi Tuvalet Eşyası şirketinin satış mümessiliydi. Gordon'u, portakal rengi eldiveniyle selâmladı.

Neşe içinde, «merhaba ahbap!« diye bağırdı. «Nasılsın?»

«Berbat» dedi Gordon kısaca.

Flaxman onun yanına geldi; kolunu şefkatle Gordon'un omuzuna attı.

«Boş veer, neşelenmeye bak! Nedir bu halin? canlı cenazeye dönmüşsün. Bak : şimdi Crichton'a gidiyorum ben, sen de gel.»

«Gelemem. Çalışmam gerek.»

«Saçmalama! Odana tıkılıp kalmanın ne mânâsı var şimdi. Gel Crichton'a gidelim birlikte, eğleniriz.»

Gordon, Flaxman'ın kolunu itti. Bütün ufak-tefek insanlar gibi dokunulmaktan hoşlanmazdı. Gerçekten de çok şişmandı şu Flaxman. Ama yine de bütün diğer şişman insanlar gibi, o da «şişman» kelimesini kullanmaktan şiddetle kaçınırdı. Onun, kendisini tarif etmekte kullandığı kelime, sadece «tıknaz» dı.

Flaxman şimdilik karısından ayrı yaşamaktaydı. Bir süre önce, Saba Melikesi Tuvalet Eşyası şirketi, bütün memurlarına otuz sterlin'lik bir zam yapmış; aynı zamanda Flaxman ve iki arkadaşını, yeni çıkardığı Seksapel rujunu Fransız firmalarına tanıtmak üzere Paris'e göndermişti. Bu zamdan, karısına söz-etmenin pek gerekli olmadığını düşünmüştü Flaxman. Paris'te hayatın tadını öylesine çıkarmıştı ki, bugün bile, (yani seyahatten üç ay

sonra) oradan sözederken ağzının suları akıyordu. Gordon'a Paris hakkında neler anlatmamıştı ki.. Otuz sterlin ve Paris'te on gün!. Fakat ne yazık ki bir yerlerden öğrenmişti karısı durumu: eve döndüğünde kıyamet koptu. Karısı; on dört yıldır kullandıkları ve kendilerine evlenme hediyesi olarak verilmiş kristal bir şarap sürahisiyle başını yardı Flaxman'ın. Sonra çocukları da yanına alarak annesinin evine gitti. İşte Flaxman'ın Willowbed'deki sürgün hayatı böyle başlamıştı. Fakat şişman adam, duruma hiç de üzülüyor sayılmazdı. Boş ver bu da geçer, diyordu. Daha önce kaç kere oldu böyle.

«Hadi be ahbap!» diye ısrar etmekte, devam ediyordu. «Senin mâneviyatını düzeltmek için ne lâzım, biliyor musun? Bir kız! Evet, bir kıza ihtiyacın var senin.. Gel de birahanedeki yeni kızı bir gör. Müthiş bir şey!»

«Şimdi anlaşılıyor neden bu kadar süslendiğin.. » dedi Gordon, Flaxman'ın sarı eldivenlerine bakarak.

«Ne sandın ya? Tabii! Ama şahane bir sarışın! Bir görsen!.»

Flaxman dudaklarını şapırdattı. Bir an onunla gitmek için büyük bir arzuya kapılmıştı Gordon : Bir bardak bira, ne güzel olurdu! Ama ne yazık ki parası yoktu. Diğer insanların sırtından geçinmek ise hiç hoşuna gitmezdi.

«Beni rahat bırak Allahaşkına!» dedi, ve sonra bir kere bile arkasına bakmadan merdivenleri çıkmaya başladı.

Bunun üzerine Flaxman, küskün bir tavırla kapıya yöneldi.

Bugünlerde hep böyle ters davranışlarda bulunduğunun farkındaydı Gordon : Herkesle dostluk bağlarını koparmaktaydı. Tabii yine para vardı işin içinde! Cebinde para olmadıkça ne arkadaşlık kurabilirdin, ne de dostlarına iyi davranabilirdin. Hattâ gerekli medeni davranışlarda bile bulunamazdın parasız. Ansızın derin bir kendine acıma duygusuyle sarsıldı. Crichton'daki o sevimli birahanede olmak isterdi şimdi : o güzelim bira kokusu; ılık, parlak ışıklar; neşe dolu sesler; tezgâhın üzerindeki bardaklar.. Para, para! Karanlık, pis merdivenleri çıkmaya devam etti. Üst kattaki soğuk, yalnız odası onu bekliyordu.

ikinci katta Lorenheim diye birisi oturmaktaydı. Esmer, sıska, kertenkeleye benzeyen, yaşı ve ırkı belirsiz bir yaratıktı bu adam. Elektrik süpürgelerine müşteri bularak haftada otuz beş şilin kazanmaktaydı. Lorenheim'ın kapısı önünden daima hızla geçerdi Gordon. Zira bu adam, hayatta bir tek arkadaşı olmayan tiplerdendi, ve o yüzden herkesle sohbet

etmek için fırsat kollardı. Öylesine bir yalnızlık içindeydi ki Lorenheim; eğer kapısı önünde adımlarınızı biraz yavaşlatsanız, hemen üzerinize atılıp sizi içeri sürüklemesi ve şimdiye kadar baştan çıkarmış olduğu kızlar ve ağzının payını vermiş olduğu patronlarla ilgili bitmez-tükenmez hikâyelerini anlatmaya başlaması işten değildi, üstelik, bütün diğerlerinden daha soğuk ve pisti odası : her yer, ekmek kırıntılarıyle doluydu. Bir kiracı daha vardı evde : Geceleri işe giden bir mühendis.. Gordon'un binde bir karşılaştığı, iriyan, soluk benizli, başından şapkası hiç eksik olmayan bir adamdı bu.

Karanlık odasına girdiğinde, Gordon el yordamıyle gaz lâmbasını buldu ve yaktı. Oda orta büyüklükteydi. Ne bir perdeyle ikiye ayrılacak kadar geniş ve ne de bir tek gaz lâmbasıyle biraz olsun ısınabilecek kadar küçük.. Çatı katındaki bir odada neler, bulunabilirse onlar vardı burada: tek kişilik bir yatak, kahverengi yer döşemeleri, el ve yüz yıkamak için bir leğen ve su testisi.. Pencerenin kenarında ise üzeri yeşil sırlı saksı içinde, hiç de canlı görünmeyen bir kılıç çiçeği...

Pencerenin hemen bitişiğinde, duvara dayalı, üzerine mürekkep lekeleriyle dolu yeşil bir örtü örtülmüş bir mutfak masası bulunmaktaydı. Gordon'un yazı masası buydu işte. Onu, uzun mücadelelerden sonra Bayan Wisbeach'den temin edebilmişti. Ama yine de mücadele bitmiş sayılmazdı : Gordon katiyen masasına el sürülmemesini istiyordu, üzeri karmakarışıktı : yazılmış, karalanmış, sonra yeniden yazılmış belki iki yüz tabaka kâğıt.. Sadece Gordon'un içinden çıkabileceği bir arapsaçı.. Bu masanın üzerindeki herşey kalın bir toz tabakasıyla kaplıydı; birkaç tane de içi izmarit dolu küçük kül tablası göze çarpmaktaydı. Köşede duran bir iki kitap dışında, Gordon'un kişiliğinin bir parçasıydı bu masa.

Çok soğuktu. Gordon gaz lâmbasını kaldırıp salladı : ancak birkaç saatlik yedek gaz kalmıştı içinde. Gözü birden yeşil sırlı saksısı içindeki kılıç çiçeğine takıldı: Bir âlemdi bu çiçek! Sadece yedi yaprağı vardı, ve yeni bir yaprak çıkardığını da hiç hatırlamıyordu onun Gordon. Bu çiçeğe karşı bir çeşit gizli düşmanlık beslemekteydi; birkaç defa öldürmeye kalkışmıştı: Su vermemiş, gövdesine sigara izmaritleri bastırmış, hattâ birkaç kere de toprağına tuz karıştırmıştı. Fakat bu Allahın belâsı şeyler birtürlü ölmek bilmiyorlar, en kötü şartlar altında bile soluk ve hastalıklı da olsa hayatiyet göstermekte devam ediyorlardı. Yaklaştı, ve gazlı ellerini çiçeğin yapraklarına sildi.

Tam o sırada merdivenlerden Bayan Wisbeach’-in cırlak sesi duyuldu :

«Bay Com-stock!»

Gordon kapıya gitti ve «efendim?» diye seslendi aşağıya.

«Yemeğiniz sizi bekliyor. Aşağı gelip yeseniz de, ben de bulaşıkları yıkamakta gecikmesem.»

Gordon aşağı indi. Yemek odası birinci kattaydı. Arka tarafta, Flaxman’ın odasının karşısında.. Soğuk ve havasız bir yerdi, en güneşli günlerde bile iyi aydınlanmazdı. Burada, Gordon’un sayısını tam olarak tespit edemediği kadar çok kılıç çiçeği vardı. Masaların üzerinde, yerlerde, pencere içlerinde; her yerde bunlardan bir veya birkaç tane bulunmaktaydı. Odanın alacakaranlığında ve etrafınızdaki bu çiçeklerle, kendinizi güneşsiz bir akvaryum içindeymiş gibi duyguya kaptırmanız mümkündü.

Gaz lâmbasından dökülen ışığın çevrelediği masanın üzerinde, gerçekten de onu beklemekteydi yemek. Sırtını şömineye dönerek oturdu (şöminede ateş yerine bir kılıç çiçeği bulunmaktaydı) ve soğuk et, tereyağı, (ancak bir fare kapanına konulabilecek büyüklükteki) bir parça peynir ve turşudan meydana gelen akşam yemeğini yedi. Üzerine de bir bardak soğuk fakat küf kokulu su içti.

Odasına döndüğünde, gaz lâmbası oldukça kızmıştı; üzerinde bir cezve suyu kaynatabilecek kadar., işte şimdi akşamın en Önemli olayı cereyan edecekti : evsahibesinin odalarda pişirilmesini kesinlikle yasaklamış olduğu bir bardak çay.. Gordon hemen her akşam, büyük bir ihtiyatla kendisine bir bardak çay demlerdi. Bayan Wisbeach, akşam yemeklerinde kiracılarına çay vermek zahmetine katlanmıyor; üstelik odalarda pişirilmesine de çok kızıyordu. Varsın kızsın!

Masasının üzerindeki karışıklığa tiksintiyle baktı. Çalışmak istemiyordu bu gece. Bir bardak çay içer, ne kadar sigarası kalmışsa onları tüttürür ve. sonra da Kral Lear ya da Şerlok Holmes’i okurdu. Kitapları, çalar-saatin yanında, rafta durmaktaydı: Shakespeare, Şerlok Holmes, Villon’un şiirleri, Roderick Random, Les Fleurs du Mal, birkaç da Fransız romanı.. Ancak bugünlerde Shakespeare ve Şerlok Holmes’den başka bir şey okuduğu yoktu.

Gitti, kapıyı araladı, dinledi : Bayan Wisbeach’in hiç sesi duyulmuyordu. Ama yine de çok dikkatli olmak gerekti; usulca yukarı çıkıp, insanı suçüstü yakalayabilirdi. Odalarda çay pişirmek, eve kadın getirmek kadar büyük bir

suçtu bu pansiyonda. Kapıyı yavaşça kapattıktan sonra, yatağın altındaki bavulunu açtı, içinden küçük bir çaydanlık, ufacık bir ibrik, bir paket ucuz çay, bir bardak ve bir kutu da süt tozu çıkardı. Bunların hepsi, gürültü çıkarmasın diye gazete kâğıdına sarılmıştı.

Sonra, her akşamki çay demleme işlemine başladı. Önce ibriği yarısına kadar suyla doldurup, gaz lâmbasının üzerine yerleştirdi. Arkadan, bir parça gazete kâğıdı ayırdı. Dün akşamki çay kalıntıları hâlâ çaydanlığın içindeydi. Onları gazete kâğıdının içine döktü, ve. kâğıdı top haline getirdi. Şimdi bunları aşağı indirmek gerekiyordu. Bu, daima işin en tehlikeli tarafıydı; suç delillerinin yokedilmesi..

Tekrar kapıyı aralayıp, dinledi: hiç ses yok! Sadece.. sadece tâ aşağılardan gelen hafif bir takırtı.

Bayan Wisbeach akşam bulaşıklarını yıkıyordu anlaşılan. Hemen harekete geçmeli!

Suç delili elinde, ayaklarının ucuna basa basa aşağı inmeye başladı. Tuvalet ikinci kattaydı. Merdivenlerin ortasında bir daha durup dinledi: Bulaşık yıkamaya devam ediyordu Bayan Wisbeach.

Herşey gayet iyi gidiyordu. Gordon hızla tuvalete daldı, ve suç delillerini tuvaletin içine attı. Sonra da hemen sifonu çekti. Odasına döndüğünde, çay, demlenmeye hazırdı.

Oda biraz olsun ılınmıştı artık. Çay ve sigara da, kısa bir süre için hayatı daha yaşanılır bir hale getiriyordu. Sinirlerinin gevşediğini hissetti Gordon. Biraz çalışsa mıydı acaba? Aslında çalışması gerekiyordu. Bütün bir'akşamı boş geçirdikten sonra kendisini daima suçlu hissederdi. Yarı isteksiz bir halde iskemleyi masaya yaklaştırdı. Karmakarışıktı herşey! Kâğıtlara baktı : Yazılmış, karalanmış, yeniden yazılmış, sonra tekrar karalanmış.. Bu halleriyle, sayısız ameliyat geçirmiş ve birtürlü devâ bulamamış kanserlilere benziyordu bu kâğıtlar. Ancak, nisbeten temiz kısımlardaki elyazısı, gayet düzgündü; iyi öğrenim görmüş biri tarafından yazılmışa benziyordu. Büyük çabalar ve uzun çalışmalar sonucu, kendi kendine geliştirmişti bu elyazısını Gordon.

Biraz olsun çalışabilirdi belki de. Kâğıtları karıştırdı. Dün üzerinde çalışmış olduğu o pasaj neredeydi acaba?. Tamamlandığında çok uzun bir şiir olacaktı bu : ikibin mısra kadar.. Adı, Londra Nimetleri idi; bu şehirde geçen bir günü konu olarak almıştı. Muazzam bir tasarıydı; aslında bol bol

boş vakti bulunan insanların harcıydı böyle bir işe girişmek.. Gordon şiire başladığında bunu dikkate almamış, ancak iş işten geçtikten sonra durumu kavramıştı, iki yıl önce ne. kadar da büyük bir şevkle başlamıştı işe! Oysa şimdi.. Ama yine de böyle bir işin altından kalkabileceğini, daha doğrusu kalkması gerektiğini hissediyordu. Gerçekte çok büyük bir projeydi bu Gordon için. Bir türlü kopup ilerleyemiyor, sadece bir takım kopuk kopuk pasajlar meydana getirebiliyordu. Koskoca iki yıllık çalışmanın ürünü bunlardı işte : Birtürlü birleştirip, aralarında bir uyum sağlayamadığı kıtalar.. Tamamlanmış olarak nitelenebilecek beşyüz mısra ya var, ya yoktu, üstelik, bunlara bir şeyler eklemek, yeni mısralar yaratmak gücünü de kaybetmişti artık. Sadece şimdiye kadar yazmış olduklarını yeniden gözden geçiriyor, şurayı burayı karalayıp değiştiriyor, boş yere oyalanıyordu. Bu şiir, onun yarattığı bir şey olmaktan çıkmıştı artık; içiniden kurtulmaya çalıştığı bir lâbirent, bir kâbus halini almıştı.

Diğerlerine gelince.. Bu iki yıl içinde birkaç kısa şiirden başka hiçbir şey meydana getirmemişti. Şiir yazılabilmesi için gereken huzura o kadar ender sahip olabiliyordu ki.. Gordon için «çalışmamak», olağan bir durum haline gelmişti. (Bütün insan türleri arasında, «çalışamıyorum» mâzeretine sık sık sığınan sadece sanatçıdır. Ama yine de, şunu kabul etmek gerekir ki; herhangi bir kişinin de çalışamadığı zamanlar vardır.) Para, evet yine para! Parasızlık; huzursuzluk demekti, endişe demekti, sigarasızlık ve hertürlü yoksulluk demekti. Fakat hepsinin üzerinde yalnızlık ve başarısızlık demekti. Yalnızlık içinde doğru dürüst bir eser verilemezdi. Daha şimdiden inanıyordu ki; Londra Nimetleri, istediği, tasarladığı gibi bir şiir olmayacaktı. Hattâ belki de., belki de hiç bitiremeyecekti onu. Bazı anlarda bu gerçeği kabul eder gibi oluyordu.

Buna rağmen, daha doğrusu sırf bunun için işe devam ediyordu. Tutunulacak tek dalıydı onun bu şiir. Yoksulluğuna ve yalnızlığına karşı tek direnme aracı.. Sonra, bazan yaratma gücünün de yeniden canlandığını hissettiği anlar oluyordu. Sözgelişi, bu gece; şu iki sigarayı tüttürdükten sonra.. Ciğerleri ve kafası dumanlı, acı gerçeklerle dolu bu dünyadan kendisini sıyırmış, sadece şiir mısralarının bulunduğu bir âleme dalmıştı. Kelimeler belirleniyor ve dengeli bir biçimde dizilmeye başlıyorlardı...

Birden aşağıdaki odalardan birinin kapısının şiddetle vurulduğunu işitti. Daldığı âlemden, gerçek dünyaya uyanmıştı ansızın : Posta! Londra Nimetleri unutulmuştu.

Yüreği deli gibi çarpıyordu. Rosemary'den bir mektup.? Ayrıca, dergilere göndermiş olduğu şu iki şiir de vardı. Belki de onlara bir cevap.. Tam dört gündür yazmamıştı Rosemary. Onu bu kadar üzdüğünü bilseydi, herhalde hiç ihmâl etmezdi. Bu mektuplar ona çok şey ifade ediyordu; Rosemary'nin anlayamayacağı kadar çok şey.. Bunlar; kendisine, her-şeye rağmen yeryüzünde onunla ilgilenen birisinin bulunduğunu hatırlatan şeylerdi. Gönderdiği dergi tarafından şiirleri iade olunduğunda, durumu kurtaran, acılarını hafifleten yine onlardı. (Aslında şiirleri daima geri gönderilirdi. Sadece, arkadaşı Ravelston'un sahibi bulunduğu Antichrist yayınlardı onları.)

Aşağıdan ayak sesleri geliyordu. Mektupları dağıtmakta daima ağırdan alırdı Bayan Wisbeach. Onları bir süre yoklar, kalınlıklarını inceler, nereden geldiklerini anlamaya çalışır, ışığa tutarak içindekileri okumak isterdi. Ancak bundan sonradır ki, mektup asıl sahibinin eline ulaşırdı. Sanki bir çeşit hak iddia ediyordu onlar üzerinde Bayan Wisbeach. Ee tabii, kendi evine gönderildiklerine göre, bu mektuplar biraz da ona ait sayılmaz mıydı? Eğer sokak kapısına gidip, mektuplarınızı kendiniz alacak olursanız, ev sahibesinin hiç de hoşuna gitmezdi bu. Ne var ki, onları dağıtmak için merdivenleri tırmanmakla büyük bir zahmete katlanıyormuş hissini uyandırmaktan da geri kalmazdı : önce ayak seslerinin gayet yavaş yaklaştığını işitirdiniz; sonra da (eğer size bir mektup varsa tabii) Bayan Wisbeach'in kapınızın önünde derin derin soluduğunu hissederdiniz. Bu, Bayan Wisbeach'in, mektubunuzu size vermek uğrunda nelere katlandığını anlatmak içindi. Nihayet şikâyet dolu bir iç çekmeden sonra mektubunuz kapının altından atılırdı.

Bayan Wisbeach merdivenlerden çıkmaktaydı. Gordon, nefes almaktan bile çekinerek dinledi : Ayak sesleri birinci katta duraklamıştı. Flaxman'a bir mektup.. Bu sefer ikinci kattaydı ayak sesleri. Mühendise bir mektup.. Gordon'un yüreği göğsünü delecekmişçesine çarpıyordu. Bir mektup, Tanrım yalvarırım sana, bir mektup! Ayak sesleri artıyor. Yukarıya doğru mu, yoksa aşağıya doğru mu? Hayır, hayır! Bayan Wisbeach yeniden aşağı iniyordu. Kendisine hiç mektup yoktu..

Kalemi yeniden eline aldı. Bir harekette bulunmuş olmak için.. Rosemary yazmamıştı demek! Ah, zalim kız! Çalışmak için en ufak bir gücü kalmamıştı artık. Daha beş dakika önce, şiiri canlı bir varlık gibi görünüyordu gözüne; oysa şimdi dünyanın en saçma sapan karalamasından

başka bir şey değildi. Sinirli bir hareketle dağınık kâğıtları biraraya topladı, ve bir yığın halinde, masanın karşı ucuna itti. Artık görmeye bile tahammülü yoktu onları.

Ayağa kalktı. Yatmak için çok erkendi daha; hem canı uyumak da istemiyordu. Biraz gezip tozmak, eğlenmek arzusuyla yanıyordu. Şöyle ucuz, basit tarafından.. Sir sinema, bir paket sigara, bira.. Faydasız! Buniarı yapabilecek parası yoktu. En iyisi Kral Lear'i okumak ve bu maddeci, çürümüş modern dünyayı unutmaktı. Fakat nedense Kral Lear yerine Şerlok Holmes'in Maceralarını aldı raftan. Kitapları arasında en sevdiği buydu; okuya okuya ezberlemişti onu. Lâmbadaki gaz azalıyor, oda gittikçe soğuyordu. Yatağın örtüsünü alıp bacaklarına sardı, sonra okumak üzere oturdu. Sağ dirseği masanın üzerinde, elleri ısınsın diye koltukaltlarına sokulmuş, Benekli Kuşağın Esrarı'nı okumaya başladı. Gaz lâmbasının alevi iyice zayıflamış, bir mum ışığı halini almıştı...

Aşağıda, Bayan Wisbeach'in katından saatin on buçuğu çaldığı duyuldu. Geceleri hep duyulurdu bu saatin sesi.. Ding-dong, ding-dong! Birden, zamanın uğursuz ilerleyişini hatırlatan, rafın üzerindeki kendi çalar-saatinin tik-taklarını farketti Gordon. Çevresine bakındı. Bir akşam daha geçmişti; boş yere.. Saatler, günler, yıllar hızla akıp gidiyordu. Geceler birbirini kovalıyor, hiçbir şey değişmiyordu : Soğuk, yalnız oda; kadınsız yatak; toz, pislik, sigara izmaritleri; kılıç çiçeği yaprakları.. Otuz yaşına geliyordu.

Lâmba, belli belirsiz, hıçkırığa benzer bir ses çıkarttıktan sonra sönüverdi. Gordon oturduğu yerden kalkıp, örtüyü yatağın üzerine fırlattı. Oda daha soğumadan yatmalı en iyisi. Fakat bir dakika! Yarın işe

yetişmek gerek... önce saati kurup, çalarını ayarlamalı..

Ancak biraz vakit geçtikten sonra soyunacak gücü bulabildi kendinde. Belki bir çeyrek saat kadar, elleri başının altında kenetlenmiş, tamamen giyinik yattı. Tavanda, Avustralya haritasına benzeyen bir çatlak vardı.. Yattığı yerden, ayakkaplarını ve çoraplarını çıkartmaya çalıştı; sonra bir ayağını kaldırıp baktı : Küçük, ince bir ayak., aynı elleri gibi., üstelik kir içinde.. On gündür hiç yıkanmamış olduğunu hatırladı. Ayağının kirinden utanarak doğruldu, oturdu. Elbiselerini yere fırlatarak soyundu ve yatağa girdi hemen. Tir-tir titreyerek yorgana sarıldı. Çıplaktı. Her zaman çıplak yatardı. Son pijaması da giyilmeyecek bir hale geleli bir yıldan fazla olmuştu zira.

Zemin kattaki saat, on biri çaldı. Yatak ısınmaya başlamıştı artık. Gordon o gün öğleden sonra başladığı şiiri hatırladı. Fısıldayarak tekrarladı :

Birden ürpertici bir rüzgâr eser

Eğilir kavaklar, çıplak ağaçlar

Ve bacaların kara bulutları

Yerlere eğilirler; rüzgârın kamçıları önünde,

Yırtılan duvar ilânları acıyla çırpınır.

Şiir! Ne boş şey! Tıpkı kendi hayatının, kendi otuz senesinin boşluğu, beyhûdeliği gibi...

Saat geceyarısını çaldı. Gordon büzülmekten vazgeçip, bacaklarını uzattı. Yatak iyice ısınmıştı. Willowbed Yoluna paralel bir sokaktan geçen bir otomobilin ışıkları, pancurların arasından odaya girdi ve duvara, penceredeki çiçeğin gölgesini yansıttı. Yaprakları, Agamemnon’un kılıcına benzeyen...

3

«Gordon Comstock» oldukça garip bir isimdi; ne var ki, Gordon’un mensup olduğu aile de oldukça garip bir aileydi. Anlaşılacağı gibi, «Gordon» bir İskoç adıydı. Gordon, Colin, Malcolm, Donald.. bütün bunlar iskoçya’nın bir armağanıdır dünyamıza. Tıpkı golf, viski, yulaf lapası... ve Barrie ile Stevenson’-un eserleri gibi...

Comstock’lar, sosyal sınıfların içinde en sönük, en sessiz olanına mensuptular: Orta sınıfa.. Yâni, topraksız kibar takımı.. Sefalet ve yoksulluğa düştüklerinde bile, eski bir aile olmakla övünmeye kalkışmamışlardı. Çünkü gerçekten de pek öyle köklü, eski bir aileden gelmemekteydiler. Sadece, Viktoriyen refahın dalgalarıyle yükselen ve sonra hemen, bu dalgadan da daha büyük bir hızla alçalarak sefaletin kucağına düşen o zavallı ailelerden biriydiler. Gordon’un büyükbabası Samuel Comstock’un devrinde, elli yıl kadar, nisbeten müreffeh bir hayat sürdürmüşlerdi. Comstock Dede -Gordon onu böyle çağırırdı- Gordon’un doğumundan dört yıl sonra ölmüştü.

Fakat Comstock Dede, mezarından bile insanları etkilemeye devam eden o güçlü kişilerdendi. Hayattayken; merhametsiz, kurnaz bir ihtiyar olarak tanınmıştı. işçilerden ve yabancılardan elli bin sterlin sızdırmış, bununla kendisine Mısır piramitleri kadar dayanıklı, kırmızı tuğlalı bir köşk yaptırmıştı. Tam on iki çocuğu olmuş ve bunlardan ancak biri yaşamamıştı. Nihayet, beyin kanamasından ansızın öldü bir gün. Çocukları, onun Kensal Green’deki mezarının başına şu kitâbeyi diktiler :

SAMUEL EZEKİEL COMSTOCK’UN AZİZ HÂTIRASINA :

VEFAKÂR BİR KOCA VE MÜŞFİK BİR BABA,

DÜRÜST VE DİNDAR BİR ADAM,

9 TEMMUZ 1828’DE DOĞMUŞ VE 5 EYLÜL 1909’DE ÖLMÜŞTÜR.

BU TAS KEDERLİ EVLÂTLARI TARAFINDAN DİKİLMİŞTİR.

MESİH'İN KOLLARINDA UYU AZİZ BÜYÜĞÜMÜZ.

Comstock Dede'nin, mezartaşına kazılan bu son cümleye ne kadar kızacağını, onu tanıyan herkesin takdir edebileceği şüphesizdi. Fakat şunu belirtmek gerekir ki; sözkonusu mezartaşı, yaklaşık olarak beş ton ağırlığında bir granit parçasıydı ve belirli bir maksada hizmet etsin diye, dikilmişti oraya: Olur ya, belki Comstock Dede yeniden hayata dönmeye kalkışıverirdi. Gerçekten de, eğer bir ölünün akrabalarının, müteveffa hakkındaki gerçek düşüncelerini bilmek istiyorsanız, onun için yaptırdıkları mezartaşının ağırlığını öğrenmeniz yeterlidir.

Comstock'lar; Gordon'un tanıdığı kadarı ile, garip bir şekilde sessiz, cansız, gösterişsiz ve güçsüz bir aileydi. Fakat en şaşırtıcı yanları, yaşama gücünden yoksun oluşlarıydı hiç şüphesiz; ve bunun sorumlusu da Comstock Dede'ydi. öldüğünde, bütün çocukları yetişmiş, hattâ bazıları ortayaşlı insanlar haline gelmişlerdi. Comstock Dede ise, onlardaki hayat ateşini çoktan söndürmüş bulunuyordu. Bir çim-biçme âletinin papatyalar üzerinden geçivermesi gibi, babaları da onların üzerinden şöyle bir geçmiş ve hepsini ezivermişti. Ve artık, tahribe uğrayan bu kişiliklerin hiçbir gelişme şansı kalmamıştı. Hepsi de tembel, korkak ve başarısız insanlar olarak hayatlarını sürdürdüler. Erkeklerin hiçbiri doğru dürüst bir meslek sahibi olamamıştı; çünkü Comstock Dede, onların herbirini, kendilerine hiç de uygun olmayan sahalara itmekte elinden geleni yapmış bulunuyordu. Yalnız bir tanesi, -Gordon'un babası John- babasının son zamanlarında, ona karşı gelmiş ve evlenmeye kalkışacak kadar ileri gitmişti. Onlardan birisinin herhangi bir şey başarabileceğini, bir zamanlar yaşamış olduğuna dair dünyada bir iz bırakabileceğini tasavvur etmek imkânsızdı. Ne bir şey yaratabilirler, ne de bir şeyi yokedebilirlerdi. Mutiu muydular, mutsuz muydular; hattâ tam mânâsiyle yaşıyorlar mıydı? bilinemezdi. Doğru dürüst, kendilerini geçindirebilecek bir kazanç sağlamak kabiliyetinde bile değillerdi. Sadece, hayatın rüzgârlarına tâbi sürükleniyorlardı; işte o kadar.. Kısacası; orta sınıflar arasında çok rastlanan, hiçbir değişikliğin yer almadığı, o renksiz, hüzün verici ailelerden birisiydi Comstock Ailesi de.

Gordon, kendini bildi bileli, akrabalarını çok cansıkıcı kişiler olarak tanımıştı. O zamanlar, birçok amca ve teyzeye sahipti. Fakat hepsi de az çok birbirlerine benzerlerdi: Karamsar, neşesiz, gösterişsiz birtakım yaratıklar.. Hepsi de sağlık durumlarından biraz şikâyetçiydiler, ve hiçbir zaman

(heyecanlı ve önemli bir olay meydana getirebilecek olan) iflâsa kadar varmayacak, ama yine, de sürekli bir para sıkıntısı içinde bulunmaktaydılar. Daha o zamanlar bile üreme, çoğalma içgüdüsünü kaybetmiş oldukları dikkati çekiyordu. (Hayatı tam mânâsıyle yaşayan insanlar, paraları olsun olmasın, diğer yaratıklar gibi hızla çoğalırlar.) Comstock Dede'nin on bir çocuğa sahip olmasına karşılık, bu çocuklar, gelecek kuşağa ancak iki üye bırakabildiler: Gordon ve ablası Julia.. Comstock'ların sonuncusu olan Gordon, 1905 yılında doğdu. (Aslında, ablasından sonra bir çocuğa sahip olmayı hiç düşünmemişti ana-baba.) Ve bu doğumdan sonra geçen koskoca otuz yıl, bir tek bebek daha getirmedi aileye. Hep ölüm., ölümler de bir yana bırakılırsa, yine hiçbir değişiklik yer almamış, kayda değer bir tek olay dahi cereyan etmemişti Comstock Ailesinde. Sanki ailenin bütün fertleri bir bedduanın kurbanı olmuş; hareketsiz, renksiz, kimsenin farkına varmadığı bir hayat yaşamaya mahkûm edilmişlerdi, öyle kişilerdi ki bunlar, sözgelişi bir otobüse binerken bile, kalabalık tarafından bir kenara itilir, oturacak yer bulamazlardı. Her davranışlarında geride, kalmak, onların bir özelliği olmuştu artık.

Nihayet, Comstock Dede onlara bir iyilik etti ve bütün servetini, aralarında oldukça eşit bir şekilde paylaştırdı. Böylece, kırmızı tuğlalı köşkün de satılmasından sonra, herbirine aşağı yukarı beş bin sterlin düştü. Babaları ölür ölmez, paraları yemeye başladı Comstock'lar. Ama hiçbir zaman öyle gürültülü bir şekilde değil.. Sözgelişi, servetini kadınlarla yemeye veya at yarışlarında kaybetmeye kalkışmadı hiçbiri de. Ama yine de, ufak tefek işlere girişiyor, birtakım yersiz yatırımlar yapıyor ve birkaç sene sonra da bu işlerden mutlaka zararlı çıkıyorlardı. Yarıdan fazlası, ömürlerinin sonuna kadar evlenemedi. Kızların bir kısmı ise, babalarının ölümünden sonra, âdet yerini bulsun diye başarısız bazı evlenmeler yaptılar. Erkeklere gelince : Hiçbir zaman ev geçindiremeye-cek durumda oldukları *için* böyle bir şeye kalkışmadılar tabii. Aralarında bir tek Angela Hala, ev denebilecek bir yere sahip olabilmişti. Diğerleri ise bütün ömürlerini daracık pansiyon odalarında tükettiler. 1934 yılında, bu kuşaktan sadece üç kardeş hayattaydı : 1916'da Clapham'deki akıl hastahanesine düşen Charlotte Hala, büyük bir talih eseri bir eve ve belirli bir senelik gelire sahip olabilen Angela Hala ve beş bin sterlinden elinde ne kaldıysa onunla geçinmeye çalışan ve arada sırada ufak komisyon işleri yapan Walter Amca...

Gordon, eski püskü elbiseler ve yahni yemeğinin hâkim olduğu bir atmosferde büyüdü. Babası, bütün diğer Comstock'lar gibi, cansıkıcı bir insandı. Ancak, onlardan biraz daha akıllıydı ve edebiyata karşı özel bir merakı vardı. O yüzden olacak, sayılarla ilgili herşeyden nefret ederdi. Tabii bu durum, Comstock Dede'nin onu bir muhasebeci yapmasına yetti. 1922'de öldüğünde, henüz elli altı yaşında olmasına rağmen, hayli yıpranmıştı.

Comstock'lar, hiç de parlak bir durumda olmamalarına rağmen kibarlık tasladıklarına göre, Gordon'un öğrenimi için her türlü fedakârlığı yapmak zorunda olduklarını düşündüler. Ah ne büyük bir yüktü şu öğrenim meselesi! (Tabii öyle olurdu bu durumda : Oğlunu doğru-dürüst bir devlet okuluna göndereceğine bir özel okula verir ve bu yüzden de, bir musluk tamircisinden daha berbat bir geçim seviyesine düşer, orta sınıf mensubu baba..) Gordon, yıllık ücreti 120 sterlin civarında, gösterişli fakat aslında hiç de iyi bir öğretim kurumu olmayan bir okula gönderildi. Bu ücret, evde, büyük fedakârlıklara yol açıyordu. Gordon'dan beş yaş büyük olan Julia, sırf o yüzden hemen hemen hiç öğrenim göremedi. Gordon, «erkek çocuk» tu ve kız çocuğun erkek çocuk için bazı fedakârlıklara katlanması çok tabii idi. Ayrıca; daha işin başından, ailece Gordon'un «akıllı» olduğuna karar kılınmıştı. Bu müthiş akıllılığı ile burslar kazanacak, hayatta büyük başarılar elde edecek, ve aileyi eski refahına ulaştıracaktı. Buna da en çok Julia inanmıştı. Julia, Gordon'dan çok daha uzun boylu, hantal bir kızdı, ince bir yüzü, ve uzunca bir boynu vardı, ilk gençlik çağında bile, karşısındakine bir kazı hatırlatan kızlardandı Julia. Fakat iyi huylara ve müşfik bir tabiata sahipti. Eve bağlı, ev işlerinden pek başını kaldırmayan, süpüren, diken, pişiren, yıkayan bir tipti Julia. Daha onaltı yaşındayken bile evde kalmış bir kız hissini uyandırıyordu. Bütün hayatını Gordon'a adamıştı. Ona annesinden de iyi baktı; okula giderken erkek kardeşi temiz giyinsin diye kendisi giymedi, giydirdi, yemedi yedirdi; ufak cep harçlıklarını biriktirip onu hiçbir Noel ve doğumgününde hediyesiz bırakmadı. Tabii Gordon da büyüyünce ablasına olan borçlarını ödedi (!) hemen : akıllı ve güzel olmadığı için onu hor görmeye başladı.

Gönderildiği okulların en kötülerinde bile, hemen hemen bütün çocuklar Gordon'dan daha zengindiler. Kısa zamanda onun durumunu farkettiler. Böylece Gordon için bir cehennem hayatı başladı. Muhakkak ki bir çocuğa yapılacak en büyük eziyet, onu; kendisinden daha iyi giyinen, yiyen, içen, bol cep harçlığına sahip çocukla aynı okula göndermektir. Diğer zengin

öğrencileri görerek yoksulluğunun farkına varan çocuk, hiçbir yetişkin insanın tasavvur edemeyeceği kadar büyük acılar çeker, işte o günlerde Gordon da aynı durumdaydı. Bütün okul günleri, zevahiri kurtarmaya çalışmak, çevrede ailesinin çok zengin olduğu intibaını uyandırmaya uğraşmakla geçiyordu. Ah, ne acı günlerdi onlar! Sözgelişi; her öğretim döneminin başlangıcında, bütün öğrenciler, herkesin içinde, evden kaç para getirdiklerini okul müdürüne bildirmek zorundaydılar. Eğer sıranız geldiğinde on şilin'den aşağı bir meblâğ çıkarsa ağzınızdan, seyreyleyin diğer çocukların yuhalarını, alaylı sözlerini!. Ya bir de, arkadaşlarının, Gordon'un otuzbeş şilin'lik bir hazır elbise giymekte olduğunu keşfettikleri gün!. Fakat Gordon'un en korktuğu olay, ailesinin onu okulda ziyaret etmeye gelmeleri idi. O zamanlar henüz dini inançlarını kaybetmemiş olan Gordon, Tanrıya yalvarır, ana-babasının okula gelmemelerini dilerdi... Aradan yirmi yıl geçmiş olmasına rağmen, o günlerin acı hâtıraları, Comstock'ların bu son ferdini hâlâ etkilemeye devam etmekteydi.

Bütün bunların sonucu, genç çocukta paraya karşı büyük bir tutku belirdi. Akrabalarından nefret ediyordu. Annesinden, babasından, Julia'dan, hepsinden.. Onların yoksul evlerinden, kılıksızlıklarından, renksiz hayatlarından, para sıkıntılarından iğreniyordu.

Okulda hiçbir başarı sağlayamamıştı. Değil burs kazanmak, orta halli bir öğrenci bile olamamıştı. Fakat hoşuna giden sahalarda kabiliyetlerini geliştirmeye çalıştığı inkâr olunamaz : Okul müdürünün; kiliseye topluca gittikleri günlerde, mihraptan öğrencilere hitap ederek, açıkça kara listeye aldığı kitapları büyük bir hazla okuyordu. Zamanla birçok sosyal konuda aykırı inançlar beslemeye başladı. Bu arada şiir yazmaya, da koyulmuştu. Kısa bir süre sonra şiirlerini, Athenaeum, Yeni Çağ, Haftalık Westminster gibi edebiyat dergilerine göndermeye başladı. Tabii bunların hiçbiri de yayınlanacak değerde görülmüyor, geri gönderiliyordu. Gordon, kısa zamanda kendisi gibi edebiyata meraklı öğrencilerle ilişki kurdu. O sıralar, savaş- sonrası İngiltere, ihtilâlci fikirlerle kaynamaktaydı, her okul bu gelişimden kendisine düşen payı almaktaydı. Genç zihinler, eşyanın tabiatı gereği radikal fikirlere rağbet gösteriyorlar, eski kuşağa büyük bir öfkeyle karşı çıkıyorlardı. Yaşlılar ise, bu ani gelişmeden ürkmüş, ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Gordon ve arkadaşları, bütün bir ders yılı boyunca, Bolşevik adlı bir dergi yayınladılar. Sosyalizmi savunuyor, İngiltere İmparatorluğunun sömürgelerini terk etmesini istiyorlardı. Ah ne günlerdi

onlar!. Eh, onaltı yaşındaki her çocuk biraz sosyalisttir, insan o yaşlarda, yem'in ardındaki o koskoca oltayı pek farkedemez.

Gordon; zamanla bu para meselesinin içyüzünü, çocuksu bir yoldan da olsa, kavramaya başladı. Diğer insanlardan çok daha genç bir yaşta, modern reklâmcılığın madrabazlıktan başka bir şey olmadığını anladı. İlk dikkatini çeken ve onu uyandıran, metro istasyonlarında rastladığı reklâm afişleri olmuştu. Ama bir gün gelip, kendisinin de bir reklâmcılık şirketinde çalışacağını hiç düşünmemişti. Ne var ki iş, sadece reklâmcılığın bir dalavereden ibaret olduğunun anlaşılması ile bitmiyordu. Zamanla bu konuda daha da derinleşti Gordon : Toplumdaki para tutkusu, âdeta bir tapınma halini almıştı. Eskiden Tanrı, insanlara ne ifade ediyorsa, şimdi para onu ifade etmekteydi. İyilik ve kötülük kavramlarının ise hiçbir anlamı kalmamıştı; geçerli olan sadece başatıydı. On Emir'den geriye yalnız iki madde kalmıştı : «Para Kazanacaksın» ve «işinden Atılmamaya Çalışacaksın».. işte bu sıralardadır ki Gordon, «Pantolonu Yamalı Hayırseverler» adlı kitapla karşılaştı ve her-şeyini rehine vermiş, açlıktan kıvranan, buna rağmen kılıç çiçeğinden ayrılmayan marangozun hayatını okudu. Bundan böyle, Gordon'un bir çeşit sembolü oldu kılıç çiçeği. (Evlerin pencerelerinde kılıç çiçekleri bulunmakta devam ettiği sürece, İngiltere'de ihtilâl olmayacaktır.)

Artık akrabalarından eskisi kadar nefret etmiyor, onları hor görmüyordu. Onların niçin böyle olduklarını anlamaya başlamıştı : Mesele, sadece, yoksulluk değildi; yoksulluğa rağmen kibar, saygıdeğer görünme çabaları idi. Oysa yapılması gereken; para olsun-olmasın, hayatın akışına karışmak, yaşamaktı. Tıpkı aşağı sınıfların yaptıkları gibi..

Bütün bunları dikkate alan Gordon, hayat yolunun ikiye ayrıldığına karar kıldı nihayet: insan ya zengin olurdu, ya da zengin olmayı bilhassa reddederdi. Ya sevecektin parayı, ya da onu hor görecektin. İnsanı en kötü hale düşüren şey; paraya taptığı halde ona sahip olamamaktı. Gordon, hayatta hiçbir zaman paraya sahip olabileceğine inanmıyordu. Bunu kabullenmişti, öyleyse? öyleyse hayatta başarı kazanmaya çalışmanın, bunun için uğraşmanın hiçbir yararı yoktu. Tam tersini yapacaktı : hayatta başarı kazanmamaya çalışacaktı. «Cennette hizmet etmektense, cehennemde hüküm sürmek evlâdır.» Böylece, daha on altı yaşındayken Gordon'un tuttuğu saf belli olmuştu : para tanrısına karşıydı, ona savaş ilân etmişti. Fakat gizlice tabii...

On yedi yaşına geldiğinde, babasını kaybetti. Adam onlara ikiyüz sterlin bırakmıştı. Julia işe gireli birkaç sene oluyordu o sırada. 1918-1919 yıllarında ise bir devlet dairesinde çalıştı ablası. Bundan sonra da, Earl's Court Metro istasyonu yakınlarındaki küçük bir çayhanede iş buldu. Haftada yetmiş iki saat çalışıyor, buna karşılık öğle yemeğini işyeri temin ediyor ve yirmi beş şilin haftalık kazanıyordu. Bu durumda yapılacak en akıllıca iş; Bay Comstock ölmüş olduğuna göre, Gordon'u okuldan alıp onu bir işe sokmak, ve babadan kalan ikiyüz sterlin'i Julia'ya vererek, kızın kendi başına bir çayhane açmasını sağlamak olurdu. Ne var ki, burada da, Comstock'ların paraya karşı o budalaca tutumları işe karıştı : Ne Julia, ne de annesi. Gordon'un «öğrenimini terketmesi» meselesini ağızlarına bile almak istemiyorlardı. Orta-sınıfların o garip ve züppece idealizmiyle. Gordon okusun diye, kendileri düşkünlerevine bile gitmeye razıydılar. İki yüz sterlin, onun öğrenimi için saklanacaktı. Ve Gordon da bu karara hiç ses çıkarmadı. Evet, paraya karşı savaş ilân etmişti ama, bu onun bencil davranışlarına hiç de engel değildi. Tabii ayrıca, işe girmek meselesi de hiç hoşuna gitmiyordu.

Ama yine de paraya ihtiyaçları vardı Comstock'ların. Gordon'un annesi, evlenmeden önce müzik öğretmenliği yapmış, sonra da, ailenin mali durumu her zamankinden daha kötülediği günlerde birkaç öğrenci almış, özel dersler vermişti. Yine bu derslere başlaması gerektiğini düşünüyordu. Kenar mahallelerde öğrenci bulmak pek güç değildi; Julia'nın da desteğiyle bu şekilde birkaç yıl daha «idare edebilirlerdi.»

Fakat Bayan Comstock'un sağlığı pek parlak sayılmazdı. Doktor; yorgunluktan kaçınmasını, iyi beslenmesini, üşütmemesini tavsiye ediyordu. Piyano dersleri vermenin, kadıncağıza hiç yaramayacağı açıktı. 'Gordon'un durumdan haberi yoktu ama, Julia herşeyi biliyordu. Ana-kız, bu konuda ona hiçbir şey söylememeye karar vermişlerdi.

Aradan bir sene geçti. Bu sırada Gordon, kılıksızlığından gittikçe daha fazla utanmaya başlamış; parasızlığı yüzünden kızlardan kaçar olmuştu. Yalnız, o yıl, Yeni Çağ dergisi, şiirlerinden birini kabul ederek yayınladı. Bu sırada annesi, rahatsız tabureler üzerine oturup, saati iki şilin'e piyano dersleri vermeye devam etmekteydi. Sonra birden okulu terk ediverdi Gordon; on sekiz yaşını doldurmuştu, okula tahammülü kalmamıştı artık. Walter Amca ortaya çıktı hemen : bir arkadaşının arkadaşı, Gordon'u «iyi» bir işe sokmaya hazırdı. Bir boya fabrikasının muhasebe servisindeydi bu

«iyi» iş.. Bir genç adam için parlak bir gelecek vaadediyordu; çalıştığı takdirde kısa zamanda yükselebilirdi. Fakat delikanlının karnı toktu böyle «iyi» işlere.. Aile fertlerini dehşete düşüren bir kararlılıkla, reddetti bu teklifi.

Tartışmalar birbirini kovaladı. Onu birtürlü anlayamıyorlardı. Bir kere denemeye bile kalkışmadan böylesine «iyi» bir işi nasıl reddedebilirdi? Gordon saldırılar karşısında kendisini savunmaya çalışıyor, başka türlü bir işte çalışmak istediğini söylüyordu. Peki, nasıl bir iş İstiyordu öyleyse?. Çekingen bir tavırla «ben yazmak istiyorum» dedi Gordon nihayet. «Yazmak» mı? Ama yazarlıkla nasıl geçinebilirdi ki insan?. Tabii buna cevap vermek çok güçtü; delikanlı hiç bir şey söylemedi. Ama yine de, yarı-şuurlu yarı-şuursuz bir şekilde, şiir yazarak hayatını iyi-kötü kazanabileceğini umuyordu. Ancak bu, sözü edilemeyecek kadar saçma bir düşünceydi. Ne olursa olsun iş hayatına atılmayacaktı; önemli olan da oydu zaten. Hiçbiri onun ne yapmak istediğini anlayamadı.' Bu işi kaçırmaması için günlerce ısrar ettiler. Ve kısa bir süre sonra, ansızın o dehşet verici olay cereyan etti : Bir akşam yemeğinde, şiddetli bir öksürük nöbetine tutulan annesi, oturduğu yere, yığılıverdi. Ağzından kan geliyordu.

Dehşet içinde kalmıştı Gordon. Annesi ölmemisti ama, onu yukarıya, yatağına taşırlarken berbat bir durumdaydı. Hemen doktor getirdiler. Kadın, günlerce ağır hasta yattı. Yorucu piyano derslerinin sonucuydu bu. Suçluluk duyguları içinde kıvranan Gordon, günlerce evden dışarı çıkmadı. Kesinlikle bilmiyordu ama, onun okul ücretlerini ödeyebilmek için annesinin kendisini feda etmiş olduğunu tahmin ediyordu. Bundan sonra karşı gelemezdi ona : Wa'ter Amca’ya gitti, boya fabrikasındaki işe girmeye razı olduğunu söyledi. Haftada yirmi şilin’le işe başladı ve tam altı sene çalıştı bu fabrikada..

Bir süre sonra, uzun zamandır oturmakta oldukları Acton’dan çıkmışlar, Paddington semtinde bir apartman katı tutmuş'ardı. Bayan Comstock piyanosunu da getirmişti; kendini iyi hissettiği zamanlarda ders vermeye devam ediyordu. Gordon’un maaşı ise yavaş yavaş artmaktaydı, işyerindeki durumu fena sayılmazdı. Ama yine de kimse, yükselmekte, gözü olan bir memur diye nitelendiremezdi onu. Bu «iş hayatı» ndan kurtulacağı günü sabırla bekleyerek, kendine verilen görevleri iyi-kötü yerine getirmeye çalışmaktaydı genç adam. Belki bir gün, «yazarak» geçinmeyi başarabilecekti. Çevresinde rastladığı tipler, özellikle yaşlı adamlar onu

tiksindiriyordu. Buydu işte paraya tapmak; Ev-bark sahibi olmak, hayatta başarı kazanmak, penceresinde kılıç çiçeği bulunan bir sayfiye evi karşılığında ruhunu satmak! Ne hayat!, insanın bunlardan, para çirkefinden kurtulması gerek! Ama Gordon'un paraya karşı ilân ettiği savaş hâlâ gizliydi. Çalıştığı yerdeki kişiler, onun bu garip ve aykırı inançlarından habersizdiler. Hattâ şiir yazdığını bile bilmiyorlardı. Dış görünüşüyle herhangi bir büro memurundan farksızdı : Her sabah gündoğuşu ile birlikte metrolara binip doğuya, akşamları da batıya koşan işçi-memur ordusunun bir neferi...

Annesi öldüğünde Gordon yirmidört yaşındaydı. Aile dağılmaya başlıyordu. Comstock'ların eski kuşağına mensup üç kardeş kalmıştı hayatta: Angela Hala, Charlotte Hala ve Walter Amca.. Gordon ve Julia. Paddington'daki apartman katını terk ettiler. Gordon, Doughty Caddesinde bir pansiyona yerleşti; Julia ise işyerine yakın olsun diye Eari's Court'a taşındı. Neredeyse otuz yaşındaydı Julia artık, fakat daha da yaşlı gösteriyordu. Sağlığı yerinde olmasına rağmen, oldukça zayıflamış ve saçlarında aklar belirmişti. Hâlâ günde on iki saat çalışıyordu. Buna karşılık haftalığında sadece on şilin'lik bir artış olmuştu. Annesinin ölümünden dört ay sonra, ansızın işten çıkıverdi Gordon. İstifası için sebep göstermeye bile gerek duymamıştı. Daha iyi bir işe gireceğini zannetti herkes; oysa yeni bir iş aramaya dahi niyeti yoktu delikanlının. Bundan böyle hürriyetin tadını çıkarmaya karar vermişti; o kokuşmuş «iş dünyası» ile olan bütün bağlarını ebediyen koparmak istiyordu. Tasavvurlarını gerçekleştirmek için annesinin ölümünü beklemişti denemez; ama yine de, annesinin var-olmayışı cesaretlendirmişti onu.

Tabii bunun üzerine, altı sene önce olduğu gibi bir patırtı daha koptu ailede. Comstock'lardan hayatta kalanlar, Gordon'un çıldırmış olduğunu düşünüyorlardı. Delikanlı, tekrar tekrar böyle bir işde hayatını niçin tüketmeyeceğini izah etmeye çalıştı onlara. Peki ama ,nasıl geçinecekti öyleyse?, işte, bundan hiç sözetmiyordu delikanlı; ne var ki, bu konuda eski tasavvurlarını muhafaza etmekteydi: Bir yolunu bulup, «yazarak» geçinmek., ama iyi, ama kötü! işte bu sıralarda, Antichrist Dergisinin sahibi-Ravelston ile tanıştı. Ravelston, onun şiirlerini dergisinde yayınlamakla kalmıyor, arasıra ona, hakkında eleştiri yazıları yazmak üzere kitaplar da buluyordu. Edebi yetenekleri, altı yıl öncekine nazaran daha iyi sayılırdı, öyle hissediyordu ki; eğer insan parayı gerçekten hor görebilirse,

iyi-kötü yaşayıp gidebilir. Tıpkı havadaki kuşlar gibi.. Ancak unuttuğu bir şey vardı : havadaki kuşların oda kirası ödemek zorunda olmadıkları..

Nitekim, yedi ay boyunca büyük sıkıntılar çekti. Tasavvur ettiği, özlediği hayatın gerçekte nasıl bir şey olduğunu anladı. Haftalarca ekmek, peynir yiyerek yaşamanın, yarı aç bir durumda «yazmaya» çalışmanın, elbiselerini rehine vermenin, kaldığı odanın kirasını bile ödeyememenin ne demek olduğunu öğrendi. üstelik, bu yedi ay boyunca hemen hemen hiçbir şey yazamamıştı. Yoksulluk, insana düşünme yeteneğini kaybettiriyordu; parasız olmak, para ile bütün ilişkilerin kesilmesini sağlamıyordu ne yazık ki. Tam tersine; (orta sınıfın deyimiyle :) «geçinecek kadar» para temin olunmadıkça, paranın umutsuz bir kölesi olmaya mahkûmdu insan. Gordon nihayet bu gerçeği anlayabilmişti.

Sonunda, aylardır kirasını ödeyemediği pansiyo' dan kovuldu ve tam üç gün, dört gece sokakta kaldı. Korkunç bir şeydi bu. Thames Nehrinin kıyılarında rastladığı kendisi gibi bir yersiz yurtsuzun tavsiyesine uyarak, üç gün Billinsgate balıkpazarında çalıştı. Billingsgate’den Eastchap’e giden inişli yokuşlu yollarda, balık dolu el arabalarını sürmekteydi. Kanter içinde kalıyordu, üstelik, bu işe gönüllü daha bir sürü adam vardı; çalışmak için sıranızı beklemek zorundaydınız. Sabahın dördünden dokuzuna kadar on-sekiz peni kazanabilirseniz ne âlâ! Buna ancak üç gün dayanabildi Gordon. Yenilmişti. Akrabalarından biraz borç alıp, yeni bir iş bulmaktan başka yapacak şey yoktu.

Ne var ki, her istendiği vakit iş bulmak mümkün değildi. Aylarca akrabalarının sırtından geçindi. Julia, o güne kadar biriktirebilmiş olduğu ne varsa verdi kardeşine. Çok, çok kötüydü bu! Para hırsına karşı çıkmış, para tanrısına savaş ilân etmiş; fakat bütün elde edebildiği, ablasının sırtından geçinmek zorunda kalışı olmuştu! Ve üstelik biliyordu ki; yıllardan beri biriktirdiği birkaç sterlin’in eriyip gitmesinden ziyade onun başarısızlığına kahrolmaktaydı Julia. Gerçekten de kardeşi için büyük umutlar beslemişti. Hattâ şimdi bile, onun bir gün aileyi eski refahına kavuşturacağına inanmaktan kendini alamıyordu. Çok «akıllıydı» Gordon; istese öyle bir para kazanırdı ki!. Tam iki ay Angela Hala’nın Gighgate’deki mütevazı evinde kaldı. Bu arada, hiç durmadan iş arıyordu. Ona Walter Amca da yardımcı olamıyordu artık. Yaşlı adamın iş çevrelerindeki nüfuzu hiç denecek kadar azdı. Derken, hiç beklenmedik bir şekilde iş buluverdi

Gordon. Julia'nın patronu, kardeşinin bir arkadaşı vasıtasiyle, New Albion Reklâmcılık Firmasının muhasebe servisinde onun için bir iş temin etmişti.

Savaştan sonra mantar gibi biten reklâmcılık firmalarından biriydi New Albion. Ufak bir kuruluştu; her türden reklâm işiyle uğraşmaktaydı. Fakat asıl faaliyet sahası, resimli kadın gazete ve dergilerindeki kozmetik reklâmlarını kapsamaktaydı. Tabii bu yüzden de birçok teknisyen ve ressam çalıştırmaktaydı. İşte burada Rosemary ile karşılaştı Gordon. Kız, firmanın «stüdyo» kısmında görevliydi ve elbise modellerinin düzenlenmesine yardım ediyordu. Fakat Gordon'un onunla konuşması bir hayli zaman sonra oldu. Ufak tefek, esmer, hareketli ve çok çekici bir kızdı Rosemary. Koridorlarda birbirlerine rastladıklarında, onun garip hayat felsefesinden sanki haberdarmış gibi, Gordon'a alaycı bakışlar fırlatıyordu. Ne var ki Gordon'un, onun kısmiyle hiçbir ilişkisi yoktu; muhasebe servisinde üç sterlin haftalıkla çalışan basit bir memurdu o sadece.

New Albion'un en İyi yanı, yepyeni bir çalışma anlayışına sahip olmasıydı. Reklâmcılığın, madrabazlıktan ibaret olduğunu kabul etmeyen belki bir tek kişi bile yoktu firmada. Memurların çoğu tecrübeli, Amerikan iş anlayışına uygun, hayata gerçekçi gözlerle bakan, hırslı tiplerdi. Paraya tapan tipler.. Onları sessizce inceledi Gordon. Eski işinde olduğu gibi burada da kendisine verilen görevleri iyi-kötü yapmakta, kimsenin dikkatini bile çekmemekteydi. İç dünyasında ise değişen hiçbir şey yoktu : paradan hâlâ nefret ediyor, bir gün ondan kaçmayı başarabileceğini umuyordu.

Bir gün garip bir olay cereyan etti: birisi, dergilerden birinde Gordon'un bir şiirine raslamıştı. «Aramızda bir şair var» sözü ortalığa yayıldı. Pek kaba bir şekilde olmasa da, alaya almışlardı onu. O günden sonra Gordon'a «ozan» adını taktılar. Şiir yazan birisi, onların hayat felsefelerine katiyen uyamazdı. Fakat bütün bunlar hiç umulmadık bir sonuca yol açtı: memurların, artık Gordon'la alay etmekten bıktıkları bir gün, firmanın genel müdürü Bay Erskine, onu yanına çağırtıp konuştu.

Bay Erskine iri yarı, ağırkanlı bir adamdı. Davranışlarından ve ağır ağır konuşmasından, tarım veya hayvancılıkla uğraştığı şaşılabilirdi. Ama yine de sevimli bir adam sayılırdı New Albion'un genel müdürü. Eleman seçmekte pek yanıldığı görülmemişti. Gordon'un şiir yazmakta oluşu Bay Erskine üzerinde olumlu bir etki yapmıştı; New Albion'da edebi yeteneklere sahip kişilere ihtiyaç vardı. Birçok soru yöneltti Gordon'a : Demek ki şiir yazıyordu ha?. Yayınlanıyor muydu bunlar?. Ne kadar para

alıyordu karşılığında?. Pek bir şey vermiyorlardı demek.. Peki başka şeyler de yazıyor muydu acaba?. Hikâye filân.. Eveet, çok ilgi çekici!.

Sonra, daha fazla bir şey öğrenmeye gerek görmeden, onu New Albion’un başyazarı Bay Clew’nun yanına yardımcı olarak verdi. Terfi etmişti Gordon Bütün reklâmcılık firmaları gibi New Albion da, yaratma gücüne sahip yazarlar aramaktaydı. Belki gariptir ama, gerçekten de, «Q. T. Sos’u Kocanızı Mutlu Kılar», «Çocuklar Kahvaltı Gevreklerini Paylaşamıyorlar» gibi sloganları yaratan elemanlar bulmak, teknisyen temininden çok daha güçtü. Gordon’un maaşı şimdilik arttırılmamıştı ama, firmanın gözü onun üzerindeydi. Hiç şüphesiz, yükselmek için büyük bir fırsattı bu.

Bay Clew’la çalışmaya başlayalı altı ay olmuştu. Kırk yaşlarında, yorgun görünüşlü bir adamdı Clew. Kendi buluşları olan reklâm afişlerinin, duvarlarını süslediği küçük bir odada çalışmaktaydı. Gordon’a çok iyi davranıyor, ona bu sanatı öğretmeye çalışıyor, hattâ gerektiğinde genç yardımcısının tekliflerine de kulak vermekten kaçınmıyordu. O sıralarda Nisan Şebnemi adlı yeni bir koku - giderici’nin gazete reklâmları üzerinde çalışılmaktaydı. Gordon, belli etmemeye çalıştığı bir tiksintiyle bu konuyu işlemeye koyulmuş, fakat çok kısa bir süre sonra bu dalda büyük bir yeteneğe sahip olduğu ortaya çıkmıştı. Ondan çok şeyler beklenebileceğini düşünüyordu Bay Clew.

Nisan Şebnemi’yle ilgili reklâmlar etkileyici olmuştu. Gordon’un haftalığına on şilin zam yapıldı, işte o zaman korktu Gordon : para çirkefinin içine düşmeye başlıyordu. Biraz daha., ve o zaman boğazına kadar batmış olacaktı! Bundan kurtulması gerekti. Para dünyasından.. Hem de en kısa zamanda.. Yoksa...

Fakat aç kalmaya hiç niyeti yoktu bu sefer. Ravelston’a gitti ve ondan yardım istedi : bir işe ihtiyacı vardı; fakat öyle bir iş olacaktı ki bu, insanın ruhunu, beynini, herşeyini satınalmaya kalkışmayacaktı.

Onun ne demek istediğini çok iyi anlamıştı Ravelston. «İyi» bir işle herhangi bir iş arasındaki farkın neler olduğunun kendisine açıklanmasına gerek yoktu. üstelik Gordon’un yaptığı bu budalalık hakkında ona hiçbir şey de söylemedi. Zaten en üstün yanı da buydu Ravelston’un : daima karşısındakini anlayabilmesi.. (Hiç şüphesiz, paranın sağladığı bir meziyet!. Zira ancak zenginler, bu derece akıllı (!) olmayı başarabilirler.) iki hafta kadar sonra Ravelston, ona uygun bir iş bulduğunu bildirdi: McKechnie

adlı, orta halli bir kitabevi sahibi, yardımcı aramaktaydı. Yüksek ücret talep edecek tecrübeli bir kitabevi tezgâhtarı istememekteydi; kitabevinde çalışacak olanın, bir centilmene benzemesi ve kitaplar hakkında biraz bilgiye sahip bulunması yeterliydi. Mesai saatleri uzun, ücret azdı; - haftada iki sterlin-hiç bir yükselme şansı da yoktu. Tam Gordon'un aradığı cinsten bir iş!. Gidip, Bay McKechnie'yle görüştü. Kırmızı burunlu, uykulu yüzlü, beyaz sakallı bir İskoç olan kitabevi sahibi, derhal işe aldı onu. O sıralarda Gordon'un şiir kitabı «Fareler» basılmak üzereydi. Kendisinin hiç haberi yoktu ama, bunu da Ravelston sağlamıştı ona : eski bir arkadaşı olan bir yayınevi sahibini, «Fareler»i kitap haline getirip basmaya ikna etmişti.

New Albion'a bir ay sonra işten ayrılacağını bildirdi. Tabii yine birtakım tatsızlıklar oldu: Onun bu «iyi» işi terketmesinden hiç hoşlanmamıştı Julia. Artık iyice arkadaş oldukları Rosemary ise, hayatta kimsenin İşine karışmamayı kendine prensip edinmiş bir insandı; «her koyun kendi bacağından asılır» diyordu. Ama yine de, onun New Albion'dan niçin ayrılmak istediğini birtürlü anlayamıyordu. Ancak Gordon'u en çok etkileyen, Bay Erskine'in tutumu oldu : Ona çok yakınlık gösterdi genel müdür; firmadan ayrılmak isteyişini üzüntüyle karşıladığını açıkça belirtti. Ve büyük bir nezaket göstererek, yüzüne karşı budalalık ettiğini haykırmadı. Üstelik, ne zaman isterse, yeniden New Albion'a dönebileceğini, böyle bir şeyi memnuniyetle karşılayacaklarını ekledi. Onun gibi kabiliyetli gençlere her zaman açıktı kapıları.

Bay Erskine'in yanından suçluluk duyguları içinde ayrıldı Gordon : Kendisine bu kadar değer verenlerden ayrılmakla iyi etmiyordu. Fakat başka türlü yapamazdı; bu iğrenç «İş âlemi» nden, «para dünyası» ndan kurtu'mak zorundaydı.

McKechnie'nin kitabevinde büyük bir mutluluk hissetmişti; ama sadece başlangıçta.. Hattâ kısa, çok kısa bir an için, paradan gerçekten kaçıp kurtulabildiğini sanmıştı. Kitapçılık tam ona göre bir işti. Burada işleri yetiştirmek için çabalayıp, kan-ter içinde kalmak yoktu; yükselme hırsı yoktu. Bütün iş, günde on saat kitabevinde bulunmaktı. Bay McKechnie'ye gelince : İskoç olmasına rağmen hiç de fena bir adam sayılmazdı. Para hırsı diye bir şeye sahip değildi hiç olmazsa. En göze çarpan huyu ise, tembelliği idi. Ayrıca, Anglikan Kilisesinden ayrı bir mezhebe mensuptu ve -bu yüzden olacak- ağzına hiç içki koymazdı.

Gordon, kitabevine gireli bir ay kadar olmuştu ki, Fareler yayınlandı.. Birçok gazete eleştirdi kitabı! Ayrıca; Times Gazetesi edebiyat eki, bu şiirlerin «çok şeyler vaadettiğini» belirtti! Gordon ancak aylar sonra, Fareler'in nasıl bir başarısızlık örneği olduğunu anlayabilecekti.

Olgunlaşmaya başlıyordu. Yirmi yedi, yirmi sekiz, yirmi dokuz.. Artık hayatın tozpembe görünmediği, acı gerçeklerin kaskatı ortaya çıktığı bir yaşa gelmişti. Gittikçe daha çok akrabalarına benzemeye başladığını hissetmekteydi. Birkaç sene daha., ve onlardan hiçbir farkı kalmayacaktı. Kaç kere kendi kendine böyle davranmaktan vazgeçeceğine dair söz vermiş olduğu halde, yine de ara-sıra Julia'dan borç almakta devam ediyordu. Ablası pek mutsuz sayılmazdı; her evlenmemiş kızın yaşadığı o renksiz, sâkin hayatı yaşıyor, işiyle evi arasında gelip gidiyor, bazı akşamlar kendisi gibi yalnız kadınlarla buluşup, biraz çene çalıyordu. Hayatı olduğu gibi kabul etmişti; başka türlü yaşanabildiğinin farkında bile değildi belki de. Fakat hâlâ Gordon için üzülmekte devam ediyordu.

Yıl 1934'dü, ve Comstock'lardan hayatta kalan beş kişi vardı : Ufak-tefek komisyon işleri ve bitmez-tükenmez hastalıklarıyla. Walter Amca, Highgate'deki mütevazı evinde iyi kötü geçinen Angela Hala ve akıl hastanesinde bitkisel bir hayat yaşamaya devam eden Charlotte Hala.. Haftada yetmiş iki saat çalışan, gecelerini ise yün örmek, ya da kendisi gibi evde-kalmış kızlarla çene, çalarak geçiren Julia., ve Gordon...

Belki de uzaktan akraba oldukları birkaç Comstock daha vardı hayatta; çünkü Comstock Dede'nin de tam on bir kardeşi olduğu biliniyordu. Herneyse.. hayatta olsalar bile, mutlaka zenginleşmişler ve yoksul akrabalarının izini kaybetmişlerdi. Zira paranın etkisi, kan'dan çok daha güçlüdür.

1934 yılında hâlâ hayatta olan ve bizim tanıdığımız Comstock'lara gelince.. Bu beş kişinin toplam geliri, yılda altı yüz sterlin kadardı. Yaşlarının toplamı ise iki yüz altmış üç.. Hiçbirisi; İngiltere'den dışarı adımını atmamış, herhangi bir savaşa katılmamış

hapse girmemiş, uçağa binmemiş, evlenmemiş ve çocuk sahibi olmamıştı, ölünceye, kadar da bu şekilde yaşamaya devam etmemeleri için hiçbir sebep yoktu. Kısacası; bunca yıl sonra, yine kayda değer hiçbir olay cereyan etmemişti Comstock Ailesinde.

4

Birden ürpertici bir rüzgâr eser

Eğilir kavaklar, çıplak ağaçlar.

Fakat gerçekte en ufak bir esinti bile yoktu o öğleden sonra. Hava çok güzeldi. Dün başlamış olduğu şiiri kendi kendine tekrarladı Gordon. İyi bir şiirdi; daha doğrusu, bitince öyle olacaktı herhalde.

Hava hafif sisliydi. Aşağılarda bir yerden bir tramvay sesi duyuluyordu. Gordon, kurumuş yapraklarla örtülü yoldan Malkin Tepesine doğru yürüdü. Ohh, rüzgârsız kış günleri! Senenin en güzel

mevsimi! (ya da Gordon öyle olduğunu sanıyordu.)

Cebinde pek parası yoktu ve bütün gün de sigara içmemişti ama, yine, de mutluydu. Perşembeydi bugün : Gordon'un öğleden sonraları izin yaptığı gün.. Coleridge Grove'da oturan ve sık sık edebiyatçılara çay partileri veren, tenkidçi Paul Doring'in evine gidiyordu.

Bu toplantı için hazırlanması belki bir saatten fazla sürmüştü. Geliri, haftada iki sterlin olan bir insan için sosyal hayata katılmak, oldukça karışık bir meseleydi. Yemekten hemen sonra, soğuk suyla güç-belâ tıraş olmuş ve en iyi elbisesini giymişti. (Üç senelik bir elbiseydi bu; ama pantalonunu geceden yatağın altına koyup ütülenmesini (!) sağladığı takdirde hiç de giyilmeyecek gibi değildi.) Bir kibritin üçüyle boya kutusunun dibinde ne kalmışsa kazıtıp, ayak-kaplarını da boyamayı başarmış; hattâ Lorenheim'dan bir dikiş iğnesi isteyip, çoraplarını bile onarmıştı. (Biraz uzun bir işti bu ama, teninin çorabın deliklerinden görünen yerlerini mürekkep'e boyamaktan daha iyiydi.) Ayrıca; boş bir Gold Flake sigara paketi de temin etmiş, içine bir tek sigara yerleştirmişti. Zevahiri kurtarmak gerekti: cebinde hiç sigara olmadan başkalarının evine gidilmezdi ya., ama bir tane bile olsa idare ederdi insan :

«Bir sigara almaz mısınız?» derdiniz birisine.

«Teşekkür ederim.»

Açardınız paketi- ve sonra çok şaşırmışcasına : «Hay Allah! Bir tane kalmış! Ben de dolu sanıyordum.»

«Ne önemi var canım! Buyrun, benimkinden içelim.»

«Teşekkürler.»

Ve tabii bundan sonra da evsahibi sık sık sigara ikram ederdi size...

Birden ürpertici bir rüzgâr eser. Hemen tamamlamalıydı bu şiiri. Edebiyatçıların çağrıldığı bir çay partisine gitmek, edebi kabiliyetini kamçılamıştı. Geliriniz haftada iki sterlinden fazla değilse, insanlarla olan ilişkileriniz de pek fazla değildir; hatta bu durumda, birisinin sizi evine davet etmesi bile bir nimettir. Rahat bir koltuk, sigara, çay ve etrafınızdaki kadınlar.. Bütün bunların ne demek olduğunu bilirdi Gordon. İnsan ancak bazı şeylerden yoksun olduğunda onların değerini anlıyordu. Aslında, Doring'in partileri, Gordon'a umduklarını verebilmekten çok uzaktı : önceden hayâl ettiği o tatlı, esprili, entellektüel sohbetler hiçbir zaman gerçekleşmezdi. Sadece, Hampstead'den Hong Kong'a kadar dünyanın bütün çay partilerinde yer alan o saçma, budalaca konuşmalar... Tanışmaya değer bir tek kişiye rastlanmazdı Doring'lerde. Konuklarının çoğu, edebiyatla ilgilenmeye çalışan orta yaşlı kadınlardı. Genç sanatçılar ise, şöyle bir yarım saat için oraya «uğrar», aralarında gruplaşıp, o sırada yanlarında olmayan arkadaşlarını çekiştirirlerdi. Doring çarçabuk herkese takdim ederdi onu : «Gordon Comstock.. şair.. Biliyorsunuz : şu ünlü Fareler kitabını yazan..» Oysa şimdiye kadar hiçbir «bilene» rastlamamıştı Gordon. Genç sanatçılar ona şöyle bir göz atar ve bir daha hiç ilgilenmezlerdi : Otuz yaşlarında, kılıksız, ve muhakkak ki beş-parasızın biriydi o. Ama yine de, bütün bu hayâl kırıklığına rağmen dört gözle beklerdi Doring'in çay partilerini. Kısa bir süre için de olsa, yalnızlıktan kaçış.. Zaten en kötü tarafı da buydu yoksulluğun : yalnızlık! Günler, haftalar geçer, kafası işleyen bir tek insanla konuşamazdınız; geceler birbirini kovalar, ve siz yine odanıza dönerdiniz. Yapayalnız..

Birden ürpertici bir rüzgâr eser. Birkaç otomobil tırmandı tepeyi. Gordon içindekilere gıpta etmeksizin baktı. «Bana ne arabalardan?.» Üst tabakaya mensup pembe bebek yüzlü kadınlar, otomobilin camlarından şöyle bir

baktılar ona. Gordon ise metroların halini hatırladı: karıncaların yuvalarına üşüşmeleri gibi, yeraltı trenlerine doluşan işçi-memur yığınları...

Birden ürpertici bir rüzgâr eser

Eğilir kavaklar, çıplak ağaçlar,

Ve bacaların kara bulutları

Yerlere eğilirler; rüzgârın kamçıları önünde,

Yırtılan duvar ilânları acıyla çırpınır.

Tramvayların sesi, trafik gürültüsü,

İstasyona koşuşturan memurcuklar,

Titreyerek bakarlar, batıda karabulutlar

Düşünürler!

Ne düşünürler? Kışın gelmekte olduğunu., işten atılmamayı..

Düşünür herbiri, «işte kış geliyor!

Aman Tanrım bu kış da işimden olmayayım!»

Rüzgârın buzdan kamçısı altında,

Tasalanırlar.

Neye tasalanırlar? Ne olursa! Ne düşünürler? Para! Kira, maaş, vergi, okul taksitleri, mevsimlik yolcu abonmanları, çocuklara ayakkabı.. Hayat sigortası ve fiatların artışı.. Ya bir de., ya bir de. hanım yine gebe kalırsa?, işte o vakit yandık!..

Tasalanırlar; kira, yol parası,

Sigorta, yakacak, çocukların yakkabısı,

Okul taksitleri ve daha birsürü şey.

Fena değil, fena değil; hiç de fena değil.. Hemen bitirmeli bunu, Ravelston yayınlar dergide.

Kendi kendine bir kere daha okudu şiirini Gordon. Gerçekten de iyiydi. Bir şair olduğuna kesinlikle inanmıştı artık. Başını dikleştirdi, göğsünü şişirdi ve büyük bir gururla yürümeye devam etti. Fareler gibi, bir gün Londra Nimetleri de basılacaktı. Ne bir günü? Bu yaza tamamlardı onu.. Ondan sonra, kaymak gibi bir kâğıt üzerine basılmış, kuşe kapaklı bir şiir kitabı daha., ve kapakta kendi ismi: Gordon Comstock.. Büyük şair.. Bütün

tenkidçiler hayran kalacaklardı : «Sitwell ekolünün yepyeni bir örneği..», «Şiirimizde yeni bir soluk..»

Coleridge Grove, güneşsiz, tenha bir yoldu. Bir çıkmaz sokak; bu yüzden ortalıkta hiç taşıt görünmüyordu. Ama yine de edebi bir atmosfere sahipti.' (Coleridge’in, 1821 yazını bu mahallede geçirmiş olduğu söylenirdi.) Büyük ağaçlıklı bahçelerin gizlemeye çalıştığı köhne fakat tarihi binalara, artık çağdışı olmuş bir kültürün havasını teneffüs etmeden bakamazdınız. Doring gibi üçüncü sınıf bir tenkidçinin böyle bir yerde oturması oldukça yadırganacak bir durumdu. Onun, Hyde Park civarındaki bir apartman katında oturması daha yakışık alırdı.

Gordon köşeyi döndüğünde ansızın durakladı. Doring’lerin evi önünde bir değişiklik, bir gariplik vardı. Evet, evet; her zamanki gibi park etmiş otomobillerle dolu değildi kaldırım. '

Şaşırmıştı; birkaç adım yürüdü, sonra yine durakladı. Tıpkı tehlike kokusu almış bir köpek gibi.. Nasıl olurdu? Hiç değilse bir-iki arabanın bulunması gerekti kapı önünde. Hep kalabalık olurdu Doring’-in partileri. Konuklarının yarıdan fazlası da arabalarıyle gelirlerdi. Çok mu erken gelmişti acaba? Hayır, hayır; saat üç buçukta demişlerdi, şimdiyse saat hiç değilse dörde çeyrek vardı.

Kapıya yaklaştı. Yüzü alt-üst olmuştu daha şimdiden. Belki de kimse yoktu evde! Parti başka bir güne ertelenmişti!? Tedirgin olduğu halde, yine de pek sarsılmadı aklına gelen ihtimallerden. Onun kaderiydi bu; daha doğrusu, daima duyulan çocukça bir korku: birisinin evine davet olunmak, fakat gittiğinde evde kimseyi bulamamak...

Demir bahçe kapısını hızla açtı. Ortalıkta kimseler görünmüyordu. Evin bacasından çıkan ne bir duman, ne de pencerelerde bir ışık.. Yine de umutsuz bir davranışla kapıyı çaldı.

Boş bir evde çınlayıp yankılayan çan sesi.. (Doring’ler, elektrikle çalışan zil tertibatı kullanmayacak kadar soylu hissediyorlardı kendilerini.) Son umudunu da kaybetmişti. Döndü. Kalleş herifler! Kendisine oyun oynamışlardı. Onu davet etmişler, sonra davetin tarihini değiştirip, kendisine durumu haber bile vermemişlerdi; Ama belki de.. Hayır, hayır; başka türlü bir izah şeklini kabul edemezdi. Gözü yerdeki taşlara takıldı. Şunlardan birini kapıp, camları şangır-şungur indirmeyi ne kadar isterdi! Bahçeden çıkarken demir kapıya öyle bir yapıştı ki, az daha elini yaralıyordu. Ama iyi olmuştu : bedeni acı, yüreğindeki sıkıntıyı biraz olsun

bastırmıştı. Çaresizlik, yalnızlık, terkedilmişlik., bunlardı sadece hissettikleri.. Toplantıyı ertelemişler ve ona haber vermek gereğini bile duymamışlardı. Kendisinden başka herkes durumdan haberdardı mutlaka.. Beş-parasız birine ancak böyle davranılabilirdi. Evet, evet; bilhassa böyle yapmıştı Doringler! Ona bir pusula göndermek zahmetine bile katlanmamışlardı; Nasıl olsa beş-parasız, önemsiz bir adamdı o.. Düşünülmeye değmeyecek birisi...

Hızla yürüyüp uzaklaştı oradan. Göğsünde derin bir sızı vardı, insanlarla ilişki, insan sesleri! özlem duymanın ne yararı vardı ki?. Bu akşamı da yalnız geçirmek zorundaydı; her zaman olduğu gibi.. Arkadaşlarının sayısı sınırlıydı, ve hepsi de uzaklarda oturmaktaydılar. Şu saatlerde işde olmalıydı Rosemary; üstelik West Kensington'da, dişi canavarlar tarafından korunan bir kızlar yurdunda kalıyordu. Ravelston ise Regent's Park semtindeydi; yakın sayılırdı. Ne var ki zengin bir adam olduğundan çok zaman meşguldü; günleri doluydu. Bu yüzden, onu evde bulmak pek mümkün değildi. Telefonla aramaya gelince... bu iş için gereken iki peni bile yoktu Gordon'un cebinde. Kaldı ki, beş-parasız bir durumdayken nasıl da gidip görürdü Ravelston'u?. Ya tutup da «hadi birahaneye gidelim» derse ne yapardı? Bütün içki paralarını Ravelston'a ödetemezdi. Arkadaşlık, eşit şartlar altında olmalıydı.

Cebindeki tek sigarayı çıkartıp yaktı. Böyle hızla yürürken hiç de zevkli olmuyordu içmek.. Nereye gittiğine pek dikkat etmeksizin yürüyordu. Bütün istediği yorulmaktı; yürümek, yürümek, tâ ki Doring'lerin kalleşliğini unutana kadar.. Güneye yöneldi; Tottenham Court yolundan aşağı, Camden Town'a doğru.. Hava kararıyordu. Oxford Caddesini geçip, Covent Bahçelerine daldı; sonra Strand ve Waterloo Köprüsü.. Karanlıkla birlikte ortalık soğumuştu. Yürüdükçe öfkesi yatışıyor, fakat içinde bulunduğu ruh halinden birtürlü kurtulamıyordu. Zihnine musallat olan bir düşünce vardı; kafasından uzaklaştıramıyordu onu. Şiirleriyle ilgiliydi bu. O boş, saçmasapan şiirleriyle!. Nasıl olmuş da inanabilmiş, güvenebilmişti onlara? Daha birkaç saat önce Londra Nimetleri'ni tamamlayabileceğini hayâl etmişti! Şimdi ise şiirlerini düşünmek bile, istemiyordu. Londra Nimetleri hiçbir zaman tamamlanamayacaktı. Yüz yaşına kadar yaşasa da, okunmaya değer bir tek mısra yazabileceğine inanmıyordu artık.

Bir hayli yürümüştü; beş-altı mil kadar.. Ayakları acıyordu. Lambeth'in kenar mahallelerinden birin-deydi. Acıkmakta olduğunu hissetti.

Çayhaneler buharlı camlarıyle kendilerine çekiyorlardı, onu. Giremezdi, parası yoktu. Thames Nehrinin kıyısını izleyerek Westminster'a çıktı. Sonra da Trafalgar Meydanı.. öldürecek çok vakit vardı daha. Milli Müze'ye mi gitsem acaba? Fakat çoktan kapanmıştır orası. Saat 19.15'di; yatağına çekilebilmesi için en azından dört saat vardı. Ayakları çok acıyordu artık; oturacak birçok bank vardı civarda. Ama hayır; Bir an bile duraklasa, canının sigara içmek isteyeceğini biliyordu.

Neon ışıklarının cansız parlaklığı altında kaldırımlar müthiş kalabalıktı. Yavaş yavaş ilerledi Gordon; solgun yüzlü, karmakarışık saçlı, kılıksız, ufak-tefek bir adam.. Yapayalnızdı bu kalabalığın içinde.

Camden Yoluna vardığında daha da yavaş yürüyordu artık. Ayaklarını hafifçe sürükleyerek.. Kaldırımlar üzerinde on mil yapmıştı. Kızlar geçiyordu yanından. Erkek arkadaşlariyle gezen kızlar, grup halinde kızlar, yalnız kızlar., hep kızlar.. Genç zalim gözler; O sanki hiç varolmuyormuşcasına, yokmuşçasına kendisini delip geçen kayıtsız gözler.. Bu duruma üzülemeyecek kadar yorgun ve güçsüzdü. Hem nasıl suçlayabilirdi ki onları? Otuz yaşında, yıpranmış, kılıksız adamın biriydi o. Hiçbir kızın ilgilenmeyeceği bir erkek...

Hemen eve gitmezse aç kalabileceği geldi aklına. Bayan Wisbeach saat yirmi birden sonra yemek vermezdi. Fakat soğuk, kadınsız yatağını hatırladı birden. Merdivenleri tırmanmak, gaz lâmbasını yakmak., sonra da masaya oturup saatlerce düşünmek... Ne okuyacak bir kitabı, ne de içecek bir sigarası vardı.

Hayır, hayır; dayanılacak gibi değil!.

Ama yine de eve gidiyordu Gordon. Tabii eğer buna «gitmek» denebilirse.. O tarafa yönelmişti. Aslında, canı hiç pansiyona dönmek istemiyordu ama, artık oturup dinlenmek zorundaydı. Bacakları sızlıyor, ayakları acıyordu. Bu yüzden, bu koskoca Londra'da oturup dinlenmek hakkına sahip olduğu yegâne yere; o soğuk, pis odaya dönüyordu.

Yavaşça süzüldü içeri; fakat her zamanki gibi, Bayan Wisbeach'e farkettirmeyecek kadar yavaşça değil.. Saat henüz dokuzu geçmekteydi. Yemek isteyebilirdi ondan. Ama mutlaka homurdanacak ve onu minnet altında bırakmak isteyecekti. Bunu göze almaktansa aç yatmayı tercih etti Gordon.

Merdivenleri tırmanmaya başladı. Fakat tam birinci katın sahanlığına varmıştı ki, kapının vurulduğunu duydu : iki kere! Postacı! Belki Rosemary'den bir mektup!

Dışarıdan itilen mektuplar, sokak kapısının posta deliğinden halının üzerine dökülüverdiler. Gordon'-un yüreği küt-küt atmaya başlamıştı. Beş, altı, yedi., tam yedi tane mektup! Bütün bunların içinde biri ona aitti muhakkak.. Postanın geldiğini hisseden Bayan Wisbeach, her zamanki gibi yerinden fırlamıştı. (Bu pansiyonda kaldığı iki yıl boyunca, evsahibesinin eline değmeden bir tek mektup alabilmiş olduğunu hatırlamıyordu Gordon.) Kıskanç bir tavırla hepsini topladı yerden. Kimlere ait olduğunu anlamak için teker teker incelemeye başladı.

«Bu size Bay Comstock» dedi nihayet, mektuplardan birini ona uzatarak.

Kalbi biran için durmuştu sanki. Dikdörtnen biçiminde, uzun bir zarftı bu. Demek ki Rosemary'den değil! Bir dergi editöründen olacak öyleyse., iki şiir göndermişti. Biri, Californian Review'ya, diğeri de Primrose Ouarterly'ye... Ve zarfın üzerindeki de bir Amerikan pulu olmadığına göre.. Primrose.. Şiirini Primrose'a göndereli altı hafta olmuştu en azından! Aman Tanrım, kabul ettiler belki de!

Rosemary'yi unutmuştu bile. «Teşekkürler!» diyerek mektubu cebine soktu; sonra sâkin görünmeye çalışan bir tavırla, yeniden merdivenlere yöneldi. Ne var ki, Bayan Wisbeach'in görüş sahasından çıkar çıkmaz koşmaya, basamakları üçer üçer tırmanmaya başlamıştı. Daha oda kapısına varmadan, cebinden kibrit kutusunu çıkartmış, gaz lâmbasını yakmaya hazırlanmıştı. Oturdu; mektubu eline aldı. Cesareti kırılmıştı. Açmaktan korkuyordu onu. içindekini anlamak için kaldırdı, ışığa yaklaştırdı. Gönderdiği şiir iki sayfaydı. Evet, anlamıştı şimdi içinde ne olduğunu. Kızgınlıkla zarfı açtı ve iade olunan şiiri çıkarttı. Yanında bir de küçük matbu bir kâğıt vardı :

Editör, göndermiş olduğunuz şiirden yararlanamayacağı için üzüntülerini bildirir.

Kâğıt, bir cenazeye yakışabilecek defne dallariyle süslenmişti.

Nefret dolu gözlerle baktı bu yazıya Gordon. Belki dünyada hiçbir hakaret bu kadar ağır olamazdı; zira karşılığını vermek imkânsızdı, iade olunan bu şiirinden utandı, iğrendi birden. Şimdiye kadar yazmış okluğu en

kötü şiirdi bu. Son bir defa okumaya gerek görmeksizin, küçücük parçalar haline gelene kadar yırttı; çöp sepetine attı.

Şiirinin reddedildiğini bildiren küçük matbu kâğıdı da aynı yere gönderdikten sonra, yerinden doğruldu. Bir an önce yatmalıydı. Soyunmak için gereken gücü de kaybetmeden önce.. Onun için tek ılık yer yataktı. Saati kurdu, çalarını ayarladı. Gözleri çiçeğe takılmıştı yine. Kılıç çiçeğine., iki yıldır bu pis odada yaşamaktaydı; hiçbir şeyin değişmediği, hiçbir şeyin elde edilemediği koskoca iki yıl.. Bu yatakta sona eren yedi yüz harcanmış gün.. Kalleşlikler, başarısızlıklar, hakaretler; karşılığı verilmemiş, öcü alınmamış düşmanlıklar. Para, para, her şey paraya dayanıyordu! Eğer parası olsa Doring’ler ona böyle davranamazlar, dergiler şiirlerini geri' göndermezler, ve Rosemary de onunla yatmamazlık edemezdi. Sosyal başarısızlık, artistik başarısızlık, cinsi başarısızlık.. hepsi de birdi bunların. Ve hepsinin de temelinde parasızlık vardı.

Bir şeyler yapmalı, birisinden acısını çıkartmalıydı bunun. Kafasında derginin gönderdiği o kâğıt, yatıp uyuyamazdı. Rosemary’yi düşündü birden. Bugün tam beş gün olmuştu Rosemary ona yazmayalı. Eğer bu gece, Primrose Dergisi yerine ondan bir mektup almış olsaydı daha başka olurdu. Sevdiğini söylüyordu bir de; fakat onunla yatmıyor, hattâ mektup bile yazmıyordu; Diğerleri gibiydi o da; hiçbir farkı yoktu : Onu hor görüyor ve unutuyordu. Çünkü beş-parasız herifin biriydi. Hiç düşünülmeye değmeyecek...

Ona bir mektup yazacaktı. Kendisini ne kadar üzmüş, ihmâl etmiş olduğunu anlatacaktı.

Temiz bir tabaka kâğıt buldu ve sağ köşesine şöyle yazdı :

«31 Willowbed Yolu, NW, 1 Kasım, saat: 21.30» Fakat daha fazla yazamayacağını hissetti birden. Mektup bile yazamayacak bir ruh hali içindeydi. Kaldı ki, ne yararı olacaktı bunun? Rosemary, onu hiçbir zaman anlayamayacaktı. Kadınlar anlamaz! Hiçbir kadın! Ama yine de bir şeyler yazmalıydı. Onu yaralayacak, üzecek bir şeyler.. Bunu istiyordu.

Uzunca bir süre düşündü ve nihayet kâğıdın tam ortasına şunları yazdı:

«Kalbimi kırdın.»

Hepsi o kadar.. Ne adres, ne de imza..

Mektubu bir zarfa koydu ve hemen sokağa çıkıp köşedeki postahaneden attı. Böylelikle cebindeki son üç yarım-peni’yi de harcamış oluyordu.

5

«Senin şiirini gelecek ayın Antichrist'inde yayınlayacağız« dedi Ravelston. Evin zemin kat penceresinden başını çıkartmış konuşuyordu.

Aşağıda, sokaktaki Gordon ise Ravelston'un sözünü ettiği şiirin hangisi olduğunu pek hatırlayamamış göründü.

«Hangi şiir bu?«

«Şu ölmekte olan sokak kızı hakkındaki.. Oldukça başarılı bir şiir..»

Şiirin beğenilmesinden memnun olmuştu Gordon. Gülerek konuştu :

«Eveet! ölüm döşeğindeki sokak kızı! Benim de beğendiğim bir şiir.. Bir daha sefere de kılıç çiçeği hakkında bir şiir yazacağım.»

Pencereden biraz içeri çekilen Ravelston, «Hava çok soğuk» diye mırıldandı. «En iyisi yukarı çıkda burada konuşalım. Hem bir şeyler de yeriz.»

«Ben yemeğimi yedim. Sen dışarı çık; bir birahaneye gider bira içeriz.»

«Peki öyleyse. Hemen geliyorum.»

Birkaç dakikadır, Ravelston pencerede, Gordon sokakta, konuşmaktaydılar. Gordon; Ravelston'a, gelişini kapıyı çalarak değil de, cama ufak bir çakıltaşı atarak duyurmuştu. Mümkün olduğu kadar Ravelston'un evine girmekten kaçınırdı. Orada onu tedirgin eden, aşağılık duygularına iten bir hava vardı. Tam bir yüksek-sınıf atmosferi.. Sadece sokakta ya da bir birahanede kendisini Ravelston'a eşit hissedebiliyordu. Eğer Ravelston; kasvetli, küçük bir yer olarak nitelediği bu dört odalı apartman dairesinin Gordon üzerinde böyle bir etkiye sahip olduğunu bilseydi bir hayli şaşırırdı. Zira, Regent's Park civarında oturmak, şehrin en sefi! semtinde oturmakla birdi onun için. Fakat burada yaşamayı bilhassa istemişti. Bir sosyalist-olduğu için böyle gerekiyordu. Bütün hayatı boyunca kendi sınıfından kaçmış ve proleterya'nın fahri üyesi olmaya

çalışmıştı. Fakat bütün tutarsız çabalar gibi bu da, başarısızlığa uğramaya mahkûmdu. (Hiçbir zengin, kendisini yoksul bir adam gibi göstermeyi başaramamıştır. Zira para, aynı cinayet gibidir; kısa zamanda ortaya çıkar.)

Sokak kapısında madeni bir levha asılıydı :

P. W. H. RAVELSTON ANTICHRIST

Ravelston, apartmanın birinci katında oturmaktaydı; Antichrist Dergisine ait İdari kısım ise bodrum katındaydı. Ciddi bir görünüşe sahip olmaya çalışan, orta halli bir dergiydi Antichrist. Ateşli bir sosyalizm savunucusuydu. Ravelston'a gelince: bir editör için fazla yufka yürekli sayılırdı; dergisinde herhangi bir şiiri yayınlamak için, yazarının yoksulluk içinde bulunduğunu anlaması yeterliydi.

Az sonra kapıda göründü Ravelston. Şapka giymemişti; ellerine uzun, şık bir çift eldiven geçirmeye çalışıyordu. Daha ilk bakışta zengin bir adam olduğunu farketmemek imkânsızdı. Parababası aydın zümrenin üniforması vardı sırtında : eski bir tvid ceket -fakat çok iyi bir terzi elinden çıkmış ve giyildikçe daha soylu bir görünüm alan o ceketlerden- bol bir gri flanel pantalon, gri bir kazak ve kahverengi ayakkabılar.. Yüksek sınıfın değerlerini ne kadar küçümsediğini göstermek için en lüks restoranlara bile bu kıyafetle giderdi. Fakat ancak yüksek - sınıf mensuplarının böyle davranabilme imtiyazına sahip olduklarından pek haberdar değildi. Çok uzun boyluydu. Biçimli bir vücudu, geniş omuzları vardı. Yakışıklıydı. Kısacası; yüksek tabakaya mensup gençlerin tipik bir örneğiydi. Ama yine de davranışlarında bir tutukluk, çekingenlik, seziliyordu. Daima özür dilermiş gibi bir hali vardı. Gerçek şuydu ki; hayatının her ânında, sahip olduğu yıllık gelirin kabarıklığından suçluluk duygusuna kapılıyor ve bunun kefaretini ödüyordu. Onu tedirgin edebilmek için, zengin olduğunu hatırlatmak yeterliydi.

«Yemek yedin demek?» diye konuştu.

«O çoktaan.. Sen yemedin mi daha?»

«A tabii, yemez olur muyum!»

Saat akşamın sekiz buçuğuydu. Aslında öğleden beri hiçbir şey yememişti Gordon. Ravelston da ondan pek farklı bir durumda değildi. Yalnız bir şey vardı : Gordon, Ravelston'un aç olduğunu bilmediği halde; diğeri, Gordon'un aç olduğunu tahmin edebiliyor ve üstelik bu tahminin varlığından Gordon'un da az-çok bilgisi bulunuyordu. Ancak her ikisinin

de, aç olmadıkları yalanını söylemeleri için kendilerine göre birtakım sebepleri vardı. Hemen hemen hiç birlikte yemek yemezlerdi. Çünkü Gordon, hiçbir zaman Ravelston'un onu yemeğe götürmesine izin vermezdi. Kendisi ise, en ucuz bir lokantaya bile gidebilecek durumda değildi. O gün hafta başıydı; bu yüzden bir birahaneye gidip, birkaç duble bira içebilecek kadar parası vardı Gordon'un.

Yavaş yavaş yürümeğe başladılar. Uzun boylu, yakışıklı Ravelston'un yanında, Gordon'un ufak tefekliği ve kılıksızlığı daha bir göze çarpıyordu.

Birden, «işler nasıl gidiyor?» diye sordu Ravelston.

«Her zamanki gibi.. Biliyorsun : hiç de yorucu bir iş sayılmaz. Hugh Walpole hakkında yaşlı kadınlarla çene çalıp duruyoruz. Ama bu duruma hiçbir itirazım yok.»

«Ben onu sormamıştım; özel çalışmaların nasıl gidiyor, onu öğrenmek istemiştim. Londra Nimetleri...»

«Aman, onun hiç sözünü etme.»

«ilerlemiyor mu?»

«Benim şiirlerim ilerlemez, geriler.»

Ravelston hafifçe içini çekti; Antichrist'in sahibi olarak, şairlerle uğraşmak onda ikinci bir meslek haline gelmişti. Gordon'un niçin «çalışamadığının» ona izah edilmesine hiç gerek yoktu; bugünlerde hiçbir şair pek «çalışamıyordu» nedense. Anlayışlı bir şekilde konuştu :

«Evet; şiir yazmak için pek de elverişli, umut verici bir çağda yaşamadığımız muhakkak.»

«öyle.»

Gordon topuğuyla kaldırım taşlarına vurdu. Londra Nimetleri'nden sözedilmesi hiç hoşuna gitmemişti. Bu; ona soğuk, kasvetli odasını ve orada, kılıç çiçeğinin yanıbaşında duran, üzeri karalamalarla dolu kâğıtları hatırlatıyordu. Birden, Ravelston'a içini boşaltmak ihtiyacını duydu :

«Bir köşeye çekilip bir şeyler yazmaya çalışmak.. Hiç bir yararı yok bunun. Hem, kimsenin de şiir okumaya ihtiyaç duyduğunu sanmıyorum ben.. Limon satmak bu işten daha iyidir.»

«Ama yine de mâneviyatını bu kadar bozmamalısın. Hiç değilse, bir eser verebildin şimdiye kadar. Çoğu şair henüz bunu bile yapabilmiş durumda değil..»

«Fareler'den söz ediyorsun, değil mi? Midem bulanıyor onu düşündükçe!»

iki yıl önce piyasaya çıkan o küçük şiir kitabını hatırlamıştı. Tam yüz elli üç nüsha satılan ve sonra bir tek kişinin dahi almak istemediği.. Kırk elli tane değersiz, cansıkıcı şiir vardı içinde.

«Ölü onlar..» diye devam etti Gordon; «şu kaldırım taşları kadar..»

«Çoğu kitabın başına gelen bir şey bu : şiir kitaplarından fazla bir satış bekleyemezsin. Bu sahada büyük bir rekabet var.»

«Onu demek istemedim. Satışla ilgisi yok bunun. Şiirlerin kendisi ölü.. Cansız, hiçbir hayat belirtisine sahip olmayan, kupkuru yazılar.. Her yazdığım böyle benim : cansız, cesaretsiz.. Çirkin ya da âdi demek istemiyorum; sadece ölü!»

'ölü' kelimesi zihninde yankılandı; şunları ekledi sözlerine :

«Bütün şiirlerim ölü benim, çünkü ben de ölüyüm. Sen de ölüsün. Hepimiz ölüyüz, ölü bir dünyada ölü insanlar..»

Garip bir suçluluk duygusu içinde, tasdik edercesine bir şeyler mırıldandı Ravelston. Her zamanki konuya girmişlerdi yine. Gordon'un o çok sevdiği konuya : modern dünyanın boşluğu, kötülüğü hakkındaki sohbetlerine.. En azından bir yarım saat bu şekilde konuşmaksızın geçmezdi hiçbir buluşmaları. Ravelston, bu konuşmalardan oldukça tedirgin olduğu halde; hiç şüphesiz, çürümüş bir kapitalist düzenin anlamsızlığına bütün kalbiyle inanmaktaydı. Ancak tamamen nazariyatta kalan bir inançtı bu. Böyle bir şeyi gerçekten hissedebilmek için, sekiz yüz sterlin tutan bir yıllık gelire sahip olmak büyük bir engeldi. Açık konuşmak gerekirse; maden işçilerini, Çin gemilerini boşaltmakta kullanılan hamalları, ya da Middlesbrough'daki işsizleri düşünmediği zamanlar kendisini pek mutlu hissederdi, üstelik, kısa bir süre sonra sosyalizmin herşeyi halledeceği inancını taşıyordu. Gordon da fazla mübalâğa ediyordu canım! Yakında herşey düzelecekti nasıl olsa..

Gordon'a gelince: mesele bambaşkaydı tabii.. Onun geliri haftada iki sterlin'den ibaretti. Dolayısiyle; modern hayattan nefret, paraya dayanan bir uygarlığın yıkılması ve benzeri konular, onun gerçekten hissettiği şeylerdi. Birden Ravelston'un koluna yapışıp, evlerden birinin duvarındaki reklâm afişini gösterdi:

«Şu Allahın belâsı şeye bak! iğrendirmiyor mu seni?»

«Estetik bakımdan çok berbat muhakkak ki.. ama yine pek üstünde durulacak bir şey olduğunu sanmıyorum.»

«Ne diyorsun sen!? Bütün şehir bunlarla kaplı..»

«Evet ama, geçici bir durum bu. Kapitalizmin son aşamasına vardığının belirtileri.. Dediğim gibi: üzerinde durmaya değmez.»

«Fakat, şu resimdeki herifin suratındaki ifadeye ne dersin? Bütün medeniyetimiz bu suratta yazılı sanki : budalalık, anlamsızlık, terkedilmişlik! Biliyor musun birkaç gün önce ne düşündüm? Bir savaş çıkmasını.. Hattâ böyle bir şeyi bütün kalbimle arzu ettim.»

«Bugün Avrupa'daki genç kuşağın belki yarısı senin gibi düşünüyor.»

«öyle olmasını dilerim. Belki böylelikle gerçekten de bir savaş patlar.»

«Hayır, hayır aziz dostum! Yeni bir savaş insanlığa hiçbir şey kazandırmayacaktır.»

Gordon bir süre hiç konuşmadı; sonra kötümser bir ifadeyle devam etti:

«Şu yaşadığımız hayat!. Aslında hayat değil bu; ruhsuz, cansız bir bitkisel yaşantı! Şu pis evlere bak! Ve onların içindeki insanlara! Bazan sanki hepimiz birer cesetmişiz gibi geliyor bana. Çürüyüp, kokuşmakta olan..»

«Fakat yanılıyorsun Gordon. Sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi konuşuyorsun. Bu, proleterya iktidarını hazırlayan kaçınılmaz bir durumdur.»

«Oo Sosyalizm? Sosyalizmden sözetme bana!»

«Marx'ı okuman gerek senin Gordon; gerçekten okuman gerek Marx'ı.. O zaman bu durumun sadece bir aşama, bir geçiş döneminden ibaret olduğunu anlayacaksın. Böyle bir düzen sonsuza kadar devam edemez.»

«öyle mi dersin?! Bense bunun hep böyle gideceği inancındayım.»

«Sadece kötü bir devre, bir geçiş dönemi bu. Yeniden doğuşun gerçekleşmesi için önce ölmemiz gerekmez mi?»

«Yeter derecede ölüyoruz; ama yeniden doğuşun hiçbir belirtisi yok ortada.»

Ravelston burnunu kaşıdı, «inanç ve umudumuzu kaybetmemeliyiz.»

«Ve de paracıklarımızı demek istiyorsun!» diye ekledi Gordon.

«Para' mı?»

«Öyle tabii., iyimser olabilmek için parası olmalı önce insanın. Haftada beş sterlin kazansam, ben de hemen sosyalist olurdum.»

Ravelston bakışlarını uzaklara çevirdi; canı sıkılmıştı. Ah bu para meselesi! Her yerde, her zaman karşısına çıkıyordu! Gordan ise böyle bir şeyden sözelmiş olduğuna pişman olmuştu. Daha zengin insanlarla birlikteyken paradan hiçbir zaman sözetmemek gerekti. Fakat bu Allahın belâsı konu, bir mıknatıs gibi onu kendine çekiyor, bu hususta konuşmadan edemiyordu, önünde-sonunda, hele bir de birkaç bardak içki yuvarlayınca kendini tutamıyor, haftada iki sterlin’le yaşamanın sıkıntılarından bahsetmeye başlıyordu.- Nihayet yavaş yavaş bu konudan uzaklaştılar ve sosyalizmin gene! kuralları üzerinde konuşmaya başladılar. Az sonra, bir ara sokaktaki üçüncü sınıf bir birahanenin önündeydiler, içerden gelen kokular Ravelston’u iğrendirmişti; oradan bir an önce geçip gitmek için adımlarını sıklaştırdı. Gordon ise aksine, yavaşlamıştı.

«Bir şeyler içsek iyi olacak» dedi.

Ravelston buna itiraz edemedi. Hemen birahaneye dalan Gordon’u takip etmek zorunda kaldı. Bir taraftan da, aşağı sınıfa ait bu birahanelerin hiç de fena olmadığı konusunda kendi kendisini ikna etmeye çalışıyordu. Hiç değilse, böyle yerlerde işçi sınıfıyle eşit şartlar altında yararlı ilişkiler kurmak mümkündü. Nazariyatta bu böyleydi ama; gerçekte Ravelston, yanında Gordon gibi birisi olmadıkça kendini sudan çıkmış balık gibi hissederdi böyle yerlerde.

Girdikleri birahane pis, sigara dumanıyle dolu, basık tavanlı bir yerdi. Bir anlık bir sessizlik oldu; bütün gözler Ravelston’a çevrildi. Birahanelerinde böyle centilmenler görmeye pek alışık değillerdi.

Ravelston, bu bakışlara dikkat etmez görünmeye çalıştı. Tezgâha yaklaştı, ve eldivenlerinden birini çıkartarak elini cebine attı. Sonra, «Ne içiyorsun?» diye sordu Gordon’a.

Fakat Gordon da hemen onun yanında yerini almış, elinde bir şilin, tezgâhın üzerine vurmaya başlamıştı bile, ilk içkilerin parasını daima o öderdi. Ravelston bulabildiği tek boş masaya doğru yöneldi. Gordon ise iki bardak siyah bira elinde, onu takip etti. Kalın, en adi cinsten bardaklardı bunlar; hemen hemen bir reçel kavanozu kalınlığında. Gözleri; tezgâhın hemen altında, ağzına kadar dolu bir tükürük hokkasına takılan Ravelston, bakışını hızla başka tarafa çevirmekten kendini alamadı. Sonra, bu bardakların hiç yıkanmadığı, içindeki biranın ise karaböceklerin kaynaştığı

bir mahzenden çıkarıldığı geldi aklına. Zira bildiği kadarı ile, bu gibi yerlerde hep böyle olurdu bu.

Çok acıkmıştı Gordon. Bir parça ekmek, peynir olsa iyi olurdu ama, yemek yemediği gerçeğinin ortaya çıkmasını istemiyordu. Birasından büyük bir yudum alıp bir sigara yaktı. Bu, belki açlığını bastırırdı biraz. Ravelston da onu taklid etmiş, bardağının yarısını boşaltmıştı. Tam bir Londra birasıydı bu: içtikten sonra ağızda garip, madeni bir tad bırakan.. Ravelston, Burgonya şaraplarını hatırladı. O sırada sosyalizm hakkındaki tartışmalarına yeniden başlamışlardı.

«Biliyor musun Gordon: artık gerçekten Marx'i okumanın zamanı geldi.» dedi Ravelston.

«Onu okumaktansa Bayan Humphry Ward'u okurum, daha iyi.»

«Fakat çok olumsuz bir tutum içindesin sen Gordon. Her an kapitalizmi yerin dibine batırıyorsun, ama onun yegâne alternatifi olan sosyalizmi kabul etmeye yanaşmıyorsun. Oysa ya kapitalizmi kabul etmek zorundasın, ya da sosyalizmi, ikisinin ortası yok bunun.»

«Sosyalizmle uğraşacak halim yok benim. Ondan söz edilmesi bile uykumu getirmeye yetiyor.»

«Peki, niçin karşısın sosyalizme? Sorabilir miyim?»

«Hiç kimse istemiyor onu.»

«Çok saçma bir şey bu söylediğin.»

«Demek istediğim : herkes başka başka anlamlar veriyor sosyalizme.. Bir kavramlar kargaşası..»

«Ya senin fikrin?.»

«Hıh! Bence, Aldous Huxley'in Yepyeni Bir Dünya'sındaki gibi bir şey sosyalizm. Ne var ki, Huxley'in kitabındaki kadar eğlenceli bir şey değil.. Günde dört saat fabrika; komün mutfağında yemek; Marx hostelinden Lenin hosteline geziler; her sokak başında kürtajla meşgul birer klinik... hepsi de çok iyi bunların tabii; ne var ki, biz istemiyoruz böyle bir şey.»

Ravelston içini çekti. Her ay, Antichrist'de, böyle bir sosyalizm anlayışını reddeden bir makale yazardı.

«Peki, ne istiyoruz öyleyse?»

«Allah bilir. Tek bildiğimiz, sosyalizmi istemediğimiz... Mesele de burada zaten. Ama yine de ben diyeceğim ki, iki alternatif değil, üç alternatif var karşımızda. Sosyalizm sadece bunlardan birisi.»

«Neymiş diğer iki alternatif?»

«intihar ve Katolik Kilisesi..»

Ravelston şaşkınlıkla gülümsedi. «Katolik Kilisesi mi? Sen bunu da bir alternatif mi sayıyorsun?»

«Ee, bu da bir çözüm yolu., bunalım içindeki aydınlarımız için..»

«Ben öylelerine aydın diyemeyeceğim.. Aralarında Eliot gibileri de bulunmasına rağmen..»

«Sadece Eliot mu dersin? Çoğu insan kilisesinin koruyucu kanatları altında kendisini emniyette hissetmeye susamış. Belki biraz mantık dışı bir davranış, ama yine de fena bir çözüm yolu sayılmaz.»

«Bence, bu da bir çeşit intihar..»

«Olabilir. Fakat sosyalizme sığınmak da aynı şey... Bana gelince: intihar edemem ben. Çok gösterişsiz ve yumuşak bir davranış olur bu. Yeryüzünde bulunma, yaşama hakkımı kimseye devretmek niyetinde değilim, önce düşmanlarımdan birkaçı gitmeli öbür tarafa.»

Ravelston hafifçe gülümsedi; «Kimmiş bu düşmanların?» diye sordu.

«Yılda beş yüz sterlinin üzerinde geliri olan herkes..»

Bu söz üzerine tatsız bir hava esti. Bir süre hiç konuşmadılar. Tabii Ravelston da yıllık geliri beş yüz sterlinin üzerinde olanlardandı. Ama ilk defa olan bir şey değildi bu; Gordon sık sık böyie sözler ederdi. Bir şey yapmış olmak için birasından büyük bir yudum aldı Ravelston. Bu tatsız içkiyi bitirmeye çalışıyordu.

Sonra, «hadi iç bakalım» dedi; «birer duble daha alalım.»

Gordon birasını bitirdi ve bu sefer Ravelston'un parayı ödemesine ses çıkarmadı. Nasıl olsa kendisi ilk içkileri almış, gururunun kırılmasını önlemişti. Ravelston ise, ayağa kalkar kalkmaz üzerine çevrilen bakışlara aldırış etmez görünerek tezgâha yönelmişti. Şu pis biradan içmemeye kararlıydı artık.

özür dilercesine, «İki duble viski lütfen» dedi.

Birahane sahibesi şaşkınlıkla baktı. «Ne?»

«İki duble viski istemiştim.»

«Ne gezer viski burada. Sadece birahane burası, meyhane değil.»

Ravelston'un solgun yüzü hafifçe kızardı, üçüncü sınıf birahanelerde kuvvetli içkilerin satılmadığını bilmiyordu.

«Öyleyse iki bardak şarap» dedi çekingen bir sesle.

Büyük bir zevkle şarabını yudumlamaya başladı Gordon. Hiç değilse biradan daha alkollü bir içkiydi. Biraz boğazını yakıyor, midesi boş olduğu için de hafifçe başını döndürüyordu. Ravelston'a sordu birden :

«Neden söz ediyorduk biz yahu?»

«Neden mi?»

«Hah, şimdi hatırladım: Sosyalizm, kapitalizm, modern dünyanın sorunları., ve daha kimbilir nelerden.. Sana bir şey söyleyeyim mi: hiç mi hiç ilgilendirmiyor beni bunlar. Eğer kendim ve sevdiğim birkaç insan dışında, bütün İngiltere açlıktan geberse bile umurumda değil.»

«Mübalâğa ediyorsun Gordon.»

«Hayır, gerçeği söylüyorum. Bütün bu konuştuklarımız, sözlerimiz; sadece duygularımızı dile getirmeye çalışmaktan ibaret.. Herşey, cebimizdekiler tarafından dikte ediliyor. Eğer ben her Allahın günü, Londra'nın bir ölüler şehri olduğunu söylüyor ve bir an önce bir savaş çıkmasını arzu ediyorsam; bütün ruhlar haftada ancak iki sterlin kazanabildiğimden dolayıdır.»

Bir kere daha yıllık gelirinin ağırlığı altında ezildiğini hisseden Ravelston, tedirgin bir hareketle burnunu kaşıdı.

«Bir yere kadar seninle aynı fikirdeyim. Kaldı ki, Marx da aynı iddiada: Her ideoloji, ekonomik şartların ürünüdür.»

«Ah dostum! sen herşeyi Marx'dan öğreniyorsun. Haftada iki sterlinle geçinmeye çalışmanın nasıl bir şey olduğunu bilemezsin. Bir çeşit ölümdür bu.. Bitkisel hayattır.»

işte yine başlamıştı. Her zaman böyle olurdu bu birlikte olmayagörsünler, bir süre sonra hemen hayatla ilgili şikâyetlerine başlardı Gordon. Hem de en tahammül edilmez bir şekilde.. Gerçekten de bundan çok tedirgin olmaktaydı Ravelston. Fakat Gordon birtürlü kendini tutamıyordu; sıkıntılarını birisine açmak, biraz olsun rahatlamak zorundaydı. Ve kendisini anlayabilecek tek insan da Ravelston'du. Bütün diğer kangren

olmuş yaralar gibi, yoksulluğun da arada sırada deşilmesi gerekiyordu. Willowbed Yolundaki sefil yaşantısından bahsetmeye başlamıştı Gordon. Lâhana kokuları, karanlık yemek odası, tatsız tuzsuz yiyecekler, kılıç çiçekleri., hepsin: de ayrıntılı bir şekilde anlatmaktaydı. Büyük bir suçluluk duygusu içinde dinliyordu Ravelston; başı önüne eğilmiş, elindeki içki bardağına bakıyordu Ne kadar da korkunç bir şeydi bu yoksulluk!

Birer bardak şarap daha içtikten sonra birahaneden çıktılar. Ayrılma zamanı gelmişti. Gordon, hiçbir zaman Ravelston'u bir veya iki saatten fazla tutmazdı. Zenginlerle olan ilişkiler daima kısa sürmeliydi. Gökyüzü karanlıktı; bir tek yıldız bile görünmüyordu. Soğuk havada iyice, kendine gelen Gordon, yoksulluğun ne demek olduğunun hiçbir zengin adama anlatılmayacağı gerçeğini kavradı birden. Hattâ bu zengin adam, Ravelston kadar anlayışlı, alçakgönüllü birisi olsa da..

Ravelston'un kaldığı apartmana yaklaştıklarında Gordon'un içini bir hüzün kaplamıştı. Bu akşam da sona ermişti; Ravelston'dan ayrılıp, yalnız odasına dönmek zorundaydı. Şimdi Ravelston, ona dönüp «yukarı gelmez misin biraz?» diyecek; o ise «hayır» diye cevap verecekti buna. Sevdiklerinizi fazla rahatsız etmemek gerekiyordu. İşte, peş-parasızların uyması gereken kurallardan biri daha..

Apartmanın girişinde durdular. Ravelston, Gordon'a dönüp, «yukarı gelmez misin biraz?» dedi.

«Hayır. Vakit epey geç oldu. Eve dönmeliyim.»

Ravelston hiç ses çıkarmadan döndü, gidecekti; fakat birden durakladı. Gordon'un başı üzerinden uzaklara bakarak, çekingen bir ifadeyle konuştu :

«Şeyy Gordon.. Sana bir şey teklif etsem darılmazsın değil mi?»

«Ne?»

«Şunu demek istiyorum.. *Kız* arkadaşınla olan ilişkilerin.. Yâni, onu pek bir yere götüremiyor, gezdiremiyorsun ya.. Çok kötü bir durum bu..»

«Yok canım, o kadar önemli değil.»

O akşam, sıkıntılarından Ravelston'a hiç sözetmemiş olmayı diledi Gordon. Az önce söylediklerinden pişmanlık duymuştu.

«Sen bana bakma.. Canım sıkıldıkça herşeyi büyütüyorum, pireyi deve yapıyorum. Boş ver!» diye konuştu.

«Şey Gordon.. Bak, diyorum ki ben: sana bir on sterlin borç versem, kız arkadaşını yemeğe falan götürürsün. Yahut, birlikte bir yere gidersiniz haftasonunda..»

Gordon kaşlarını çatmıştı. Hattâ sanki bir hakarete veya tehdide uğramışçasına birkaç adım da geri çekilmişti, işin kötü tarafı, «peki ver bakalım» diye bir sesin yükselmesi olmuştu içinden. On sterlinle neler yapılmazdı ki!. Bir an için Rosemary ile kendisini bir lokanta masasında gördü: üzüm ve şeftaliyle dolu bir meyve tabağı, çevrelerinde dönüp duran garsonlar, buz kovası içinde bekleyen içki şişeleri...

Sonra, kesin bir ifadeyle «Hayır!» dedi.

«Fakat niçin Gordon? Ben vermek istiyorum sana bunu. Sadece borç olarak hem de..»

«Teşekkür ederim, ama olmaz. Dostlarımı kaybetmek istemem.»

«Biraz... biraz burjuvaca bir şey değil mi bu söylediğin?»

«Eğer senden bu on sterlini borç olarak alsam, onu on senede bile ödeyemem.»

«Hiç önemi yok! Al da sen, nasıl istersen öyle al, razıyım.» Tekrar uzaklara baktı Ravelston. «Biliyorsun: benim için hiçbir şey ifade etmez bu para..»

«Evet, biliyorum. Zaten onun için almıyorum ya.»

«Bazan çok., nasıl diyeyim?, çok inatçılık ediyorsun gibi geliyor bana.» «Haklısın, ama elimde değil başka türlü davranmak.»

«Peki öyleyse., ne yapalım? Hadi, iyi geceler.»

«Sana da..»

On dakika kadar sonra, Ravelston, yanında sevgilisi Hermione, bir taksiyle şehrin güney kesimine doğru yol almaktaydı. Eve girdiğinde, kızı, o kocaman koltuklardan birine kıvrılmış, yarı uykuda bulmuştu. Ravelston'u beklemekteydi. Ve ne zaman boş vakit bulsa böyle yapardı Hermione: bir köşeye kıvrılıp, uyuyuverirdi. Ravelston odaya girer girmez uyandı ve gülümseyerek gerinmeye başladı. Yüzüne ve çıplak kollarına şöminedeki ateşin kızıllıkları vurmaktaydı.

«Merhaba Philip! Nerelerdesin bu kadar zamandır? Saatlerden beri seni bekliyorum.»

«Bir arkadaşla çıkmıştım: Gordon Comstock’la.. Tanıyacağını sanmıyorum. Bir şair..»

«Şair mi!? öyleyse mutlaka borç almıştır senden.»

«Hayır, öyle insanlardan değildir o.»

«Ahh bu şair arkadaşların!. Yorgun görünüyorsun Philip. Ne zaman yemek yedin?»

«Şeyy.. Doğrusunu söylemek gerekirse henüz yemiş değilim.»

«Sebep?»

«Bilmem anlatabilecek miyim? Bak dinle...»

Ravelston, niçin bu saate kadar yemek yiyememiş olduğunu izah etti. Kahkahalarla gülmeye başlamıştı Hermione.

«Philip! Ne budala bir çocuksun sen! O küçük canavarın gururunu kırmayayım diye aç kaldın ha! Hemen bir şeyler yemelisin. Tabii bu saatte hizmetçin evine gitmiştir. Niçin şöyle doğru dürüst bir uşak tutmazsın, hiç anlayamam.. Hadi gidelim de, Modigliani’de bir şeyler yiyelim.»

«Saat onu geçiyor, kapalıdır şimdi orası.»

«Saçmalama! Sabahın ikisine kadar açıktır Modigliani. Telefonla bir taksi çağırırım şimdi. Kendini aç bırakmana izin veremem.»

Otomobilde, Ravelston’un göğsüne yaslandı Hermione. Yine uyuklamaktaydı. Ravelston ise, Middlesbrough’daki işsizleri düşünüyordu. Haftada yirmibeş şilinle geçinmeye çalışıp, bir odada yedi kişi birarada yatanları... Ne var ki, kendisine yaslanan kızın vücudu bir hayli ağırdı; oysa Middlesbrough şimdi çok uzaklarda kalmıştı, üstelik karnı zil çalıyordu. Modigliani’deki o her zaman oturduğu masayı düşündü. Amerikan bar, nefis biralar... Hermione, uykulu bir sesle konuşmaya başlamıştı:

«Philip, niçin böyle yaşıyorsun sen?»

«Nasıl yaşıyormuşum?»

«Zengin olduğun halde yoksul görünmeye çalışıyorsun. O küçücük apartman katında, uşak bile tutmaya gerek görmeden oturuyorsun, üstelik uygunsuz kişilerle düşüp kalkıyorsun.»

«Kimmiş bu uygunsuz kişiler?»

«Demin sözünü ettiğin şu şair ve onun gibiler..

Derginde yazı yazanlar.. Hepsi de senden para kopartmak istiyorlar. Tabii biliyorum, bir sosyalistsin sen. Ben de öyleyim. Zaten bugünlerde herkes sosyalist.. Fakat, paralarını ona buna dağıtıp, aşağı tabakadan kişilerle arkadaşlık etmendeki maksadı anlayamıyorum. insan, hem sosyalist olur, hem de güzel bir hayat yaşayabilir. Bunu demek istiyorum sana.»

«Hermione, sevgilim, lütfen onlara ‘aşağı tabaka’ deme!»

«Ya ne diyecekmişim peki?! Gerçekten de aşağı tabaka değil mi onlar?»

«Çok kötü, düşmanca bir deyim bu. işçi sınıfı demelisin.»

«Peki, işçi sınıfı diyelim. Ama yine de o pis kokuları hiç değişmeyecektir.»

«Ah Hermione, hiç doğru değil böyle konuşman..»

«Biliyor musun Philip: bazan aşağı tabakayı sevdiğin hissini uyandırıyorsun bende.»

«Tabii ki seviyorum!.»

«Ahh, neler söylüyorsun Philip! Neler söylüyorsun böyle!»

Tartışma sona ermişti. Hermione, sâkin bir şekilde, uykulu bir peri kızı gibi Ravelston’un kollarında yatıyordu.

Modigliani’ye vardıklarında, köşedeki, o her zamanki masalarına oturdular. Hermione biraz üzüm yedi. Ravelston ise. çok açtı; biftek ve bir şişe Beaujolais ısmarladı. Middlesbrough’daki işsizleri tamamen unutmuştu artık...

Gordon hızla eve doğru yürüyordu. Hava çok soğuktu. Aralığın beşi., kış iyice bastırmıştı. Rutubetli, sert bir rüzgâr esmekteydi. «Birden ürpertici bir rüzgâr eser.» Çarşamba günü başlayıp, bir kısmını tamamlamış olduğu şiir geldi aklına. Nedense, şimdi pek kötü görünmüyordu ona bu şiir. Hep böyle olurdu: ne zaman Ravelston’la görüşse mâneviyatı az çok düzelirdi. Şiirin bitirmiş olduğu kısımlarım içinden tekrarladı. Hiç de fena değil!.

Bir taraftan da, Raveiston’a söylemiş olduğu şeyleri aklından geçiriyor, onları ölçüp biçiyordu. Ahh, şu yoksulluğun verdiği aşağılık duygusu! işte bunu anlayamazlardı. Ne Raveiston, ne de başkaları...

Eve geldiğinde, antrede kendisini bekleyen bir mektupla karşılaştı. Ahh!! Bugünlerde mektuplar hep heyecanlandırıyordu onu. Merdivenleri ikişer üçer çıkarak odasına koştu, hemen gaz lâmbasını yaktı. Mektup, Doring’dendi.

AZİZİM COMSTOCK, — Cumartesi bize gelemediğine çok üzüldüm. Oysa seninle tanıştırmak istediğim birkaç kişi vardı. Sana, bu hafta perşembe değil de, cumartesi günü toplanacağımızı söylememiş miydik? Herneyse; ayın yirmi üçünde tekrar toplanıyoruz. Bir çeşit Noel partisi olacak bu. Gelirsin değil mi? Ama bu sefer toplantı tarihini unutma sakın.

Sevgilerle

PAUL DORING

Gordon, midesinin kasıldığını hissetti. Demek ki, Doring bir yanlışlık olduğu hissini uyandırmaya çalışıyordu. Ona hakaret etmiş olduğunu ört bas etmek çabasındaydı! Gerçekten haber vermiş olsaydı bile gidemezdi cumartesi günü; o gün kitabevinde bulunmak zorundaydı. Ama önemli olan Doring'in davranış şekliydi tabii.

«Seninle tanıştırmak istediğim birkaç kişi vardı» cümlesini bir kere daha okudu. Ne şanssızlık! Bu kişilerin kimler olabileceğini düşündü: Sözgelişi, çok satılan dergilerden birinin editörü.. Kendisinden kitap tenkidi isteyebilir, şiirleriyle ilgilenebilirlerdi. Bir an için Doring'in gerçekleri dile getirmiş olduğu düşüncesi geçti kafasından.. Fakat hayır! Bu bir hakaretti; ona bilhassa böyle davranmıştı Doring'ler! Sırf beşparasızın biri olduğu için! Eğer yoksulsan, insanlar sana hakaret etmek için fırsat ararlardı. Bunu unutmamak gerek!

Doring'in mektubunu küçücük parçalar haline gelene kadar yırtarak, masaya yaklaştı. Kılıç çiçeği, yeşil saksısı içinde bütün çirkinliğiyle durmaktaydı. Oturdu; bir süre onun tozlu yapraklarını seyretti...

Sonra kâğıtlarının arasından temiz bir tanesini bularak, sayfanın tam ortasına, o küçük, düzgün elyazısıyle şunları yazdı :

AZİZİM DORING, — Az önce aldığım mektubuna cevaptır. Allah belânı versin.

Saygılarla

GORDON COMSTOCK

6

Kâğıdı bir zarfa koydu, üzerine adresi yazdı ve ; sonra hemen sokağa çıkıp postaladı onu. Yarın sabaha duyguları değişebilirdi; iyisi mi şimdi... Böylece, ..bir arkadaş daha kaybetmiş oluyordu.

Ah şu kadınsızlık yok mu! Ne büyük bir derttir! Hiç değilse diğer yaratıklar gibi olabilseydik: birkaç dakikalık aşk, sonra mevsimler boyu tek başına yaşayabilmek.. Sözgelişi, bir horozu ele alalım: Daha siz gözünüzü açıp kapamadan tavukların sırtına biniverir. Sonra da, daha işi biter bitmez, bu mesele onun için tamamen kapanmış, unutulmuştur artık. Tavuklarına dönüp bakmaz bile. Ayrıca, yavrularının geçim derdini düşünmek diye bir mesele de sözkonusu değildir onun için. Ahh şanslı horoz!

O gece Gordon'un hiç çalışmaya niyeti yoktu; yemek yer yemez tekrar sokağa fırlamıştı. Kadınları düşünerek şehrin güney kesimine doğru ağır ağır yürümekteydi. Ilık, puslu bir geceydi; kıştan ziyade sonbaharı andırıyordu. Günlerden Salıydı ve bu yüzden cebinde biraz para vardı; istese Crichton barına gidebilirdi. Hiç şüphesiz Flaxman de oradaydı, arkadaşlarıyle kafayı çekmeye başlamıştı bile. Ancak, beş-parasız olduğu günlerde kendisini pek cezbeden, gözüne bir cennet gibi görünen Crichton; şimdi, oraya gitmeye gücü yettiği halde, hiç de çekici gelmiyordu. Kadınların olmadığı bir yerdi; sadece kıkırdayıp duran bir garson kız...

Kadınlar, kadınlar! Her elektrik direğinin dibinde bir kız görür gibi oluyordu. Rosemary'yi düşündü birden. Bugün bütün öğleden sonra onu düşünmüştü zaten Şimdiye kadar hiç çıplak göremediği, o sağlıklı vücudunu... Karanlık cadde boyunca yürürken, garip fakat umut dolu bir duygu gelişiyordu içinde: karanlıkların ötesinde onu bekleyen bir kadın vücudu vardı sanki.. Ahh Rosemary, ahh! Tam sekiz gün olmuştu ondan mektup almayalı. Ahh küçük canavar! Sekiz gündür bir tek satır dahi yok! Mektuplarının ne çok şey ifade ettiğini, ne zaman öğrenecek?! Belki de.,

belki de bir daha hiç yazmaz artık. Ondan bıkmış, onu unutmuştur. Beş-parasızın biri nasıl sevilir ki zaten!

ileriden tek başına bir kız geliyordu. Elektrik direğinin altında karşılaştılar, işçi sınıfına mensup bir kız, onsekiz yaşlarında, yaban gülü gibi bir şey.. Gordon'un kendisine baktığını hisseder etmez başını çevirdi. ince, dar bir yağmurluğun altında vücudunun bütün hatları belli oluyordu. Dönüp, peşine düşebilirdi onun. Ama ne yararı var ki? Bir şey elde, edebileceğini hiç sanmıyordu. Ya kaçıp giderdi, ya da polis çağırırdı kız.

Ahh bu kadınsızlık! Belki insan evli olsa daha başka türlü düşünebilirdi. Ama evlenmemeye yemin etmişti o. Evlilik, para tanrısının bir tuzağından ibaretti. Bebek arabası sürmek ve arada sırada biraz kaçamak.. Ve eğer bir de hanım bu kaçamakların farkına varırsa!..

Ama yine de, evlenmenin bir bakıma gerekli olduğunu kavrayabiliyordu: Eğer evlilik kötüyse, onun alternatifi daha da kötüydü. Bir an için; keşke evli olsaydım şimdi, diye düşündü. Kadın dırıltısı, kavgalar, yanık yemekler, çocuk ağlamaları, kaynana... Bu başıboş, korkunç hürriyetten belki çok daha iyiydi bütün bunlar. Hiç değilse, yaşadığın şeyin gerçek bir hayat olduğuna emin olabilirdin o zaman.

Ama haftada iki sterlinle evlenilebilir mi hiç? Para, para, her zaman para! işin en kötü tarafı; evlilik dışında hiçbir kadınla doğru dürüst bir ilişki kurabilme imkânı yoktu. Geçmişi düşündü, son on senelik hayatını... Birkaç kadın yüzü geldi aklına. Şimdiye kadar on on iki kadın tanımıştı. Ayrıca, birkaç da sokak kadını.. Comme au long d'un cadavre un cadavre étendu (Bir cesedin yanına uzanmış başka bir ceset gibi.). Hiç de sağlıklı ilişkiler değildi bunlar; sokak kadınlarıyle olmasa bile.. Çünkü burada da paranın rolü vardı. O olmadıkça, kadınlarla dolaysız, dürüst ilişkiler kurmak mümkün değildi. Seçme şansına sahip olamazdınız; sadece elinizdekiyle yetinmek zorundaydınız. Sonra da, ergeç elinizdekini de terketmek.. Bütün diğer kalıcı değerler gibi, süreklilik de, karşılığında para ödenmesi gereken bir şeydi. Ve paradan vazgeçmekle, kadınlardan da vazgeçmiş oluyordunuz. Ya para tanrısına hizmet edecektin, yada kadınsız yaşayacaktın., sadece iki alternatif vardı. Fakat bu ikisine de tahammül etmek çok güçtü.

Tam o sırada kendisini büyük şaşkınlığa düşüren bir şey oldu: Bir an için hayâl gördüğünü sandı. Fakat hayır! Gerçekten de Rosemary'ydi bu!

Yirmi otuz metre kadar ötede yürümekteydi. Gordon'u görmemişti henüz. Ufak tefek, zarif bir kız.. Ona doğru hızla yürümeye başladı Gordon;

bir taraftan da sesleniyordu:

«Rosemary! Hey, Rosemary!»

Duymamıştı. Tekrar bağırdı:

«Rosemary! Rosemary!»

«Gordon! Ne arıyorsun sen burada?»

«Asıl seni sormalı.»

«Seni ziyarete geliyordum.»

Ara sıra Willowbed Yolundaki evde Gordon'u görmeye gelirdi Rosemary. Bayan Wisbeach, ona, «genç bir hanımın kendisini görmek istediğini» bildirir; bunun üzerine aşağı inen Gordon, Rosemary'yi alıp sokak sokak gezmeye başlardı. Hiçbir zaman içeri bırakılmazdı kız; hattâ antreye bile sokulmazdı. Buydu pansiyonun kuralı. «Genç hanımlar», sanki veba mikrobu taşıyan birer fareydi Bayan Wisbeach'in gözünde.

Gordon, Rosemary'nin koluna yapışıp, onu kendine çekti.

«Rosemary! Ne güzel seni tekrar görebilmek! öylesine yalnızdım ki.. Niçin daha önce gelmedin?»

Kız, kolunu itti onun. Kızgın görünmeye çalışıyordu.

«Bırak, bırak beni! Çok kızdım sana. O gönderdiğin mektuptan sonra az daha hiç gelmeyecektim.»

«Hangi mektup?»

«Bilmiyormuş gibi davranma şimdi.»

«Hadi gel gidelim buradan. Başbaşa konuşabileceğimiz bir yere gidelim.»

Gordon tekrar kolunu tutmak istedi onun; ama kız buna izin vermedi. Yan yana yürümeye başladılar. Boyu, Gordon'dan pek az kısaydı. Yaşça da farklı sayılmazlardı. Fakat şimdiye kadar hiç kimse; otuza yakın, evde kalmış bir kız olarak nitelendirmemişti Rosemary'yi. Kuvvetli, çevik bir vücuda sahipti. Gür, siyah saçları, üç köşeli bir yüzü vardı. Onaltıncı yüzyıl portrelerinde rastlanan o küçük, sivri, dürüst bir ifadeyle dolu yüzlerden.. Şakaklarında, siyah saçlarının arasında gümüş gibi parlayan üç beyaz tel görülüyordu. Diğer kızlar gibi, başındaki beyaz telleri çekip koparmazdı Rosemary. Ama yine de, çok genç bir kızmış gibi görürdü kendisini; üstelik

onu bütün tanıyanlar da aynı fikirdeydiler. Ancak yüzüne dikkatle bakıldığında, yılların bıraktığı izleri görebilmek mümkündü.

Rosemary yanındayken daha bir güvenle yürümekteydi Gordon. Onunla iftihar ediyordu. Herkes yanındaki kıza bakmaktaydı; dolayısıyle kendisine de.. Her zamanki gibi tertemiz giyinmişti Rosemary. Haftada dört sterlinle bunu nasıl başarabildiği bir muammaydı.

Hâlâ ona kırgınmış gibi davranmakta devam ediyordu kız. Yürürken, özellikle omuzlarının birbirine değmemesine dikkat ediyordu. Ana caddeye varır -varmaz durdu; gözlerini Gordon’a dikti.

«Bana ne demeye öyle mektuplar gönderiyorsun?» diye sordu.

«Nasıl mektuplar?»

«Kalbini kırdığımı söyleyen mektuplar..»

«Yalan mı? Kırmadın mı kalbimi?.»

«Demek öyle düşünüyorsun?!»

«Bilmem. Bana öyle geliyor.»

Bütün bu sözler yarı şaka, yarı ciddi bir şekilde söylenmişti. Fakat yine de, Gordon’un görünüşü, Rosemary’nin dikkatini çekmişti birden: Solgun bir yüz, uzamış saçları; bir kendini bırakmışlık, çöküntü belittiler!.. Niçin hiç kendisine bakmazdı acaba? Gordon onu omuzlarından tuttu, kendisine yaklaştırdı. Kollarının arasına alıp sıktı. Bu sefer hiç karşı koymamıştı Rosemary.

«Sefil bir yaratıksın sen Gordon!» diye acıyla inledi.

«Niçin, niçin sevgilim?»

«Neden hiç bakmazsın kendine? Tam bir dilenci gibisin. Şu giydiğin eski püskü elbiselere bak!»

«Durumum bunu gerektiriyor, insan, haftada iki sterlinle daha iyi giyinemez ki.»

«Fakat., fakat şu ceketinin düğmesi., kırılmış! Herhalde yeni bir düğme alamayacak kadar berbat değil durumun!?»

Eliyle kırık düğmeye dokundu Rosemary. Sonra birden Gordon’un rengi solmuş kravatını yukarı kaldırdı. Kadınca bir önseziyle, gömlek düğmelerinin de kopuk olduğunu düşünmüştü.

«Bir tek düğme bile yok gömleğinde! Korkunçsun, tek kelimeyle korkunçsun sen Gordon!»

«Böyle şeylerle uğracaşak vaktim yok benim.»

«Peki, bana versen de ben diksem olmaz mıydı sanki? Ahh Gordon! üstelik bugün tıraş bile olmamışsın. Hiç değilse, her sabah tıraş olmayı öğrenmelisin artık.»

«Buna gücüm yetmez.»

«Ne demek istiyorsun? Sakal tıraşı olmak da parayla değil ya?!»

«Parayla.. Her şey parayla.. Temizlik, iyi giyinmek, kuvvetli olmak, kendine güven duygusu., hepsi parayla bunların.»

«Ahh ne budalaymışım ben!»

«Niye budala olacakmışsın?»

«Senin gibi birisini sevdiğim için..»

«Gerçekten seviyor musun beni?»

«Tabii seviyorum ve sen de biliyorsun bunu. Çok aptalca bir şey ama; tapıyorum sana.»

«Gel öyleyse, karanlık bir yere gidelim. Seni öpmek istiyorum.»

«Hah! Tıraş bile olmamış bir adam tarafından öpülmek..»

«Fena mı? böylesini de denemiş olursun.»

Karanlık bir arka sokak buldular. Şimdiye kadar bütün aşk hayatları böyle yerlerde gerçekleşebilmişti zaten. Yalnız kalabildikleri tek yer, sokaklardı. Kızın sırtını bir duvara dayadı Gordon, ve sonra hemen öptü onu. Vücutları birbirine yapışmış olduğu halde, yine de aralarında bir zırh vardı sanki. Hep böyle olurdu zaten. Rosemary'yi tahrik etmek pek kolay değildi, o küçük, biçimli vücudunda daima direnen, sakınan bir şey vardı. Bedeni aşkı öğrenmek için yanıp tutuşuyor, ama yine de korkuyordu. O genç, çocuksu dünyasının yıkılmasından...

«Beni seviyor musun sahiden?» diye sordu Gordon.

«Tabii.. Neden hep soruyorsun bunu?»

«Birtürlü emin olamıyorum da ondan.»

«Sebep?»

«Bu konuda fikrini değiştirmiş olabilirsin. Sonra ben, genç kızların pek beğeneceği bir tip de sayılmam. Otuz yaşında, yıpranmış bir adamım.»

«Saçmalama! Söylediklerini duyan da seni yüz yaşında sanacak.. Oysa ben de aynı yaşta sayılırım seninle.»

«Ama sen benim gibi yıpranmış, içi geçmiş değilsin ki.»

Hâlâ vücutları birbirine yapışık durumdaydı. Gordon, iki yıldır, onu arzu ettiği halde, bir türlü sahip olamayışını düşündü. Dudaklarını kızın kulağına değdirerek mırıldandı :

«Benimle hiçbir zaman yatmayacak mısın sen?»

«Bir gün., bir gün o da olacak herhalde. Ama şimdi değil..»

«Bir gün., hep bir gün., iki senedir birtürlü gelmek bilmiyor bu ‘bir gün’.»

«Ne yapalım? Beklemek zorundayız.»

Kızın sırtını yeniden duvara dayadı; yüzünü onun saçlarına gömdü. Ona bu kadar yakın olmak ve hiçbir şey yapamamak., müthiş bir işkenceydi bu.

«Lütfen Rosemary: artık benim olacağını söyle.»

«Olacağım Gordon, senin olacağım. Er geç.. Sen de biliyorsun bunu.»

«Ama şimdi.. Şu an demek İstemiyorum tabii, fakat çok yakında.. İlk fırsatta. Söz ver bana!»

«Hayır, yapamam. Söz veremem.»

«Lütfen, lütfen Rosemary! Bana ‘evet’ de artık!»

«Hayır.»

Gordon, onun yüzünü okşayarak bir şeyler mırıldandı :

Tatlı, yumuşak halinizle

Söyleyiverin o kelimeyi

Çünkü bu tatlı kelime

Hiç de ağzınızı yoracak kadar uzun değil.

«Hayır Gordon, yapamam. Elimde değil.»

«Evet demek bu kadar zor mu? Yalvarırım sana: ‘evet’ de!»

«Bir duyan olsa papağana konuşma öğretiyorsun sanacak.»

«Allah kahretsin! Alayı bırak şimdi!»

Tartışmanın yararı yoktu. Yeniden ana caddeye dönüp, yürümeye başladılar. Çevik, serbest hareketleri; bir genç kız olarak havası; temiz giyinişi., bütün bunlar Rosemary'nin nasıl bir aileye mensup olduğu ve yetişme tarzı hakkında bir fikir vermeye yeterliydi. Orta sınıflar arasında hâlâ rastlanan, o çok çocuklu, geniş ailelerden birinin en küçük çocuğuydu. Tam on dört kardeştiler. Babaları, dâva vekiliydi. Rosemary'nin kızkardeşlerinden bir kısmı evliydi; bekâr olanları ise, ya öğretmendiler, ya da daktiloluk yapmaktaydılar. Erkek kardeşler çiftçilikle uğraşmakta; kimi Kanada'da, kimi Seylân'daki çay plantasyonlarında çalışmaktaydı. Genç kızlık çağı hareketli geçmiş olan bütün kadınlar gibi, Rosemary de birtürlü evlenmeye yanaşamamıştı. Cinsi bakımdan olgunluğa erişemeyişi de bu yüzdendi zaten. Gordon'u çok seviyor, onun bütün gariplikleri̇ne, tahammül ediyordu. Hayat ve dürüstlük anlayışı; iki seneden beri Gordon'a bir kere bile, geçimini doğru dürüst sağlamaya çalışmadığı İçin, serzenişte bulunmasına izin vermemişti. Kısacası; dürüst, soylu bir kızdı Rosemary.

Bütün bunların farkındaydı tabii Gordon. Ne var ki, o anda başka şeylerle meşguldü kafası. Rosemary'-nin temiz, bakımlı görünüşü karşısında kendisini çok daha pis ve kılıksız hissediyordu. Keşke bu sabah bir sakal tıraşı olsaydım, diye düşündü. Sonra elini cebine attı; paralarını yokladı. Bu kadarla yemeğe götüremezdi onu. Sokak, sokak dolaşmak zorundaydılar. Her zamanki gibi., ya da Lions'a gidip birer kahve içebilirlerdi.

«Tabii, her şey gelip paraya dayanıyor önünde-sonunda» dedi düşünceli bir tavırla.

«Ne demek istiyorsun yine?»

«Hayatım çok düzensiz; işlerim, her şeyim ters gidiyor. Ama daima para, para, para.. Her şey paraya dayanıyor, özellikle seninle olan ilişkilerim.. Beni gerçekten sevemeyişinin sebebi de bu. Aramızda bir çeşit perde, saydam bir perde var sanki.. Para.. Seni her öptüğümde hissediyorum bu engeli.»

«Paranın bu işle ne ilgisi var Allahaşkına Gordon?»

«Paranın her işle ilgisi vardır. Eğer param olsa beni daha çok severdin.»

«Hayır, hayır, bin kere hayır!»

«Senin elinde olan bir şey değil ki bu. Anlamıyor musun; eğer daha çok para kazansaydım, daha çok sevilmeye değer olacaktım?. Bak bana!

Yüzüme bak, şu üstüme başıma bak! Senede ikibin sterlin kazansaydım, şimdi böyle mi olurdum? O zaman bambaşka bir insan görürdün karşında.»

«Başka bir insan olsaydın seni zaten sevemezdim ki.»

«Saçma! Fakat meseleye bir de şu açıdan bakalım: Şimdi evli olsaydık, benimle yatmaz mıydın?»

«Ne biçim sorular soruyorsun?! Bundan tabii ne olabilir ki! Aksi halde evlenmenin hiçbir mânâsı kalmazdı.»

«Tamam öyleyse.. Durumum daha iyi olsaydı, benimle evlenir miydin?»

«Bunları konuşmanın ne mânâsı var şimdi; biliyorsun evlenecek durumda değiliz. »

«Biliyorum: değiliz. Ama, eğer iyi olsaydı durumumuz diyorum..»

«Herhalde evlenirdim.»

«Tamam öyleyse! Dememiş miydim: Para!»

«Hayır, Gordon, hayır! Kelime oyunu yapıyorsun sen! Doğru değil bu!»

«Dinle beni şimdi: bu para meselesi, senin şuuraltının derinliklerinde yatıyor. Her kadın aynı kafadadır. Şimdi benim iyi bir işde olmamı istemez miydin?»

«Senin kasdettiğin mânâda değil. Fakat yine de, daha çok para kazanmanı arzu ederdim.»

«Ve.. New Albion'da kalmış olmamı da isterdin, değil mi? Q. T. Sos'u, ya da Truweet Kahvaltı Gevrekleri İçin sloganlar yaratmaya devam etmemi tercih -ederdin? Söyle, öyle değil mi?»

«Hayır. Hiçbir zaman da böyle bir şey söylemiş değilim sana.»

«Belki söylemedin ama, mutlaka düşünmüşsündür. Her kadının düşünebileceği şeyler bunlar.»

Rosemary'ye haksızlık ettiğini biliyordu ama; şu -anda bunu düşünecek, sözlerini tartabilecek durumda değildi. Cinsi başarısızlıklarının acısını çıkartıyordu ondan.

Birkaç dakika sonra, Rosemary'nin gayretiyle, bu konuyu kapatmışlar ve yine yan karanlık bir arka sokağa sapmışlardı. Bir sokak lâmbasının altında, alele, yüzyüze durdular. Rosemary, yanağını onunkine sürdü.

«Gordon, ne tatlı bir çocuksun sen! Seni sevmemek elimde değil!»

«Sahi mi söylüyorsun?»

«İnan: çok seviyorum seni.»

Kollarını Gordon’un boynuna atmıştı.

«Hayat, güzel şey, değil mi Gordon?»

«Bazan.»

«Eğer bir de daha sık görüşebilseydik.. Haftalarca görüşemiyoruz bazan.»

«Ahh keşke! Bilsen, akşamlan ne kadar yalnız hissediyorum kendimi.»

«işten saat yediden önce çıkamıyorum. Boş zamanlarımız o kadar az ki.. Pazar günleri nasıl vakit geçiriyorsun Gordon?»

«Hiiç.. Sıkıntıdan patlıyorum sadece.»

«Ara sıra şehir dışına çıksak, gezsek., ne dersin? Hem böylelikle bütün gün birlikte oluruz. Sözgelişi, gelecek Pazara?..»

Bu sözler ürpertti Gordon’u. Yine para meselesi gelmişti aklına. Şehir dışında bir gezi, para demekti. Hem onun karşılayabileceğinden çok daha fazla para..

Soğukkanlı görünmeye çalışarak, «Evet, hiç de fena olmaz. Richmond Park, ya da Hampstead Heath, Pazar günleri güzel olur. Hele bir de, ortalık kalabalıklaşmadan, sabah erkenden gidilirse...» dedi.

«Hayır, şehir dışına çıkalım! Sözgelişi, Surrey’e ya da Bumham’e gidelim. Bu mevsim çok güzel olur oraları! Yerlerde kuru yapraklar, tertemiz bir hava., üstelik kimseler de olmaz. Saatlerce yürür, herhangi bir yerde de yemeğimizi yiyiveririz.. Olmaz mı?»

Allah kahretsin! Hep paraya dayanıyordu bütün bunlar. Burnham’e gitmek en azından on şilin’e patlardı. Çabucak bir hesap yaptı kafasında: Kendisi beş şilin temin edebilirdi; bir beşlik de Julla’dan.. Ama birden Julia’dan artık borç almaması gerektiğini düşündü. Bu konudaki yeminini hatırlamıştı. O sık sık bozduğu yeminini.. Hiçbir şey belli etmemeye çalışarak, konuştu :

«Bir düşüneyim bakalım. Herhalde gideriz. Hafta içinde haber veririm sana.»

Kolkola çıktılar arka sokaktan. Köşede bir birahane vardı. Rosemary, Gordon’a tutunarak ayak parmakları ucunda yükseldi, ve buzlu camlardan

içeri baktı.

«Bak Gordon, bir saat var orada: neredeyse dokuzbuçuk.. Karnın acıkmadı mı senin?»

Hemen, «hayır» dedi Gordon. Oysa karnı zil çalıyordu.

«Bense, açlıktan öleceğim nerdeyse. Hadi gidelim de, bir şeyler yiyelim.»

Yine para! Artık cebinde dört şilin dört peni bulunduğunu itiraf etmenin zamanı gelmişti. Hem de, tâ cuma gününe kadar idare etmek zorundaydı.

«Bir şey yiyecek durumda değilim. Ama belki bir içki.. En iyisi Lyons'a gidip, birer kahve içsek?..»

«Ne yapacağız Lyons'da Gordon! Çok güzel bir İtalyan lokantası biliyorum ben; hemen yakında, şu yolun aşağısında. Oraya gidelim; spagetti yer, kırmızı şarap içeriz. Hadi yürü!»

«Açık konuşmak gerekirse; cebimde sadece dört şilin dört peni var. Ve bununla da cumaya kadar idare etmek zorundayım.»

Rösemary onun koluna öyle bir çimdik attı ki.. Çok kızmıştı anlaşılan.

«Sen bir eşeksin Gordon! Tam bir budalasın! Şimdiye kadar karşılaştığım en budala insansın!»

«Ne var, ne oldu Rösemary?»

«Paran olup olmadığını sormadım ki ben! Sadece. yemeğe davet ettim seni!»

«Ne! Sen mi ödeyeceksin yemek parasını?»

«Niçin olmasın?»

«Çünkü., çünkü., olmaz böyle şey!»

«Niçin olmazmış?»

«Beni sen yemeğe götüreceksin ha! Bir kadın beni yemeğe götürecek!»

«Ahh Gordon! Kraliçe. Victoria devrinde yaşamıyoruz!»

«Gelenekler o kadar çabuk değişmez.»

«Fakat benimkiler çoktan değişti.»

«Hayır, değişmedi. Sen öyle sanıyorsun, ama değişmedi. Bir kız nasıl yetiştirilirse öyle yetiştirildin ve o yüzden de başka türlü düşünemezsin. Her ne kadar öyle görünmeye çalışsan da..»

«Yetişme tarzından neyi kastediyorsun, anlayamadım.»

«İş, böyle bir konuya gelip dayandı mıydı, her kadın aynı tutuma sahip'olur: Kendisini sömüren erkeği hor görür. Ne kadar aksini söylese de. yine hor görür onu.»

Arkasını döndü Rosemary'ye. Çok çirkin davrandığının farkındaydı ama, bazı şeyleri söylemesi gerektiğine inanıyordu. Bütün insanların, hattâ Rosemary'nin bile, yoksulluğu yüzünden kendisini hor gördüğü saplantısından kurtulamıyordu birtürlü. Ancak kimseye minnet borcu bulunmadıkça gururunu koruyabilirdi. Ama Rosemary gerçekten de üzülmüştü bu sefer. Kolundan tutup çevirdi onu; yüzüne baktı.

«Gordon! Nasıl böyle şeyler söyleyebiliyorsun? Seni nasıl hor görebilirim ben?»

«Senin sırtından geçinirsem, seni sömürürsem hor görürsün beni.»

«Sırtımdan geçinmek! Sömürmek! Ne biçim deyimler bunlar! Seni bir kere yemeğe götürmekle mi olacak bütün bunlar?»

«Bir bakıma beni zaten hor görüyorsun. Evet, beni seviyorsun, ama yine de pek ciddiye almıyorsun. Senin için garip, gülünç bir adamım ben. Kendine eşit göremediğin birisi..»

Ağlamaklı bir sesle haykırdı Rosemary:

«Doğru değil bu Gordon! Sen de biliyorsun ki doğru değil!»

Sonra başını, Gordon'un göğsüne gömüp ağlamaya başladı. Diğerlerini hatırlamıştı Gordon. Ağlatmış olduğu öteki kadınları.. Hayatta başarı kazandığı tek saha buydu galiba: kadınları ağlatmak.. Kolları kızın omuzlarında, kırık dökük bir sesle avutmaya çalıştı onu :

«Affet Rosemary! Ağlattım seni. Lütfen, lütfen ağlama artık sevgilim.»

«Gordon, bir tanem! Niçin böyle davranıyorsun bana?»

«Özür dilerim, özür dilerim! Elimde değil.. Bazan böyle oluyor işte.»

«Ama niçin? Niçin?»

Susmuştu. Kendini toplamaya çalıştı. Göz yaşlarını silecek bir şey aradı. Bulamadı, ikisinde de mendil yoktu.

«Neden böyle budalalık ediyoruz biz Gordon? Bak şimdi rica ediyorum senden: bir kere olsun beni dinle, seni şu lokantaya götüreyim.»

«Hayır.»

«Sadece bir kereye mahsus olmak üzere. Ne olur! Rica ediyorum.»

«Hayır, yapamam bunu. Kendimi savunmam gerek..»

«Ne demek istiyorsun? Niçin kendini savunman gerekiyormuş?»

«Paraya karşı savaş ilân etmişim ben. Oyunun kurallarına uymam gerekir. Ve bu kuralların birincisi de, kimseden bağış kabul etmemektir.»

«Bağış mı! Ah Gordon, saçmalıyorsun!»

Kız tekrar sarıldı ona. Artık tartışmak istemediğinin bir belirtisiydi bu. Belki onu anlayamıyor fakat olduğu gibi kabul ediyordu. Dudakları tuzluydu; göz yaşları oraya kadar ulaşmıştı. Birden, o her zaman direnen şeyin artık varolmadığını hissetti Gordon¯ büyük bir teslimiyet içinde sarılmıştı ona kız. Aynı anda bir güven duygusu gelip yerleşti içine. Aralarındaki mücadelenin artık sona erdiğini kesinlikle hissediyordu. Bundan böyle tamamen ona aitti Rosemary; istediği anda sahip olabilirdi.

«Ne kadar aptallık ediyoruz, değil mi Gordon? Böyle tartışmakla.. Oysa zaten pek seyrek görüşebiliyoruz.»

«Biliyorum. Benim kabahatim. Ama ne yapayım, elimde değil. Hep para yüzünden..»

«Ah para! Seni çok üzüyor bu konu.»

«Öyle.. üzülmeye değer tek şey bu..»

«Her neyse.. Pazar günü gideceğiz, değil mi? Burnham'e. ya da başka bir yere..»

«Çok iyi olur gidebilirsek. Sabah erkenden koyuluruz yola. Böylece bütün günü birlikte geçirebiliriz.»

Vakit bir hayli geç olmuştu. Rosemary'nin kaldığı kız yurduna dönmesi gerekiyordu artık. Saat on biri geçirirse, dişi muhafızlar içeri almazlardı onu sonra. Birbirlerine iyi geceler dileyerek ayrıldılar. Gordon, Tottenham Court yoluna çıktı ve bir tramvaya atladı. Tramvay, bir peni daha ucuzdu. Çok mutluydu: onun metresi olacaktı Rosemary. «Birden ürpertici bir rüzgâr eser.» Tramvayın ritmik gürültüsüne uyarak, şiirini içinden tekrarladı. Hiç de fena değildi. Şair olduğuna inanmaya başlamıştı yine. Gordon Comstock, Fareler'in yazarı.. Hattâ Londra Nimetleri'ni tamamlayacağı ümidini bile taşıyordu şu anda.

Gelecek Pazar gününü düşündü. Saat dokuzda Paddington istasyonunda buluşacaklardı. Aşağı yukarı on şilin tutardı bu gezi. Ama gömleğini rehine

vereceğini bilse dahi bulacaktı bu parayı. Ve Rosemary metresi olacaktı; hem de bu Pazar., eğer şansı yardım ederse tabii.. Bu konuda herhangi bir şey söylenmiş değildi ama; biliyordu: sessizce anlaşmışlardı.

Yalvarırım sana Tanrım: bu Pazar iyi olsun hava! üstelik tam da kış ortasıydı. Ama hiç belli olmaz: rüzgâr tamamen durur, hava birden ılınıverir, ve otlar üzerinde saatlerce yatabilirdi insan, hiç üşümeden.. Yoksa, evsiz barksız sevgililer, kış mevsimi ne yaparlardı!?

7

Evlerin bacalarından çıkan *dumanlar,* sâkin bir şekilde gökyüzüne doğru yükselmekteydi.

Gordon, saat sekizi on geçe 27 numaralı otobüse yetişti. Caddeler, Pazar sabahının uykulu yalnızlığı içindeydiler hâlâ. Evlerin kapıları önünde beyaz süt şişeleri göze çarpmaktaydı. Cebinde ondört şilini vardı Gordon'un; bunun beş şilinini Julia'dan «borç» almıştı.

Perşembe gecesi uğramıştı Julia'ya. Earls Court'da bir pansiyonda kalmaktaydı. Odası ikinci kattaydı; fakat arka cepheye baktığı halde Gordon'unki gibi berbat bir yer değildi. Gordon, Julia'yı daima pek cansıkıcı bulurdu, onu gidip daha sık görmesi gerektiğini her zaman düşündüğü halde, «borç almak» amacıyle yaptığı ziyaretler dışında hiç aramazdı ablasını.

İçeri girdiğinde Julia hemen gaz sobasının önünde eğildi ve «sobayı yakayım» dedi. «Çay içersin değil mi?»

Buz gibi soğuktu oda; bu akşam hiç soba yakıImamışa benziyordu. Yalnız olduğu zamanlar daima gazdan tasarruf ederdi Julia. Sobayı yakarken inceledi onu Gordon: Ne kadar da beyazlanmıştı saçları!

«Koyu olsun çayın değil mi?» diye sordu Julia.

Gordon, ayakta içti çayını. Ablasından bu «borç alma» işi ne zaman sona erecekti acaba? Hadi, hadi, söyle şunu da kurtul!

«Şey, Julia.. Çok özür dilerim. Hiç böyle olsun istemiyorum ama...»

«Söyle Gordon?» dedi sâkin bir sesle; ardından ne geleceğini biliyordu.

«Bana., bana bir beş şilin borç verebilir misin acaba?»

«Olur Gordon, bir bakayım.»

Çamaşır dolabının dibindeki, eski, siyah deri çantasını çıkarttı. Şimdi onun ne düşünmekte olduğunu biliyordu Gordon. Kardeşine beş şilin «borç vermek» demek, Noel'de daha az hediye alabilmek demekti. Son yıllarda, Julia'nın hayatındaki en önemli olay olmuştu bu hediye alma işi: Noel'den bir süre önce, akşam çayhanede işi bittikten sonra mağazaları dolaşmaya başlar, çekişip pazarlık eder, hanım arkadaşlarının çok beğendiği ufak tefeklerden satın alırdı: Mendil saşeleri, mektup mahfazaları, çaydanlıklar, manikür takımları... Bütün yıl boyunca, şuna buna Noel ya da doğum günü hediyesi almak için mutlaka maaşından bir şeyler arttırırdı. Geçen Noel'de, bu fasıldan Gordon'a da bir hediye düşmüştü: John Drinkwater'ın yeşil maroken ciltli bir şiir kitabı.. (Sonra ikibuçuk şiline satmıştı bunu) Julia'nın verdiği beş şilini alır almaz yollandı Gordon. Acaba insan niçin zengin bir arkadaşından borç alamıyor da, yoksul bir akrabasından alabiliyordu? Tabii, aynı aileden olunca hiç de mesele değildi bu. Zavallı Julia!

Otobüste, aklından bir hesap yaptı: gezi için yetecekti elindeki. Ya haftanın diğer günlerinde?.. Sigara alacak bir tek peni bile kalmıyordu. Fakat şimdi düşünmeye değmezdi bunlar, önemli olan, bugündü.

Rosemary ile tam zamanında buluştular. Kızın en önemli meziyetlerinden biri de randevularına hiç geç kalmayışıydı. Sabahın bu saatinde bile gayet zarif ve güzel görünüyordu. Yine tertemiz giyinmişti her zamanki gibi, istasyonda onlardan başka pek kimse yoktu. Esnemekten nerdeyse çeneleri ayrılacak olan bir hamal, onlara Burnham'e nasıl gidebileceklerini anlattı. Az sonra batıya doğru yol alan üçüncü sınıf bir kompartımandaydılar. Londra gittikçe daha gerilerde kalıyor, şehir manzaralarının yerini tarlalar almaya başlıyordu. Hava çok durgun ve ılıktı; sonbahardan kalma bir gün.. Sislerin ardındaki güneşin varlığı daha şimdiden hissediliyordu. Rosemary ile Gordon aşırı bir sevinç içindeydiler. Londra dışına çıkmak, önlerinde koskoca bir günün uzandığını bilmek, onlarda derin bir heyecan uyandırmıştı. Aylardan, belki mevsimlerden beri Londra dışına adım atmamışlardı. Bu tren yolculuğu öylesine hoşlarına gitmişti ki, daha uzun sürmesini tercih ederlerdi.

Slough'da indiler. Farnham'e kadar, üstü açık, kahverengiye boyalı bir otobüsle seyahat edeceklerdi. Pazar uykusundan daha pek uyanamamıştı Slouhg. Farnham'e vardıklarında, bu yolu hatırladı Rosemary: tekerlek izleriyle dolu bir toprak yoldan yürüyüp; küçük ağaçlarla süslü, yemyeşil bir alana çıkılıyordu. Sonra da Burnham Korusu.. Yapraklar bile

kımıldamıyordu; öylesine durgundu hava. Sis içindeki ağaçlar birer hayaletti sanki. Her şey o kadar güzeldi ki. Gordon da, Rosemary de büyülenmişlerdi. Ama yine de, hiç değilse başlangıçta, bir yabancılık duymuşlar, her büyük şehir insanı gibi bu güzelliklere alışmakta güçlük çekmişlerdi. Gordon, daha önce yeraltında yaşıyormuş gibi hissetti kendini; nasılsa yerkabuğunu delip çıkmış, bilinmedik, büyüleyici bir âleme gelmişti. Karmakarışık duygular içindeydi. Yürürlerken, solgun yüzünü görmesin diye, Rosemary'nin arkasına geçmek ihtiyacını duymuştu. Zira burada her şey öylesine güzel ve tabiata yakındı ki...

Yarım saatten beri yürüdükleri halde daha bir tek kişiye bile rastlamamışlardı. Londra'nın sadece yirmi mil dışında olduklarına inanmak oldukça güçtü.

insanın, gerektiğinde yüzlerce mil yürüyebileceği günlerden biriydi. Yeniden yola indiklerinde, güneş, birden bulutların arasından çıkıverdi. Güneş ışığı altındaki tarlalar sapsarı uzanıyor, bütün tabiat yepyeni renklere boyanıyordu. Rosemary, Gordon'u elinden tutup onu kendisine çekti.

«Ahh, ne güzel bir gün!»

«Çok..»

«Bak, bak! Şu tarladaki tavşanlara bak!»

Gerçekten de birsürü tavşan vardı tarlanın karşı ucunda. Rosemary, Gordon'un kollarına atıldı. Çocuklar gibi, cinsiyet şuurundan uzak, kucaklaştılar. Rosemary'nin yüzünde, zamanın bıraktığı izleri kolaylıkla görebilmek mümkündü bu açık havada Gordon, onun şakağındaki üç beyaz tele baktı. Rosemary'nin bir parçası oldukları için onları bile sevdiğini hissetti.

«Ne güzel burada seninle olmak! ikimizden başka kimsecikler yok! Ne iyi ettik geldiğimize!»

«Ah Gordon, hem de bütün gün birlikte olacağız! üstelik hava da çok güzel! Şansımız varmış!»

Kuru yaprakların, bakır renginde bir göle benzeyen diz boyu derinliğine dalmıştı Rosemary

«Gordon, şu yapraklara bak! Günışığında altın gibi!»

«Evet, aynı peri masallarındaki gibi.. Korkarım yakında Hârikalar ülkesinin Alis'i olacaksın. Ama aslında neye benziyor bu yapraklar, biliyor

musun: Tam bir domates çorbasına., zira aynı renkteler.»

«Ahh Gordon! Sen yok musun!»

Kahkahalarla gülüyordu Rosemary. Gordon da katıldı ona; diz boyu yaprakların içinde elele yürüdüler.

Çok eğleniyorlardı, mutluydular. Ağaçlık bölge- den çıkmışlardı artık. Anayolları takip etmedikçe pek vasıtaya rastlanmıyordu ama, birçok insanla karşılaşmak mümkündü şimdi. Birkaç villânın önünden geçtiler. Konuşa konuşa bir dört mil daha yürüdüler.

Artık ayaklarının acımaya başladığını hissediyorlardı; üstelik çok da acıkmışlardı. İkisinin de kolunda saat yoktu ama, içinden geçtikleri bir köyde birahanelerin açılmış olduğunu görünce, saatin on ikiyi geçmiş olduğunu anladılar. Oldukça pis görünüşlü bir birahanenin önünde durakladılar; Gordon, içeri girmek fikrindeydi. Böyle bir yerde yemek, olsa olsa bir iki şilini geçmezdi. Fakat Rosemary beğenmemişti burasını. Daha iyi bir birahane bulma ümidiyle köyün diğer ucuna yürüdüler.

Ne yazık ki, yemek yiyecek başka hiçbir yer yoktu bu köyde. Yollarına devam ettiler. Açık araziye çıkmışlardı. Ortalıkta bir tek ev bile görünmüyordu artık. Endişelenmeye başlamışlardı.- Saat ikiden sonra bütün birahaneler kapanır, aç kalırlardı. Bu korkuyla yüksek bir tepeyi hızla tırmandılar, öbür tarafta bir köy olabilirdi. Uzakta, aşağıda, yemyeşil bir nehir çağıldamaktaydı. Kıyısında birçok bina serpiştirilmişti: büyücek bir kasaba.. Onlar pek tahmin edememişlerdi ama, tabii ki Thames Nehriydi bu.

«Allaha şükür!» dedi Gordon. «Burada birsürü birahane vardır, ilk rastladığımıza hemen dalalım!»

«öyle yapacağız tabii. Açlıktan ölüyorum.»

Ne var ki, yaklaştıklarında kasabayı garip bir sessizlik içinde buldular. Gordon, önce, herkesin ya kilisede olduğunu, ya da Pazar gününün verdiği bir sükûnet havası içinde bulunduklarını sanmıştı. Oysa tamamen metruk bir yerdi burası. Adı, Crickham-on Thames'di; sadece yaz mevsiminde insanlarla dolup taşar, kürek sporu meraklılarını cezbeder, sonra da derin bir kış uykusuna gömülürdü. Bütün kıyı, kayıkhaneler ve tek katlı, geniş taraçalı evlerle doluydu. Hepsi de boştu bunların; ortalıkta bir tek insan görünmüyordu, Nihayet; kıyıda, bir iskemle atmış oturan, şişman, kırmızı

burunlu, bıyıkları salkım-saçak bir adama rastladılar. Ağır ağır birasını yudumlamaktaydı. Bir taraftan da balık tutmaya çalışıyordu.

«Acaba nerede yemek yiyebiliriz?» diye sordu Gordon ona.

Adam başını bile kaldırmadan cevap verdi:

«Hiçbir yerde..»

«Nasıl olur?! Bu koskoca kasabada bir tek birahanenin dahi bulunmadığını mı söylemek istiyorsunuz? Tâ Farnham'den geldik buralara.»

Şişman adam hiç umursamaz göründü; gözünü oltasından ayırmamıştı.

«Belki Ravenscroft Otel'de bir şeyler bulabilirsiniz,» dedi. «Yarım mil kadar ötededir. Eğer açıksa tabii..»

«Saatiniz kaç acaba?» diye sordu Rosemary.

«Biri on geçiyor.»

Yeniden yola koyuldular. Bakalım açık mıydı Ravenscroft Oteli?, ileride bir köprü göze çarpıyordu. Ağız dolusu küfretti Gordon.

«Çok aptallık ettik o köydeki birahaneye girmemekle!»

«Oh, açlıktan ölüyorum. Acaba geri mi dönsek?»

«İş işten geçti artık. Zannedersem, şu köprünün öteki ucunda olacak Ravenscroft Oteli. Açıksa yaşadık!»

Güç belâ köprüye vardılar. Ayakları çok acıyordu. Ama aradıklarını bulmuşlardı nihayet! Köprünün öteki ucunda, büyücek, güzel görünüşlü bir otel duruyordu. üstelik kapalı da değildi. Hızla oraya doğru yürümeye başladılar. Fakat az sonra Rosemary duraklamıştı.

«Çok pahalı bir yere benziyor» dedi.

Gerçekten de öyleydi galiba. Gösterişli bir yapıydı; her tarafı beyaza boyanmış, gözaltcı bir şekilde dekore edilmişti. Yola bakan cephesinde, yaldızlı harflerin kapladığı bir tabelâ asılıydı :

RAVENSCROFT HOTEL

KOMPLE KAHVALTI - YEME*" - ÇAY

DANSİNG VE TENİS KORTU

DÜĞÜN SALONU

Oto-parkında pırıl pırıl iki spor araba park edilmişti. Gordon ürktü: cebindeki paranın değeri sıfırdı böyle bir yerde. Ama çok acıkmıştı. Rosemay onun koluna yapıştı.

«Bize göre değil burası Gordon. Gitmeyelim.»

«Ama bir şeyler yememiz gerek. Sonra hiçbir yer bulamaz, aç kalırız.»

«Böyle yerlerde berbattır yemekler: soğuk etten başka bir şey bulunmaz, üstelik dünyanın parasını alırlar.»

«Sadece peynirle bira ısmarlarız. Bunların fiatı her yerde aşağı yukarı aynıdır.»

«Böyle bir yerde yapamayız bunu, mutlaka yemek yedirmeye kalkışırlar.»

«Zorla değil ya! Peynir, ekmek ve bira ısmarlarız sadece. Merak etme!»

Kararlı bir şekilde içeri girdiler. Peynir, ekmek ve bira ısmarlayacaklardı sadece. Fakat girer girmez lüks, pahalı bir atmosferle karşılaştılar. Çiçek, rutubet ve şarap karışımı bir koku sinmişti bütün koridora. Gordon'un gözü yılmıştı: bilirdi böyle yerleri. Bu gibi lokantalarda insan mutlaka hakarete uğrar, ya da kazıklanırdı. Rosemary ise iyice sokulmuştu ona; kızcağız da ürkmüştü anlaşılan, üzerinde «Salon» yazılı bir kapıyle karşılaştılar; açıp içeri girdiklerinde, geniş, gayet lüks bir şekilde döşenmiş, kadife koltuklu bir yemek salonundaydılar. Oysa sadece bir bar-amerikanla karşılaşacaklarını ummuşlardı zavallılar. Masaların üzerindeki bütün kül tablaları White Horse viskisini reklâm etmekteydi. Ve bir köşede de, dışarıda gördükleri arabaların sahipleri oturuyordu: iki şişman, dazlak kafalı adam, ve aşırı bir şekilde, boyanmış ve giyinmiş iki genç kadın..

Gordon ile Rosemary, kapıda öylece kalakalmışlardı. Masadakiler, o yüksek sınıfa has küçümser bakışlarla onları süzmekteydiler. Sadece peynir, ekmek ve bira ısmarlamak hususundaki o kesin kararlarından eser kalmamıştı. Böyle bir yerde bunu yapmaya imkân yoktu. Garson, durumlarını hemen sezininlemişti sanki: onları kaçırmamak için derhal yaklaştı

«Buyrun efendim.»

Hadi, sıkıysa 'bira ve peynir, ekmek' de bakalım şimdi! Hiç yolu yok, 'yemek' yiyeceklerdi. Gordon elini cebine attı; parasının hâlâ yerinde durup durmadığından emin olmak istercesine.. Garsonun bakışları, onun bu

hareketini takip etmişti. Bütün cesaretini toplayarak, kendinden emin bir tavırla konuşmaya çalıştı:

«Yemek istiyoruz, lütfen.»

«Buyrun efendim, bu taraftan.»

Garson, siyah saçlı, ince yüzlü bir delikanlıydı. Elbisesi mükemmeldi; ama yine de, sanki bu elbiseyi üzerinden pek. çıkartmıyormuş gibi, temiz görünüşlü bir hali yoktu smokininin. Rosemary ile Gordon büyük bir teslimiyet içinde onu takip ettiler. Salonun arka kısmına gelmişlerdi. Bir yeşil sahaya bakıyordu burası. Yeşil camlar ardından nehri görmek mümkündü. Pencere boyunca uzanan bir serdeki türlü türlü yeşillik bu dekoru tamamlamaktaydı.'Burası yazın hiç de fena bir yer olmayabilirdi ama, şimdi bir hayli soğuk ve kasvetliydi.

Oturur oturmaz, elinde ufacık harflerle basılmış bir yemek listesi, başlarına dikildi garson. Onu Gordon’a uzattıktan sonra, (cebinizde pek para bulunmadığını bilen bütün diğer garsonlar gibi) tehdit edici bir tavırla ellerini kavuşturup bekledi. Gordon’un yüreği ağzına gelmişti: fiks-menü varsa yandık! Sâkin görünmeye çalışarak listeyi gözden geçirdi. Tanrıya bin şükür! Yoktu öyle bir şey. Listedeki en ucuz yemek, söğüş ve salataydı. Bir şilin, altı peni..

Çekingen bir sesle, «Söğüş istiyoruz» diyebildi.

Garson hafifçe kaşlarını kaldırmıştı.

«Sadece söğüş mü efendim?» diye sordu.

«Evet, hiç değilse şimdilik.»

«Fakat başka hiçbir şey yemeyecek misiniz, efendim?»

«Bir de., bir de ekmek getirin bize; sonra tere-yağ da tabii..»

«Çorbayla başlamak istemez miydiniz?»

«Hayır. Çorba istemez.»

«Balık? Balık arzu etmez miydiniz? Sadece söğüş mü?»

«Balık yemek ister miydin Rosemary? Hayır, hayır, balık istemiyoruz.»

«Ya tatlı?. Tatlı da mı istemezsiniz?. Sadece söğüş?..»

Gordon, hislerini kontrol etmekte güçlük çekiyordu. Bu garsondan nefret ettiği kadar kimseden nefret etmemişti o güne kadar.

«Başka bir şey istersek söyleriz sonra» diyebildi.

«Ne içeceksiniz efendim?»

Bira içmeyi düşünüyordu ama, artık onu ısmarlamaya da cesareti kalmamıştı. Bu soğuk söğüşten sonra, yeniden itibarını kazanması gerekti.

«Şarap listesini getirin» dedi.

Şarapların hepsi de çok pahalıydı. Nihayet, listenin bir köşesinde diğerlerine nazaran ucuz sayılabilecek bir cins şarap bulabildi Gordon.

Parmağıyla işaret ederek, «bir şişe bundan getirin bize» dedi.

«Bütün şişe mi efendim? İsterseniz yarım şişe getirebilirim.»

«Hayır, bütün şişe» dedi Gordon sert bir tavırla.

Küçümser bir bakışla hafifçe omuzlarını silkti garson, ve dönüp gitti. Gordon'un tahammülü kalmamıştı artık. Gözleri, Rosemary'ninkilerle karşılaştı. Bu herife bir ders vermek gerekliydi! Garson şarap şişesini getirir getirmez, elini uzattı; şişeyi tuttu. Sonra hemen kaşlarını çatarak garsona döndü:

«Kırmızı şarap böyle mi getirilir?»

Garson bir an için şaşırmıştı. «Anlayamadım efendim?» dedi.

«Buz gibi bu. Isıtıp da getirin.»

Fakat tam bir zafer sayılmazdı bu: garson pek de bozulmuşa benzemiyordu. Yukarı kalkan kaşı; bu adi şarabı ısıtmaya değer mi yani? der gibiydi. Sessizce alıp götürdü şişeyi.

Söğüş de, salata da buz gibiydi; yemeğe benzer bir yanı yoktu. Tereyağ da öyle.. Thames Nehrinin suyu bütün yiyeceklere sinmişti sanki. Şarap da tatsız tuzsuz bir şeydi ama, hiç değilse alkol vardı içinde; iki bardak yuvarladıktan sonra kendisini çok daha iyi hissetti Gordon. Garson, biraz ötede, sabırlı bir tavırla beklemekteydi; varlığıyle onları rahatsız etmek istermiş gibi.. Ama pek de başaramadı bunu. Gordon ile Rosemary'nin sinirleri oldukça düzelmişti; aralarında serbestçe konuşuyorlardı artık.

Güneş bir buluta girip, salon, karardığında, gitme zamanı geldiğini fark ettiler.

Hâlâ az ötelerinde dikilmekte olan garsona, «Hesap» diye seslendi Gordon.

Adam,onları tedirgin edebilmek için son bir gayret daha gösterdi:

«Hesap?. Fakat, kahve içmez miydiniz efendim?»

«Hayır, kahve istemez. Hesabı getir.»

Garson gitti, ve az sonra bir tepsi içinde hesap pusulasını getirdi: Altı şilin, üç peni.. Ve Gordon’un cebinde de tam yedi şilin, onbir peni vardı. Hesabın aşağı yukarı bu kadar tutacağını tahmin ettiği halde, yine de bozulmuştu biraz. Ayağa kalkıp cebindeki bütün parayı çıkarttı. Altı şilin, üç peni’yi ödedi. Sonra da bahşiş olarak, bir şilin daha fırlattı tepsiye.

Ravenscroft Otelini terkederlerken kendini hiç de iyi hissetmiyordu. Bütün parası gitmişti. Ahh, nereden gelmişlerdi bu Allahın belâsı yere! Cebinde altı tane sigara kalmıştı; üstelik Slough’a gitmek için yol parası da gerekliydi. Rosemary, onun biraz ötesinde yürüyor, oldukça da sinirli görünüyordu. Kızın dolgun vücudunu inceledi Gordon. Bunca zamandır arzuladığı o vücudu.. Oysa şimdi, kız her şeye razı olduğu halde,.hiçbir istek kalmamıştı içinde. O pis hesap pusulası, onu allak bullak etmişti.

Ağır ağır yürüyerek nehir kıyısından uzaklaştılar. Her ikisi de bir konuşma mevzuu arıyor, fakat bulamıyordu. Nihayet Gordon’un elini tuttu Rosemary.

«Kimsecikler yok ortalıkta» dedi.

«Pazar günü öğleden sonra uyur herkes. Bifteklerini yedikten sonra, kılıç çiçeğinin gölgesi altına uzanıverirler.»

Biraz daha yürüdükten sonra, sesine hâkim olmaya çalışarak konuştu Gordon :

«Hava bayağı sıcak. Bir yer bulursak biraz oturalım.»

«iyi olur.»

Az ileride, yolun solunda ağaçlık bir yer vardı. Gözden uzak, çalılıklarla çevrili bir yer.. Gordon, hiçbir şey söylemeksizin elini kızın omuzuna attı, ve onu bu ağaçlık yere yöneltti.

Çimlere otururken, «keşke bir yağmurluk getirseydik» dedi Rosemary.

«Farketmez. Toprak kupkuru..»

Gordon onu kendisine çekti; çimlerin üzerine yuvarlandılar. Uzunca bir süre, başı kızın göğsünde öylece yattı Gordon. Gerçekten birbirlerinin olurlarsa, belki daha başka türlü olabilecekti hayat.

Güneş yeniden ışıldamaya başlamıştı, ikisi de yerlerinden doğruldular.

«Bak Gordon! Güneş nasıl da canlandırıyor herşeyi!»

Kış mevsiminde bulunduklarının tek belirtisi, kuşların cıvıldamayışı idi. Yanak yanağa, çevrelerini seyrederek, tabiatın kucağında oturmaktaydılar. Gordon öptü onu.

«Seviyorsun beni değil mi?»

«Tapıyorum sana.»

«Ama bana iyi davranacaksın..»

«Nasıl?..»

«Yâni., bana engel olmayacaksın değil mi?»

«Olmayacağım.»

Yeniden çimlere yatırdı kızı. Güneşin ılıklığında 'her şey daha başkaydı şimdi. «Çıkart elbiselerini artık» diye fısıldadı. Onun bu isteğini hemen yerine getirdi kız.. Elleri başının altında, gözleri kapalı, dudaklarında hafif bir tebessüm yatmaktaydı. Öylece, çırılçıplak.. Gordon, dizleri üzerinde, bir süre seyretti bu vücudu. Gözleri önündeki güzellik onu şaşırtmıştı. Çıplakken çok daha genç görünüyordu Rosemary.

«Korkmuyorsun değil mi?»

«Hayır.»

Fakat az sonra :

«Hayır Gordon, hayır! Yapma!»

«Ne var? Ne oldu?»

«Fakat., çok, çok düşüncesizsin!»

«Anlamadım. Ne demek istiyorsun?»

«Bak sevgilim: herhalde gebe kalmamı istemezsin, değil mi?»

Anlamıştı.

«Ne yapalım?! Bunu göze almak zorundayız.»

«Çıldırdın mı sen Gordon!?»

Gordon’un hayâl kırıklığı, öfkeye dönüşüyordu. Tam o sırada güneş bir buluta girmiş, hava birden soğuyuvermişti. Zaten bir hayli gülünç bir manzaraydı bu: çimler üzerine uzanmış yatan çıplak bir kadın; elleri pantalonunun cebinde, ayakta dikilen, asık yüzlü bir adam..

«Ama ne yapabiliriz ki Gordon?» diye inledi kız.

«Peki, giyin öyleyse.»

Giyindi Rosemary. Ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

«Hadi, gidelim artık.»

Hiç konuşmaksızın yola koyuldular. Hava gittikçe soğumaktaydı.

«Nereye gidiyoruz?» diye sordu Rosemary.

«Nereye olacak, Slouhg'a..»

Yürümeye devam ettiler. Rosemary üzgündü. Yolda birkaç kere, koluna girmek için Gordon'a yaklaştıysa da, ondan yüz bulamadı. Erkeğini büyük bir hüsrana uğratmış olduğunu düşünüyor, ilk fırsatta özür dilemek istiyordu. Oysa Gordon bu olayı unutmuştu bile; aklı yine para meselesine takılmıştı. Yol parasını Rosemary'ye ödetmek gerekiyordu.

Hava, az sonra tamamen kararmıştı. Arada bir geçen vasıtaların aydınlattığı sisli yolda yürümeye devam ettiler. Soğuk çıkmıştı ama, dört millik bir yürüyüşten sonra pek hissetmiyorlardı bunu. Dargınlığa bir son vermeleri gerekiyordu artık. Rosemary birden Gordon'u kolundan tutup sordu :

«Niçin böyle yapıyorsun? Benimle konuşmuyorsun?»

«Bilmem. Canım konuşmak istemedi hiç.»

«Hâlâ kızgın mısın bana?»

«Hayır canım, niçin kızacakmışım sana! Kabahat senin değil ki..»

Karanlıkta yüzünü görebilmek, o yüzdeki ifadeyi anlayabilmek için dikkatle baktı Rosemary. Sonra da sarıldı ona. öpüştüler.

«Beni seviyorsun Gordon, değil mi? Seviyorsun beni?»

«Sevmez olur muyum hiç..»

«Birdenbire korktum. Kusura bakma.»

«Zarar yok. Bir daha sefere..»

Yüzünü, Gordon'un göğsüne gömerek «umurumda bile değil artık» diye fısıldadı.

«Anlamadım.»

«Gebe kalmak, demek istiyorum. Göze alacağım bunu. Bana İstediğini yapabilirsin artık.»

«Şimdi mi?»

«Evet., eğer istiyorsan tabii..»

Düşündü. Kızın tamamen kendisine ait olmasını öylesine istiyordu ki.. Fakat hava çok soğuktu; çimlerin üzerine uzanmak zor olacaktı.

«Hayır» dedi.

«Ama Gordon.. ben de sanmıştım ki...»

«Anlıyorum. Ama zamanı değil şimdi.»

«Hâlâ canın mı sıkılıyor?»

«Biraz.»

«Sebep?»

Bu açıklamayı yapması gerekiyordu artık:

«Sana bir şey söyleyeceğim. Bütün yol boyunca bunu düşündüm zaten.»

«Nedir?»

«Bana biraz borç verebilir misin? Sadece sekiz peni kaldı cebimde.»

Rosemary şaşırmıştı.

«Neler söylüyorsun sen Gordon! Cebinde sekiz peni kaldı diye mi bütün üzüntün?»

«Yol paranı kendin ödemek zorundasın. Oysa...»

«Lütfen Gordon. Yeter artık. Buna mı üzülüyordun deminden beri?»

«Evet.»

Rosemary, bu konuda daha fazla konuşmak istemedi. Yürümeye devam ettiler. Gordon’u birtürlü anlayamıyor, fakat yine de onu olduğu gibi kabul ediyordu.

Farnham’e varmışlardı. Slough’a giden bir otobüse atladılar. Daha otobüse binmeden önce, karanlıkta, Gordon’un eline sıkıştırıvermişti yol parasını Rosemary.

Gordon’a kalsa, yol parası vermemek için Slough’a kadar yürümeğe razıydı ama, Rosemary’nin böyle bir şeyi kabul etmeyeceğini bildiğinden hiç sesini çıkarmadı.

Londra’ya giden trene bindiklerinde saat yediydi. Kompartımanlar kalabalıktı. Birbirleriyle pek konuşmadılar. Gordon camdan dışarı bakarak, düşünceye dalmıştı: Uzun zamandır bekledikleri bu önemli gün de bitmişti demek.. Ve şimdi yine Willowbed Yoluna., üstelik cebindeki birkaç peni ile

karşılayamamayacağı koskoca bir hafta vardı önünde. Eğer bir mucize olmazsa, bu hafta içinde bir tek sigara bile içemiyecek durumdaydı.

Paddington istasyonu'na vardıklarında, «beni eve kadar götürecek misin?» dedi Rosemary.

«Eğer yürüyeceksek., götürürüm. Biliyorsun: yol param yok.»

«Ahh Gordon!. Yol parasını'ben versem olmaz mı sanki?.. Peki öyleyse, vazgeçtim: yalnız giderim. Ama sen ne yapacaksın? Eve nasıl döneceksin?»

«Sen beni düşünme. Yürürüm. Nasıl olsa hiç de uzak sayılmaz.»

Metro'nun girişinde vedâlaşmak üzere durdular.

Rosemary, Gordon'un eline sarıldı; «artık kızgın değilsin bana herhalde» dedi.

«Saçmalama. Niçin kızgın olacakmışım!»

«Gelecek sefere.. Daha iyi bir, yere gideriz belki. Sözgelişi, bir haftasonu geçiririz Brighton'da..»

«Param olursa gideriz tabii.. En kısa zamanda yazacaksın bana, unutma.»

«Tabii.».

«Bana büyük bir güç veriyor mektupların. Söyle; ne zaman yazarsın? Ona göre bekleyeyim.»

«Yarın gece yazar, salı sabahı da postaya atarım. Oldu mu?»

«Tamam.. Hadi Rosemary, hoşçakal sevgilim.»

«Güle güle, sevgili Gordon.»

Bilet gişesinin önünde ayrıldı Gordon. Fakat daha yirmi adım bile gitmemişken, omuzuna bir elin dokunduğunu hissetti. Rosemary'ydi bu. Köşedeki tütüncüden almış olduğu bir paket Goid Flake sigarasını Gordon'un cebine sokuverdi. Sonra hemen, onun ağzını açmasına bile fırsat vermeden, dönüp metro istasyonuna doğru koştu.

Gordon, Hampstead yoluna vardığında, karşıya geçmek için bir süre beklemek zorunda kaldı. Cadde, vasıtalarla doluydu. Rüzgâr çıkmıştı birden. Titriyordu Gordon. «Birden ürpertici bir rüzgâr eser / Eğilir kavaklar, çıplak ağaçlar.» Son iki mısraı hariç, bitmiş sayılırdı şiir. Bu sabahki o mutlu saatleri hatırladı : sisli yollar, tertemiz hava, uyanan tabiat, önlerinde uzanan koskoca bir gün..

Karşıya geçti. Bu gece aç yatmak zorundaydı. Neyse ki lâmbada yedek gaz vardı. Buna da şükür! Bir çay pişirip içmeli.. diye düşündü.

Caddenin derinliklerinden kopup gelen bir uğultu, kaldırım taşlarını titretti. Metro..

Yürüdü. Zihninde oluşmaya başlayan yeni mısralarla... Az sonra şiir tamamlanmıştı. Kendi kendine tekrarlayarak, adımlarını hızlandırdı:

Birden ürpertici bir rüzgâr eser

Eğilir kavaklar, çıplak ağaçlar,

Ve bacaların kara bulutlan

Yerlere eğilirler! rüzgârın kamçıları önünde,

Yırtılan duvar ilânlan acıyle çırpınır.

Tramvayların sesi, trafik gürültüsü,

İstasyona koşuşturan memurcuklar,

Titreyerek bakarlar, batıda karabulutlar.

Düşünür her biri, «İşte kış geliyor!

Aman Tanrım bu kış da işimden olmayayım!»

Rüzgârın buzdan kamçısı altında,

Tasalanırlar: kira, yol parası,

Sigorta, yakacak, çocukların ayakkabısı,

Okul taksitleri ve daha birsürü şey.

Oysa o kaygısız yaz günlerinde neler yapmıştık,

Ashtaroth ormanlarında oynamıştık,

Fakat şimdi çok pişmanız aziz efendimiz,

önünde diz çöküyor ve yalvarıyoruz.

Efendimiz, efendilerin efendisi, para tanrısı,

Kanımıza, beynimize hükmeden hep O,

Başımızı sokacak bir dam veren O,

Hem veren, hem alan, hepsi O;

Gece gündüz gözleyen bizi,

öğrenen sırlarımızı, düşlerimizi, düşüncelerimizi,

Ve hayatımıza yön veren,
Gerektiğinde de rızkımızı kesen;
öfkelerimizi donduran, umutlarımızı kıran,
Hayatlarımızı oyuncaklar karşılığında satın alan,
inançlarımızı vergiye bağlayıp,
Bizi hakaretlere boğan;
O’dur, hep O’dur bunları yapan.

8

Saat biri çalarken Gordon, kitabevinin kapısını gürültüyle kapattı, ve caddenin aşağı tarafındaki Westminster Bankasına doğru hızla yürümeye başladı.

Yarı şuursuz bir hareketle, sık sık ceketinin göğüs cebini yokluyordu. Orada, varlığından hâlâ emin olamadığı bir şey vardı: üzerinde bir Amerikan posta pulu yapışık, mavi bir zarftı bu. Zarfın içinde ise, Gordon Comstock adına düzenlenmiş, tam elli dolarlık bir çek bulunmaktaydı!

Çek, Californian Review adlı edebiyat dergisinden gönderilmişti. Bu Amerikan dergisine aylar önce bir şiirini postalamış bulunuyordu Gordon; herhangi bir cevap beklemiyordu artık. Unutmuştu bile. Fakat o sabah, bir mektup alıvermişti. Hem de ne mektup! Hiçbir İngiliz editör, böyle bir mektup yazamazdı: Şiirinden «çok etkilenmişlerdi»; gelecek sayıda yayınlayacaklardı onu. «Acaba diğer eserlerini de göstermeyi lütfeder miydi?» Ve üstelik, sadece, kuru iltifatla kalmamış, bir de çek göndermişlerdi. Şu 1934 senesinde, bir şiir için elli dolar ödeyecek bir babayiğidin yeryüzünde bulunabileceğine, söyleseler inanmazdı.

Çek'in karşılığı, kendisine ödenene kadar imkân yok huzur bulamazdı. Daha şimdiden onunla neler yapacağını tasarlamaya koyulmuştu. Gözlerinin önüne neler gelmiyordu ki: kızlar, şarap şişeleri, bardaklar dolusu biralar, yeni elbiseler, Rosemary'yle Brighton'da bir haftasonu, Julia'ya vereceği beş sterlinlik gıpgıcır bir banknot.. Evet, herşeyden önce Julia'ya birşeyler vermeliydi. Hattâ paranın yarısını.. Senelerce, hiç karşılıksız borç almıştı ondan.. Yarısını olmasa da, mutlaka bir beşlik...

Banka, çeki ödemekte hiçbir güçlük çıkarmadı. Gordon'un bankada hesabı olmamasına rağmen, tanıyorlardı onu; Bay McKechnie'nin yardımcısıydı.

İsteği üzerine, vezneden kendisine, bir beş sterlinlik kâğıt para ve diğer kısmı bozukluk olmak üzere ödeme yapıldı. Bu beş sterlinlik banknotu, derginin gönderdiği mavi zarfın içine koyarak ayırdı Gordon. Julia’nın hakkı.. Bunu hemen postalamalıydı ona.

Yemek için eve gitmedi. Kılıç çiçekleriyle dolu bir odada, kayış gibi biftekleri kemirmenin mânâsı yoktu artık. Julia’nın beş sterlinini de akşama gönderirdi; aceleye ne gerek vardı Cebinde bu kadar parayla nasıl da başka türlü hissediyordu insan kendini. Çok garip bir duygu.. Sanki yeniden doğmuş gibi.. Ama gerçekten de başka bir insandı artık: Atlantik’in her iki kıyısında da tanınmış olan bir şair; Gordon Comstock. Eserleri: (Yayın tarihine göre) Fareler (1932), Londra Nimetleri (1935).. Londra Nimetleri konusunda emindi artık; üç aya kalmaz o da yayınlanırdı. .

Bir şeyler yemek için Prince of Wales barına daldı. Yemek yiyip, bir paket. de Gold Flake aldıktan sonra bile, hâlâ on sterlinin üzerinde para vardı cebinde. (Daha doğrusu; Julia’nın payı çıktıktan sonra, beş sterlinin üzerinde) Birasını da yuvarladıktan sonra, kafası dumanlı, beş sterlinle neler yapabileceğini düşünmeye koyuldu: Yeni bir takım elbise, sayfiyede bir haftasonu, birkaç günlük bir Paris seyahati, Soho barlarında eğlence.. Birden, bu gece Ravelston ile Rosemary’yi yemeğe götürmek geldi aklına. Evet, bu olayı hep birlikte kutlamalıydılar; insan her zaman böyle havadan para kazanamazdı. Bütün parasını bu ziyafete harcayacak değildi tabii. Sadece., sadece iki sterlin. Az sonra Ravelston’a telefon ediyordu :

«Sen misin Ravelston? Bak: bu akşam yemeğe davet ediyorum seni.»

Hattın diğer ucundan Ravelston’un sesi duyuldu: «Ne diye sen dâvet ediyormuşsun? Ben. »

«Saçmalama! Bendensin bu akşam.»

Nihayet, gönülsüz bir şekilde bu daveti kabul etti Ravelston. Ne olduğunu tahmin etmişti: mutlaka bir yerden para bulmuş ve şimdi de onu hemen yemeğe hazırlanıyordu Gordon. Her zamanki gibi, başkalarının işine karışmaya hakkı olmadığını düşündü; sesini çıkarmadı. Nereye gideceklerini soruyordu Gordon. Ravelston herhangi bir Soho lokantasına gidebileceklerini söyledi. Ama hayır., kabul etmiyordu bunu Gordon; daha iyi bir yere gitmeliydiler. Zira daha Ravelston’un ağzından çıkar çıkmaz bütün cazibesini kaybedivermişti Soho. Modigliani? Modigliani’ye ne derdi peki?. Fakat çok., dedi ve sustu Ravelston. Telefonda bile o iğrenç kelimeyi kullanmaya tahammülü yoktu. Gerçekten de bir hayli «pahalı» idi

Modigliani; ama «pahalı» kelimesini kullanıp Gordon'a yoksulluğunu hatırlatmak gibi bir kabalıkta bulunamazdı. Tamam mı? Sekiz buçukta Modigliani'de.., Bu dâvet için üç sterlin harcayacak olsa bile, kendisine bir çift ayakkabı ve bir de yelek alabilecek kadar para kalıyordu geriye.

Beş dakika sonra Rosemary'yle de sözleşmişti. Herşey hazırdı artık. Ravelston'la Rosemary'yi hep tanıştırmak istemiş, fakat birtürlü mümkün olmamıştı bu, şimdiye kadar. Ne var ki para, imkânsızı hemen mümkün kılıveriyordu işte.

Gittikçe kararan sokaklardan geçerek, şehrin batı kesimine doğru yol alan bir taksideydi. Sadece üç millik bir yol., olsun; yürümeye, ya da daha ucuz bir vasıtaya binmeye ne gerek var. Nasıl olsa para doluydu cebi, istediği kadar harcayabilirdi. Ama hayır! üç-buçuk sterlin yeterdi bu akşam için. Ya da, en fazlası, dört! Yalnız bir de., az daha unutuyordu: Julia'nın beş sterlini! Zarar yok. Yarın sabah ilk işi, onu postalamak olacaktı.

Ne de rahattı şu taksinin minderleri! Oturduğu yerde hafifçe sallandı. Çoktaan başlamıştı içmeye. Daha yola çıkmadan önce iki, ya da üç kadeh yuvarlanıştı. Şu taksi şoförü de hayli sevimli adamdı. Tam kafa dengi, kalender bir tip.. West End'e yaklaştıklarında, köşedeki bir birahane önünde duruverdi. Nasıl da anlamıştı Gordon'un aklından geçenleri: iki tek daha atmak istiyordu. Tabii şoförle birlikte.

Arabadan inerken, «düşüncelerimi okuyorsun benim» dedi Gordon şoföre.

«Biraz öyle efendim.»

«Şuracıkta iki tek atarsam iyi olacak.»

«Ben de öyle düşünmüştüm efendim.»

«Ya sen? Sen de içmez misin?»

«Siz nasıl arzu ederseniz efendim.»

«Gel benimle öyleyse.»

Birer sigara yakarak, bar-amerikana abandılar. Gordon kendisini çok muttu hissediyordu. Şoföre hayat hikâyesini anlatmak isterdi. Beyaz önlüklü barmen yaklaştı.

«Ne emrediyorsunuz efendim?» diye sordu. «Cin» dedi Gordon.

«İki tane olsun» diye ekledi şoför.

Şerefe kaldırdılar.

«Nice senelere» dedi Gordon.

«Yoksa doğum gününüz mü bugün efendim?»

«Bir bakıma öyle sayılır. 'Hayata dönüş günüm’ de diyebiliriz buna.»

«Pek anlayamadım efendim.»

«Sadece bir teşbih yapmıştım.»

«Kusura bakmayın: İngilizceden başka dil bilmem de bendeniz..»

«Shakespeare lisanı sadece..»

«Ha! Anladığıma göre, bir edebiyat adamısınızsiz efendim.»

«Sahiden o hava mı var bende?»

«Hem de nasıl efendim! Tam bir entellektüel olduğunuz hemen anlaşılıyor.»

«İyi bildin. Bir şairim ben.»

«Şair! Ahh ne diyorsunuz efendim!? Çok, çok memnun oldum.»

Birer kadeh daha içip yola koyuldular. Gordon, dünyayı pembe gözlükler ardından görüyordu artık. Müthiş bir ziyafet verecekti bu gece. Çok müthiş!

Modigliani’ye vardıklarında, restoranın kapıcısı hemen koşup arabanın kapısını açtı. Yoksa., yoksa üstüne başına mı bakmıştı adam? Modigliani’ye gitmek için de «giyinecek» değildi ya insan! Daha neler! Hem sonra, burada herkes çok «bohem» bir şekilde giyinirdi. Ama bu şekilde giyinmenin de bir yolu yordamı vardı tabii; ve Gordon’un kılığı, bu açıdan hiç de «bohem» sayılmazdı. Umurumda bile değil., diye düşündü. Sonra şoföre dostça veda ederek, ücretini ödedi. Ayrıca, ikibuçuk şilin de bahşiş.. Daha içeri girer girmez Ravelston’la karşılaştı Gordon. Düşünceli bir tavırla onu antrede beklemekteydi arkadaşı. Daha şimdiden, bu yemeğin Gordon’a kaça mal olacağı konusunda endişelenmişe benziyordu.

«Aa, merhaba Gordon!»

«Merhaba Ravelston! Rosemary nerede?»

«Belki içeride bekliyordur. Biliyorsun: henüz tanımıyorum onu.. Bir dakika Gordon, girmeden önce bir şey söylemek istiyordum sana. Ben...»

«Aa, bak: işte Rosemary!»

Onlara doğru yürümekteydi Rosemary; her zamanki gibi çok zarifti. Gordon heyecanlanmıştı, işte tam bana göre bir kız, diye düşündü. Onu Ravelston'a tanıştırırken koltukları kabaracaktı.

Restoranın içi, Gordon'u bir an için ürkütmüştü. Çok lüks bir yerdi burası. Koyu renk, antika yemek masaları; pirinç şamdanlar; duvarlarda modern Fransız ressamlarından tablolar.. Hemen göğsünü şişirip başını geriye attı. Allah kahretsin, ne vardı korkacak!? Ayrıca, mavi zarfın içinde duran bir beş sterlini daha vardı nasılsa. Tabii bunu harcayacak değildi ama., yine de onun varlığı, bir güven duygusu vermeye yeterliydi.

Köşedeki bir masaya yerleştiler. Oturur oturmaz Ravelston, Rosemary'nin duymaması için, ağzını Gordon'un kulağına yaklaştırdı:

«Bak Gordon.»

«Ne var?»

«Bu akşamki yemeğin parasını ben ödeyeceğim.»

«Saçmalama!»

«Fakat..»

«Bu gece para bahsi istemiyorum. Anladın mı?»

«öyleyse... Yarı yarıya ödesek hesabı ha?»

«Katiyen..» dedi Gordon kesin bir tavırla.

Ravelston, ısrar etmenin bir işe yaramayacağını anlamıştı; sustu.

Az sonra, şişman bir İtalyan garson, gülümseyerek onlara yaklaşmıştı. Ancak Gordon'a değil de, Ravelston'aydı bu tebessüm. Gordon, kendini göstermek zamanının geldiğini düşünerek hemen atıldı:

«önce, neler içeceğiz onu kararlaştıralım» dedi.

Ravelston da, Rosemary de bira içmek istiyorlardı.

«Saçmalamayın!» diye konuştu Gordon sert bir tavırla. «Şarap içeceğiz. Kırmızı mı istersiniz, beyaz mı?» Garsona dönerek: «En iyisi, şu şarap listesini ver bana.»

«öyleyse Bordo içelim» dedi Ravelston. «Ya da Medoc..»

«Ah ben de St. Julien içsem» dedi Rosemary. St. Julien'in, şarap listelerinde daima en ucuz şarap olarak gösterildiğini hatırlamıştı.

Gordon, kahredici bakışlarla süzdü onları. Yine kendisine karşı birleşmişti herkes. Para harcamasına engel olmak istiyorlardı. «Ah parana yazık olur!» zihniyetiyle.. Bu tutum, onu daha da cömert davranmaya yöneltti. Az önce Burgonya şarabı içmeleri gerektiğini düşünüyordu ama.. Hayır! Şöyle gerçekten lüks bir şey almalıydılar. Şampanya?. Neden olmasın! Ama imkânı yok şampanya ısmarlamasına izin vermezlerdi.

Garsona dönüp, «Asti bulunur mu?» diye sordu.

işte şimdi anlatabilmişti Garsona: Patron kendisiydi, bu yemeği ısmarlayan oydu; Ravelston değil..

Fransızca-ingilizce karışımı o garip diliyle, gözleri parlayarak cevap verdi Garson:

«Asti mi dediniz efendim? Tabii efendim. Çok güzel Asti! Asti Spumanti. Très fin! Très vif!»

Ravelston’un bakışlarında endişe bulutları dolaşmaya başlamıştı. Canı sıkılmıştı. Asti’nin Gordon’a ne kadara patlayacağını biliyordu. Gordon ise hiçbir şeye aldırmaz görünüyordu; edebi sohbetlere dalmıştı bile. Modern hayatın ve modern kitapların kahrediciliği.. Böyle bir yerde, nefis yemekler yiyip lüks şaraplar içerken, çok daha başkaydı böyle konuları tartışmak. Büyük şair Gordon, birkaç dakika içinde bütün modern yazarları yerin dibine batırıvermişti: Shaw, Yeats, Eliot, Joyce, Huxley, Lewis, Hemingway.. Hepsi de bu eleştirilerden yeterince paylarını aldılar. Ahh, ne kadar da büyük ve güçlü hissediyordu kendisini şimdi!.

Fakat nedense ikinci şişe Asti, birincisi kadar keyifli olmamıştı. Kendinde bir tuhaflık hissetti Gordon. Garsona işaret etti:

«Bir şişe daha bundan.»

Şişman garson, gülümseyerek eğildi:

«Başüstüne efendim! Mais certainement, monsieur!»

Rosemary, masanın altından onun ayağına basmaktaydı ama, ne gam!

Aslında, ikinci şişe Asti’yi ısmarlamak bile büyük bir hâtaydı. Hâlâ gülüyor, konuşuyor ve tartışıyorlardı ama, sanki birden garip bir derişiklik oluvermişti. Gordon hiç de eskisi kadar neşeli hissetmiyordu kendini. (Daima böyledir zaten; ikinci şişeyi ısmarlamak yersizdir. Bu, bir yaz günü, ikinci defa denize girmeye benzer: ilk banyo ne kadar büyük bir zevk

vermiş olursa olsun, aldığınız ikinci banyo, sizi mutlaka hayâl kırıklığına uğratacaktır.)

Modigliani'de saat onu çaldı.

«Gidelim mi artık?» dedi Ravelston.

«Evet, ama Cafe Imperial'e gidelim.» diye konuştu Gordon.

Hesap pusulası bile onu ayıltmayı başaramamıştı: iki-buçuk sterlin.. Garsonun getirdiği tepsiye dört sterlin fırlattı ve «üstü kalsın» dedi. Böylelikle, Julia için ayırdığı beş sterlinden başka, sadece on şilin kalıyordu cebinde. Gordon'un böyle hesapsızca harcamalarda bulunduğunu gören Rosemary ve Ravelston, şaşkınlıkla birbirlerine baktılar.

Dışarı çıkar çıkmaz, «hadi, bir taksiye atlayalım»

dedi Gordon.

Diğerleri yürümeği tercih ediyorlardı ama, Gordon'un ısrarlarına karşı koyamayarak bir taksiye binmek zorunda kaldılar.

Arabada, Gordon, Rosemary'nin yanına oturmuştu. Birden, arabanın camından buz gibi bir hava girdi içeri, ve Gordon'un yüzüne çarptı. Bir şok etkisi yaratmıştı bu. Hani bazı geceler derin bir uykudan ansızın uyanır da, acı bir gerçeğin şuurunda bulursunuz kendinizi: Sözgelişi; er-geç öleceğinizi, ya da hayatınızın bir hiçden ibaret bulunduğunu birden kavrayıverirsiniz. İşte kısacık bir süre için, Gordon da ansızın ayılıvermiş, ve ne kadar budalaca hareket etmekte olduğunu farketmişti. Julia geldi gözlerinin önüne. İncecik zayıf yüzü, ve gitgide aklaşan saçlarıyie.. Zavallı, zavallı Julia! Ona hayatını, her şeyini adamış olan Julia!.. Bu düşüncelerden kendisini kurtarmaya çalıştı; sarhoşluğa, içkiye sığınmak zorundaydı, içki, biraz daha içki! yoksa ayılacağız! Birden hızla cama vurdu elini. Araba dürmüştü. Gordon kapıyı açmış, Rosemary'nin dizleri üzerinden dışarı çıkmaya uğraşıyordu.

«Gordon! Nereye?»

Kaldırıma yuvarlanırken, «bu fırsatı kaçırmamalıyız?» diye homurdandı Gordon.

«Ne diyorsun sen?»

«Şu dükkân açık.. Biraz daha içki almamız gerek., yoksa., yarım saate kadar her yer kapanacak.»

«Hayır! Hayır Gordon! Yeter derecede içtin zaten!»

Çok geçmeden elinde bir şişe Chianti şarabıyla döndü Gordon. Şişenin ağzını bile açtırmıştı. Rosemary ile Ravelston, onun artık iyice sarhoş olduğunu ve daha Modigliani'ye gelmeden çok önce içmeye başlamış bulunduğunu anlamışlardı. Ama yapacak bir şey yoktu. Çaresiz Cafe imperial'e gittiler. Artık kafalarındaki tek düşünce, bir yolunu bulup, bir an önce Gordon'u eve götürmek ve yatağa sokmaktı. Rosemary, Gordon'un arkasından Ravelston'a işaret etti: «Aman daha fazla içmesine izin vermeyelim!» Bu sırada Gordon, elindeki şarap şişesine hayretle bakanlara hiç aldırmaksızın, boş bir masaya doğru ilerlemekteydi. Oturup kahve ısmarladılar. Cafe, müthiş kalabalık ve gürültülüydü; orkestra hiç durmadan çalmaktaydı. Gordon hoşlanmamıştı buradan. Susuzluktan yanıyordu. Saate bir göz attı: on-buçuğa geliyordu. On bir dedi miydi Westminster'deki bütün birahaneler kapanırdı. Oysa bira içmek istiyordu canı. Chianti şarabını daha sonraya saklamalıydı, her yer kapandıktan sonraya.. Rosemary karşısında oturmaktaydı. Hâlâ Shakespeare'den sözetmekteydiler. Birden, çok güçlü bir arzuyle sarsıldı Gordon: bu gece Rosemary'ye sahip olmalıydı. Niçin olmasın?! Böyle bir akşam, ancak bu şekilde bitirilebilirdi! Hem çok da kolaydı bu şimdi: Shaftesbury Caddesinde birçok otel vardı; parayı ödeyecek olduktan sonra kim olduğunuzu sorup soruşturmazlardı bile. Hele Gordon gibi cebinde beş sterlini olan birisi için pekâlâ mümkündü böyle bir şey.

Birden ayağa kalkarak, «Hadi, gidelim buradan!» dedi.

«Gidelim» diye tekrarladı Rosemary. Onlar da bunu istiyorlardı zaten.

Yeniden Regent Caddesindeydiler. Solda, Piccadilly Meydanı bir ışık havuzu gibi pırıl pırıl aydınlıktı.

Rosemary'nin gözü karşıdaki otobüs durağındaydı.

«Artık gitmem gerek» diye konuştu. «Saat on birden sonra almazlar İçeri, biliyorsun.»

«Bırak şimdi bu lâfları! iyi bir birahane bulalımda..»

«Hayır Gordon, hayır! Bu gecelik yeter! İçecek halimiz kalmadı zaten. Hem senin de...»

«Boş veer! Gel benimle!»

Kızın koluna girip, onu Regents Caddesinin aşağısına doğru sürüklemeye başladı. Ravelston'un varlığını unutmuştu. Ravelston ise ne yapacağını şaşırmış, onları kendi hallerine bırakmak mı, yoksa takip edip

Gordon’a göz kulak olmak mı gerektiğini düşünüyordu. Onu sürükleyiş şeklinden hiç hoşlanmamıştı Rosemary.

«Nereye götürüyorsun beni Gordon?»

«Şu ilerdeki karanlık köşeye, öpmek istiyorum seni.»

«Hayır, hayır. Olmaz şimdi.»

«Niçin olmazmış?»

«Çünkü istemiyorum.»

«isteyeceksin.»

Rosemary daha fazla ses çıkaramadı. Yürüdü'er. Ravelston, Regents Palace’ın köşesinde, hâlâ kararsızlık içinde beklemekteydi. Gordon ile Rosemary köşeyi dönüp karanlık arka sokaklara dalmışlardı. Her taraf sokak kızlarıyle doluydu. Rosemary irkildi. Oysa Gordon pek neşelenmişti bu durumdan.

«Seni de kendilerinden sandılar» diyerek güldü.

Sonra şarap şişesini dikkatle yere koyup, Rosemary’yi kucakladı. Hiç vakit kaybetmek istemiyordu: kızı öpmeye başladı. Bir an için şaşkınlıktan ses çıkartamayan Rosemary, ona engel olamadı. Fakat sonra hemen itti Gordon’u.

«Gordon, ne yapıyorsun!»

«Ne var? Ne olacak?»

Kızın sırtını duvara dayadı, elbisesinin önünü açmağa uğraştı. Rosemary kızmıştı artık. Ona engel olmaya savaştı.

«Çıldırdın mı sen?»

«Niye çıldıracakmışım?»

«Eğer bir daha böyle bir şeye kalkışırsan tokatlarım seni!»

«Numara yapma bana şimdi.»

«Bırak, bırak beni! Gitmek istiyorum!»

«Geçen pazar gününü unuttun mu yoksa?»

Birden, elini tekrar kızın göğüslerine attı. Eski Gordon gitmiş, yerine bambaşka, kaba bir erkek gelmişti sanki. Rosemary, artık onun için herhangi bir kızdan ibaretti. Rosemary’yi de alt üst eden bu oldu zaten.

Kendisini güçlükle onun elinden kurtardı, ve bütün kuvvetiyle Gordon'un suratına bir tokat indirdi.

«Niçin yaptın bunu?» diye bağırdı canı yanan Gordon.

«Sana tahammül edemeyeceğim artık. Eve gidiyorum. Yarına kendine gelirsin herhalde.»

«Hayır! Gel buraya! Bu gece benimle yatacaksın.»

«iyi geceler» diyerek ondan hızla uzaklaştı Rosemary. Çok geçmeden köşeyi dönmüş ve gözden kaybolmuştu.

Bir an için onu takip etmeyi düşündü Gordon. Fakat adım atacak hali yoktu. Ayrıca, bu mesele pek de önemli bir şey değildi nasıl olsa. Ravelston'un hâlâ beklemekte olduğu tarafa doğru yürüdü.

«Rosemary nerede?» diye hemen sordu Ravelston.

«Gitti» dedi Gordon. «Ama biz geceye devam edebiliriz.»

«Bak Gordon: çok geç oldu artık. Bu saatte yatmış olman gerekirdi.»

«Doğru söylüyorsun. Ama yalnız yatmak istemiyorum.»

Ravelston'un bütün amacı boş bir taksi bulmaktı. Vakit geçmeden Gordon'u eve götürüp, yatırmalıydı. Oysa Gordon, birden şarap şişesinin (satınaldığı sırada açtırdığı) mantarını çekip çıkarıvermiş, sokağın

ortasında kafayı çekmeye başlamıştı.

«Ne yapıyorsun Allah aşkına Gordon! Karakolluk olmak mı istiyorsun?»

«İçmek istiyorum. Bırak beni!»

«Fakat., burada olmaz ki!»

«öyleyse bir birahaneye gidelim.»

Ravelston, çaresizlik içinde bir an durakladı. Öyle ya, bir birahaneye gitmek, böyle sokağın ortasında içmekten daha iyiydi.

Haymarket'a doğru yürüdüler. Fakat bütün birahaneler kapanmıştı artık.

«Görüyorsun» dedi Ravelston. «Artık eve gitmen gerek. Hem sarhoşsun da sen.»

«Sarhoş muyum?»

Ravelston onu kolundan tuttu. «Korkarım ki öylesin. Bir an önce yatağa girmen gerekiyor.» Sonra caddenin iki ucuna da bir göz atarak, «Ahh, bir taksi bulabilsek» diye söylendi.

Fakat görünürde hiç taksi yoktu. Kapanan birahanelerden akın akın gelip birikmiş olan kalabalık vasıta aramaktaydı. O sırada parlak bir fikir geldi Gordon'un aklına; Ravelston'u dürttü.'

«Hişt Ravelston! Ravelston, bak ne diyeceğim.»

«Ne?»

«Hadi, iki tane sokak kızı bulalım.»

Gordon'un sarhoş olduğunu bildiği halde, bu teklife pek şaşırmıştı Ravelston.

«Aziz dostum, ne diyorsun sen! Sakın ha böyle bir şey yapmaya kalkışma!»

«Ahh, bırak şu yüksek tabaka numaralarını şimdi. Niçin olmasın?»

«Fakat nasıl yapabilirsin bunu? Daha şimdi Rosemary gibi iyi, tatlı bir kızla vedâlaştıktan sonra?»

«Boş veer!» dedi Gordon. «Bütün kadınlar aynıdır yatakta..»

Ravelston, bu konuyu kapatmak istermiş gibi, «Piccadilly'ye kadar yürüsek iyi olacak» diye konuştu. «Orada bir taksi bulabiliriz.»

Şimdi de tiyatrolar boşalmaktaydı. Kalabalık iyice artmış, trafik yoğunlaşmıştı. Gordon'un kafası bir dinamo gibi çalışmaktaydı: ne kadar büyük aptallıklar yapmış olduğunu ve şimdi de bunu devam ettirmek istediğini gayet iyi biliyordu. Ne var ki hiçbir şeyin önemi yokmuş gibi geliyordu ona hâlâ. Harcanmış otuz senelik hayatım, Julia'yı ve Rosemary'yi düşünüyordu; bu gecenin iyice tadını çıkarmayı amaçlıyordu. Bir dipsiz kuyuya düşmekte olduğunu hissediyordu ama, buna engel olmak mümkün değildi.

Ravelston, onu metro istasyonu civarında bırakıp, bir taksi bulup getirmek üzere koşup gitti. Bir an büyük bir boşluk içinde hissetti kendini Gordon. Sonra iki genç kadının varlığını farketti. Yakınında, çok yakınmdaydılar. Onlarla uzun bir süreden beri konuşmakta. şakalaşmaktaydı sanki.

«Merhaba Dora! Merhaba Barbara! (Evet, nasıl olduysa isimlerini de hemen öğrenivermişti.) Nasılsınız? Gecenin bu saatinde ne arıyorsunuz burada?»

«Sadece şöyle bir dolaşalım demiştik.»

«Tıpkı av peşindeki bir aslan gibi, değil mi?»

O sırada, bir taksi bulmuş olan Ravelston, arabayla Gordon'un bulunduğu yere gelmişti. Hemen dışarı atladı; fakat arkadaşının yanındaki kızları görünce, şaşkınlıktan ağzı bir karış açık, olduğu yerde kalakaldı.

«Aman Allahım! Gordon, ne yapıyorsun!»

«Sana, Dora ve Barbara'yı tanıştırayım» dedi Gordon, sâkin bir tavırla.

Bir an için gerçekten öfkelenmiş gibi göründü Ravelston; fakat aslında hiçbir zaman tam mânâsiyle kızamayan bir tipti. Şaşırır, altüst olur, sinirlenir, ama katiyen öfkesini tam olarak dışa vuramazdı. Kızların varlığına aldırış etmez görünerek Gordon'a yaklaştı. Arkadaşını kolundan tutup, arabanın içine sürüklemeye uğraştı.

«Hadi Gordon! Gel Allahaşkına! Gidelim artık.»

Fakat Dora birden Gordon'un koluna asılarak onları durdurdu.

«Sen ne karışıyorsun onun işine!» diye edepsizce bağırdı Ravelston'a.

«Bu iki bayana kaba davranmak istemezsin herhalde, değil mi Ravelston?» diyordu Gordon.

Ravelston durakladı, bir adım geri çekildi. Ne yapması gerektiğini bilemiyordu. Oysa kararlı davranılması gereken bir andı bu. Ama Ravelston, hayatının hiçbir devresinde âni kararlar alabilmiş bir adam değildi ki, bunu yapabilsin. Bir Dora'ya bir Gordon'a bakıp duruyordu. Kaçınılması imkânsız bir durum! Ne yapacaktı şimdi! Hakaret edemezdi ya; nihayet onlar da birer insandı. Zavallı sokak kızları! Birden, bu işin altından kalkamayacağının şuuruna vardı Ravelston: zoraki de olsa, hayatında ilk defa bir sokak kızıyla yatacaktı.

Taksi şoförü, Dora'dan talimatı almıştı bile: bekliyordu. Hep birlikte arabaya bindiler. Gordon, iyice sarhoş olmasına rağmen, olan biteni gayet iyi takip edebiliyordu. Ne var ki, arabanın yumuşak koltuklarına gömülünce kendinden geçivermişti.

«Gordon! Gordon! Uyan, kendine gel!»

Raveiston, hızla dürtmekteydi onu.

«Ne var?»

«Gordon! Allah kahretsin! Causons en français. Qu'est-ce que tu as fait? Crois-tu que je veux coucher avec une saie..» («Fransızca konuşalım. Ne

yaptın? Pis bir kadınla yatacağımı mı zannediyorsun...»).

«Oo, Fransızca da mı biliyorsunuz siz!» diye kıkırdadı kızlar.

Gordon durumdan pek memnun görünüyordu., iyi bir tecrübe olacak Raveiston için, diye düşündü. Sokak kızlarıyle düşüp kalkan bir salon sosyalisti! Çok proleterce bir davranış.. Sanki onun aklından geçenleri anlamış gibi, köşeye büzülmüştü Ravelston. Barbara'ya mümkün olduğu kadar yaklaşmamaya çalışarak..

Taksi, arka sokaklardan birinde, üçüncü sınıf bir otelin önünde durdu. Gordon yalpalayarak arabadan indi ve Dora'nın koluna yapıştı.

Küçük, karanlık, pis kokan, bakımsız bir koridora daldılar. Yandaki odalardan birinden şarkı söyleyen bir ses geliyordu :

«Güzel bir kızı öpüp de

Gidip annesine söyleyenin

Dudaklarını kopartmalı

Dudaklarını kopartmalı.»

Şu şarkı, nedense Gordon'a şarap şişesini hatırlatmıştı. Barbara ile birlikte onları takip etmekte, olan Ravelston'a dönüp sordu :

«Hey., benim Chianti nereye gitti?»

Raveiston şişesini uzattı ona. Yüzü çok solgun görünüyordu. Barbara'ya gözünü kaldırıp bakamıyordu bile; ama kaçmak da gelmezdi elinden.

Az sonra Gordon'la Dora bir odadaydılar. Ravelston ile Barbara da bir diğer odada..

Gordon odaya şöyle bir göz gezdirdi: Pis, korkunç bir yer; muşamba döşeli. Duvarda, La Vie Parisienne'den kesilip çerçevelenmiş renkli bir resim. Ve.. evet! pencerenin yanındaki bir sehpa üzerinde duran bir kılıç çiçeği! Ahh, burada da mı buldun sen beni!.

Yataktaydı galiba. Pek iyi göremiyordu çevresini. Şu şarap şişesini ver Dora. Ver bakayım şunu.

Şarabın boğazından geçip, midesine ulaştığını hissetti. Acı, apacı bir tad.. Boğuluyordu sanki. Bir şarap denizinde boğuluyordu. Yataktan aşağı yuvarlandığını hissetti. Başı yere çarpmıştı. Ayakları ise hâlâ yataktaydı. Son olarak, aşağıdan gelen neşeli, genç seslerin söylediği şarkıyı duyabildi:

«Bu gece iyice eğleneceğiz,

Bu gece iyice eğleneceğiz,
Bu gece çılgınca içeceğiz»
Yarına ayılmak üzere!»

9

Gordon, kötü bir rüyadan yavaş yavaş uyanmaktaydı: raflardaki bütün kitaplar yanlış yerleştirilmişti. Üstelik, nedense hepsinin de sırtları beyazdı. Beyaz ve parlak. Tıpkı porselen eşyalar gibi...

Nihayet gözlerini açabildi ve bir kolunu oynattı. Ter içindeydi; her yanı ağrıyordu. Başı, bacakları, gövdesi.. Birden, sert bir yatakta yatmakta olduğunu farketti. Kaba bir battaniye çenesini dalamaktaydı.

Kalkıp oturdu. Bir polis karakolunun hapisanesindeydi. Bu gerçeği anlar anlamaz, müthiş bir mide bulantısı hissetti. Köşede bir tuvaletin bulunduğunu hayal meyal farkederek koştu; üç dört defa üstüste kustu.

Sonra yeniden yatağa döndü; başını elleri arasına alarak oturdu. Kendisini biraz daha iyi hissediyordu şimdi. Etrafına göz gezdirdi: Hücre, üçbuçuk metre uzunluğunda ve bir seksen enindeydi tahminen. Tavanı ise çok yüksekti. Bütün duvarlar bembeyaz, pırıl pırı! fayanslarla kaplıydı. Bir uçta, tavana yakın bir yerde, demir parmaklıklı küçük bir pencere görünüyordu. Diğer uçta ise, kapının hemen *üzerinde,* bir elektrik ampulü yerleştirilmişti. Yeşile boyanmış demir kapının ortasında küçük bir gözetleme deliği vardı.

Bu kadarı yeterdi, daha fazlasını görmek istemiyordu. Yattı, ve battaniyeyi kafasına çekti. Dün gece neler olduğunu hayet iyi hatırlayabiliyordu. Daha doğrusu, Dora ile o kılıç çiçeği bulunan odaya geldiklerine kadar olanları.. Ondan sonrakileri ise ancak Allah bilirdi. Her halde önemli bir şeyler olmuştu ki, buraya tıkmışlardı kendisini. Suçunun mahiyeti hakkında en ufak bir tahmin dahi yürütemeyecek bir durumdaydı. Cinayet bile olabilirdi bu. Fakat ne olursa olsun, umurunda değildi artık...

Uzun bir zaman sonra, kapıdaki gözetleme deliği açıldı. Güçlükle başını çevirip baktı Gordon. Boynu müthiş ağrıyordu. Kapıdaki delikte bir çift mavi göz görünmekteydi.

Çay ister misin?» dedi bir ses.

Gordon yerinden doğruldu ve yine midesinin bulandığını hissetti. Başını elleri arasına alıp homurdandı. Bir bardak sıcak çay hiç de fena olmazdı şimdi.

«Lütfen» dedi.

Polis memuru, kapının sadece üst bölümünü açıp, beyaz bir. fincan dolusu çayı uzattı. Memur; yirmi beş yaşlarında, temiz yüzlü, sağlam yapılı bir delikanlıydı. Kısa bir süre Gordon'u inceledi.

«Dün gece, çok daha kötüydün» dedi sonunda.

«Şimdi de pek iyi değilim.»

»Dün geceki halini bilmiyorsun galiba. Ne vardı çavuşa el kaldıracak?»

»Çavuşa el mi kaldırdım?»

«Hem de nasıl! Adam bana dönüp dedi ki: 'Eğer bu herif sarhoş olmasaydı şimdi canına okurdum onun.' Ama hakkında hemen zabıt tutuldu.»

«Nedir cezası bunların? Yâni, sarhoşluk ve polis memuruna tecavüz..»

«Beş sterlin, ya da ondört gün hapis..»

Gordon çayın bir kısmını içmişti. Daha iyi hissetti kendini. Geri kalanını da bir yudumda içiverdi. Tam o sırada bet bir ses duyulmuştu dışarıdan. Hiç şüphesiz Gordon'un dövmüş olduğu çavuştu bu :

«Herifi dışarı çıkart da yıkansın. Kara Maria dokuz buçukta hareket edecek.»

Memur, kapının bütününü de açtı bu sefer. Fakat daha dışarı adımını atar atmaz kendini her zamankinden fena hissetti Gordon. Bir iki adım yürüdü; başı dönüyordu. «Kusacağım galiba.» diye inledi. Memur hemen atılıp tuttu onu, yoksa yere yuvarlanacaktı. Birden ağzından burnundan, müthiş bir şekilde kusmaya başladı. Demin içtiği çay yüzündendi bu tabii.

Koridorun sonunda, elleri belinde, bıyıklı bir polis çavuşu durmaktaydı. «Pis herif» diye mırıldandı Gordon'u görünce.

«Hadi ahbap» dedi memur; «birazdan hiçbir şeyin kalmaz.»

Koridorun sonunda, taş bir lavabonun bulunduğu yere sürükledi onu. Sonra gömleğini çıkarıp beline kadar soyunmasına yardım etti. Hareketleri öylesine müşfikti ki, bir hemşirenin elindeki bir bebek gibi hissetti kendini

Gordon. Soğuk suyla yıkanıp, ağzını çalkalamak gerçekten de iyi gelmişti. Memurun uzattığı uca yırtık bir havluyla kurulanıp, birlikte hücreye döndüler.

«Şimdi dinle beni» dedi memur. «Kara Maria gelene kadar sessizce otur burada. Mahkemeye, çıktığında ise, suçlu olduğunu kabul et, ve bir daha böyle bir şey yapmayacağını söyle. Eminim, Bay Croom sana hiç de fena davranmayacaktır.»

«Kravatım nerede?» diye sordu Gordon.

«Biz dün aldık kravatını. Mahkemeye gitmeden önce vereceğiz. Geçenlerde herifin biri kendisini kravatiyle asmıştı da..»

Gordon yeniden yatağa oturdu. Bir süre duvardaki fayansları sayarak oyalandı. Sonra başını elleri arasına alarak düşündü. Her yanı ağrıyordu hâlâ. Şu mahkeme işi bir an önce başlayıp bitiverseydi iyi olacaktı. Bütün istediği, yalnız kalmaktı artık. Koridorda, yaklaşan ayak sesleri duydu. Kapının üst bölümü açılmıştı.

«Ziyaretçilerin var» dedi memur.

Gordon’un hiç de hoşuna gitmemişti bu. Kimdi bunlar acaba?. Flaxman ile Ravelston.. Nasıl olup da biraraya gelebildikleri bir muammaydı; ama bunu öğrenmek için en ufak bir merak dahi duymuyordu. Canı sıkılmıştı. Bir an önce çekip gitmelerini, kendisini rahat bırakmalarını diledi içinden.

«Merhaba ahbap!» dedi Flaxman.

Ravelston ise üzgün görünüyordu. Sabahın ilk saatlerinden beri Gordon’u aramaktaydı. Hayatında ilk defa bir karakola adımını atmıştı. Ama Flaxman alışıktı böyle yerlere.

«Dinle Gordon» dedi Ravelston. «Sana kefil olmaya gelmiştik, ama geciktik zannedersem. Birkaç dakika sonra yargıç karşısına çıkarılacaksın. Seni dün gece buraya getirdiklerinde sahte bir isim verseydin daha iyi olurdu, ya, neyse...*

«ismimi de söylemiş miyim onlara?»

«Evet. Herşeyi söylemişsin. Keşke hiç gözümün önünden ayırmasaydım seni. O otelden nasıl olduysa çıkmışsın.»

«Sonra da Shaftesbury Caddesinde, herkesin içinde, elindeki bir şişeden şarap içe içe dolaşmışsın» diye ekledi Flaxman. «Ama işin en kötü tarafı, polis çavuşunu dövmeye kalkışman.. Ve sana üzülerek şunu da söyleyeyim

ki; bayan Wisbeach de herşeyi öğrenmiş durumda. (Ravelston'u kastederek) Arkadaşın bu sabah gelip seni evden arayınca, dün geceki durumu da açıklamak zorunda kaldı. Ve tabii kadın da..»

Ravelston birden aklına bir şey gelmiş gibi atıldı :

«Ha, bak Gordon.»

«Ne var?»

«Şu para cezan için.. O meseleyi bana bırakırsan iyi olur. Ben öderim.»

«Hayır.»

«Aziz dostum! Eğer bu para ödenmezse hapse girmen gerekecek.»

«Umurumda bile değil!»

O anda öyle bir ruh hali içindeydi ki, gerçekten de, yıllarca hapse mahkûm olsa bile aldırmayacaktı. Para cezasını ödeyebilecek durumda değildi. Ceplerini karıştırmaya gerek yoktu, bütün parasının bitmiş olduğunu anlamak için. Son beş sterlini de Dora'ya vermiş olacaktı. Ravelston İle Flaxman'e sırtını dönerek yatağa uzandı. Yalnız kalmak istiyordu. Onu birkaç kere konuşturmayı denediler, hiçbir cevap alamadılar. Az sonra Gordon yalnız başına kalmıştı.

Günün geri kalan kısmı, Gordon için pek berbat geçti: Polislerin Kara Maria adını verdikleri cezaevi arabasıyle mahkemeye gidiş.. Orada, saatlerce süren bir bekleyiş.. Karakoldakinden daha pis bir hücre.. Diğer sanıklar: hırsızlar, dolandırıcılar, katiller...

Gordon'un sırası, saat iki-buçukta geldi. Ve duruşma öylesine çabuk sona erdi ki; bu birkaç dakika için, böylesine uzun bir bekleyiş pek mânâsızmış gibi geldi Gordon'a. Evet, tam iki dakika sürmüştü duruşması. Sarhoşluk ve görevli polise fiili tecavüz.. Karakolda alınan ilk ifadesinde kendisini «şair» olarak tanıtmıştı; herhalde çok sarhoş olacaktı ki böyle bir şey söylemişti. Yargıç, şüpheli bakışlarla süzdü Gordon'u.

«Kendini şair olarak tanıtmışsın dün gece.. Doğru mu bu?»

«Evet, şiir yazarım» diye cevap verdi Gordon.

«Pekâlâ.. Ya beş sterlin para cezası ödeyeceksin, ya da ondört gün hapis... Evet. Kim var başka sırada?»

işte hepsi bu kadar.. Ne var ki, mahkemenin dinleyicilere ayrılmış sıralarında oturan bir gazete muhabiri, bu birkaç cümle konuşmayı not

edivermişti.

Mahkeme salonunun diğer bir ucunda, bir polis çavuşu oturuyor ve sarhoşların para cezalarını ödemelerini bekliyordu. Parayı ödeyemeyenler ise, yeniden cezaevine götürülmekteydi. Gordon da bunu bekliyordu; hapiste yatmayı göze almıştı. Fakat Ravelston çoktan ödemişti bu para cezasını; kapıda onu beklemekteydi. Hiç sesini çıkarmadı Gordon. Bir taksiye binip, Ravelston'un Regents Park'daki dairesine gittiler. Orada hemen bir banyo aldı Gordon; son on iki saat içinde başına gelenlerden sonra gerçekten ihtiyacı vardı buna. Daha sonra ona tıraş bıçağı, bir takım pijama, bir gömlek, çorap ve iç çamaşırı verdi Ravelston; hattâ çarşıya çıkıp onun için bir de diş fırçası aldı. Gordon'a karşı kendini borçlu hissediyordu sanki. Dün gece olanlardan büyük bir suçluluk hissi duyuyor; daha dikkatli davranmış olsaydı, bütün bunların Gordon'un başına gelmeyeceğini düşünüyordu. Gordon ise kendisi için yapılanlardan pek haberdarmış gibi görünmüyor; hattâ, para cezasını Ravelston'un ödemiş oluşu bile, onu hiç de etkilemişe benzemiyordu. O günün geri kalan kısmını, şöminenin karşısındaki koltuklardan birine gömülerek, bir polis romanı okumakla geçirdi. Gelecek hakkında hiçbir şey düşünmek istemiyordu. Saat sekizde, Ravelston'un ona verdiği yatak odasına geçti, ve tam dokuz saat ölü gibi uyudu.

Ancak ertesi sabahtır ki, durumu hakkında ciddi bir şekilde düşünmeye başladı. Geniş, yumuşacık yatakta uyanır uyanmaz kibrit aramaya kalkışmıştı. Sonra birden, böyle bir yerde bunun gereksiz bir hareket olduğunu hatırladı. Yatağın hemen yanıbaşındaki elektrik düğmesini çevirdi. Gün doğmamıştı henüz.

Bir başkasının yatağında, yine bir başkasının pijamalarıyle yatmak garip bir duygu veriyordu insana. Cebinde beş parası olmadığı halde, böyle lüks bir evde kalmaya hakkı yoktu. Ayrıca, artık işini de kaybetmiş olduğuna hemen hemen emindi. Bundan sonra başına neler gelebileceğini ise Allah bilirdi ancak.

Işığı söndürüp yatağa uzandı. İçinde bulunduğu durumu bütün açıklığı ile görebiliyordu artık: Gordon Comstock, Comstock'ların son ferdi, otuz yaşında, ağzında yirmialtı dişi kalmış, beş-parasız ve işsiz, sırtında bir başkasının pijamaları, bir başkasının yatağında...

Saat yedide, Gordon tarafından uyandırılan Ravelston, esneyerek yatağından doğruldu. Aslında bütün proleterya gibi, saat yedide kalkmaya

çalışırdı ama, çok zaman, hizmetçisinin gelişiyle saat sekizde ancak uyanabilirdi.

Gordon, Ravelston’un ayakucuna oturdu.

«Durumum çok kötü. Ne yapacağımı bilmiyorum,» dedi.

«Ne varmış durumunda?»

«işimi kaybedeceğim herhalde. Bu olaydan sonra beni çalıştırmaz artık Bay McKechnie. Sonra, dün de işe gitmedim; kitabevi bütün gün kapalı kalmıştır.»

Ravelston esnedi.

«Sen hiç merak etme. Dün o arkadaş., neydi ismi?. Ha, Flaxman.. Bay McKechnie’ye telefon edip, senin çok hasta olduğunu, kırk derece ateş'e yattığını söyledi. Evsahiben olan biteni biliyor tabii; ama McKechnie’ye bir şey söyleyeceğini hiç tahmin etmem.»

«Ama ya olay gazetelere aksetmişse!...»

«Aa, bunu hiç düşünmemiştim işte. Saat sekizde kadın getirir gazeteleri, görürüz. Ama böyle basit sarhoşluk olaylarını yazacaklarını sanmam.»

Ravelston’un gündelikçisi Bayan Beaver, Telegraph ve Herald gazeteleri getirmişti. Ravelston, onu yeniden gönderip, ayrıca Mail ve Express de aldırdı. Hemen polis haberleri sütunlarını gözden geçirdiler. Neyse ki olayla ilgili bir şey aksetmiş değildi. Aslında olmaması da gerekirdi zaten; ne vardı basit bir sarhoşluk olayında ilgi çekici olan?. Hem sonra Gordon, bir otomobil yarışçısı, ya da ünlü bir futbolcu değildi ki.. Kendisini daha iyi hisseden Gordon, biraz kahvaltı etti, Ravelston’un kitabevine gidip, Gordon’un hastalığı hakkında Bay McKechnie’ye biraz daha bilgi vermesini kararlaştırdılar.

Ravelston gittikten sonra evde yalnız kalan Gordon, sigara üstüne sigara içerek vakit öldürmeye çalıştı. Zaman geçtikçe yine mâneviyatı bozuluyordu. Garip bir önseziyle Bay McKechnie’nin olayı ergeç işiteceğini hissediyordu. Kolay kolay saklanamazdı böyle bir şey; kısa zamanda herkes tarafından duyulurdu.

Ravelston öğle üzeri döndü. Eldivenlerini çıkartıp bir sandalyenin üzerine attı. Yorgun ve üzgün görünüyordu. Her şey anlaşılıyordu yüzünden.

«Duymuş mu olayı?» diye sordu Gordon.

«Ne yazık ki evet.»

«O Allahın belâsı Wisbeach karısı anlatmıştır ona herşeyi.»

«Hayır. Gazeteden öğrenmiş. Mahalli gazeteden..»

«Hiç aklıma gelmemişti bu.»

Ravelston, cebinden dörde katlanmış bir gazete çıkardı. Bay McKechnie ilân verdiğinden dolayı alırdı bu gazeteyi. Açıp baktı Gordon. Allah kahretsin! Tam sayfanın ortasındaydı haber..

KITABEVİ TEZGÂHTARI, SARHOŞLUK VE KAVGA ÇIKARMAKTAN HÜKÜM GİYDİ.

iki sütunluk bir haberdi bu. Şimdiye kadar böylesine meşhur olmamıştı hiç Gordon ve daha da olacağı yoktu herhalde.

Ravelston, McKechnie ile olan görüşmesini anlattı. Yaşlı İskoç, Gordon'a çok kızmıştı. Böyle bir olaydan sonra çalıştıramazdı onu artık, üstelik, Flaxman'-in telefondaki yalanlarına da canı sıkılmıştı. Kısacası, işinden olmuştu Gordon.

«Wisbeach eşyalarımı vermez sanıyorum» dedi. «Bir haftalık kira borcum var.»

«Onu merak etme. Ben herşeyi hallederim.»

«Ama aziz dostum, kira borcumu ödemene izin veremem!»

«Bırak şimdi bunları Allahaşkına!» diye kesin bir tavırla konuştu Ravelston. «Ve şunu da kafana koy artık: bu mesele kapanana kadar buradasın. Benim evimde kalacaksın. Her türlü ihtiyacını karşılayacağım. Bana,yük olduğunu falan düşünme sakın.. Yeni bir iş bulunca istediğini yapmakta serbestsin.»

Gordon düşünceliydi. Bütün bunların olacağını tahmin etmişti. Ravelston'un tekliflerini reddetmek, başını alıp gitmek istiyordu ama, pek cesaret edemiyordu buna.

«Senin sırtından mı geçineceğim?» dedi. «Allahaşkına böyle saçma deyimler kullanma

Gordon! Hem., nereye gidebilirsin ki?»

«Bilmiyorum. Köprüaltına herhalde.. Ait olduğum yere.»

«Yeter! Saçmalıyorsun! Yeni bir iş bulana kadar burada kalacaksın. Anlaşıldı mı?»

«En azından bir sene sürer bu.»

«istediği kadar sürsün. Ve lütfen bundan sonra ‘benim sırtımdan geçindiğini’ söylemeye kalkışma. Böyle saçma sözler İstemiyorum. Arkadaşlar arasında bu gibi yardımlaşmalar daima olur.»

Gordon sesini çıkartmadi. ikna olmuştu. Zaten başından beri biliyordu böyle bir teklifi kabul edeceğini.. önünde-sonunda.. Ravelston, Willowbed Yoluna gidip, Bayan Wisbeach’e kira borcunu ödedi, ve Gordon’a ait olan iki bavul eşyayı alıp getirdi. Ayrıca, ona iki sterlin cep harçlığı da verdi. Tabii hep «borç»tu bunlar.

Yeni bir iş bulmak meselesine gelince.. Bu konuda fazla bir umut beslenemezdi. Zengin ve az çok nüfuzlu bir adam olmasına rağmen Ravelston bile ona bir iş temin edemezdi hemen. Gordon, üç gün, sabahtan akşama kadar kitabevlerini dolaşıp iş aradı. Faydasız. Kimsenin tezgâhtara ihtiyacı yoktu.

Akşamları, ayakları şiş, Ravelston’un dairesine dönüyor; arkadaşının her zamanki sorusuyla karşılaşıyordu:

«Ne haber?»

Cevap vermiyordu Gordon. Ravelston’un yüzüne bile bakmadan yatak odasına geçiyor, ayakkaplarını çıkarıp, yatağa uzanıyordu. Niçin yine dönmüştü buraya? Yeni bir iş aramaya bile artık niyeti kalmamışken, gelip Ravelston’un sırtından geçinmeye ne hakkı vardı? Sokaklardı onun yeri. Trafalgar Meydanında yatıp uyumalı, dilenmeli; fakat buraya gelmemeliydi. Ama ne yazık ki, daha cesareti yoktu buna.

Az sonra kapının çalındığını duydu. Hermione Slater olacaktı bu. Ravelston’un sevgilisi.. Birkaç gün önce, Ravelston tanıştırmıştı. Ve hiç de iyi davranmamıştı kız ona. Ama az sonra oda kapısı vuruluyordu Gordon’un.

«Ne var?»

«Birisi seninle görüşmek istiyor,» dedi Ravelston.

«Benimle mi?»

«Evet. Gel hadi.»

Gordon küfrederek yataktan kalktı, salona geçti. Bu ziyaretçi Rosemary’di. Onu beklemiyor değildi ama, böyle birden karşısında görmekle şaşırmıştı biraz. Oysa kimseyle görüşecek hali yoktu. Yalnız

kalmaktı bütün istediği. Ravelston ise Rosemary’yi görmekle memnun olmuştu. Sevimli, iyi bir kızdı; Gordon’u neşelendirebilirdi belki. Bir bahane uydurarak onları başbaşa bırakmıştı; aşağı kata, dergi idarehanesine indi.

ilk konuşan Rosemary oldu. Gordon’a yaklaşıp, elini onun omzuna koydu.

«Gordon...»

«Söyle.»

«Birden kucaklaşıvermişlerdi. Ama ilk harekete geçen yine Rosemary olmuştu, Gordon değil. Ağlıyordu kız. Onu hafifçe itti Gordon.

«Ahh, Gordon, sevgili Gordon! Çok, çok üzgünüm!»

«Neden?»

«Bütün olanlardan.. İşini kaybetmen...»

«Uzatma! Bana acımanı istemiyorum!»

Sanki., sanki ona bir şey söylemek istiyordu Rosemary. Belirli bir şey.. Onun için gelmişti buraya, öyle anlaşılıyordu.

«Gordon, beni memnun etmek, mutlu kılmak ister misin?»

«Bir şey söyleyeceksen söyle, çekinme.»

«Yeniden New Albion’a girer misin?»

Buydu demek! Tahmin etmişti zaten. Bütün diğerleri gibi o da aynı şeyleri söylemeye başlayacaktı artık.

Hafifçe omuzlarını silkti.

«New Albion almaz ki artık beni» dedi kısaca.

«Alırlar eminim. Bay Erskine’in söylediklerini unuttun mu? Eğer gidip istersen iş vereceklerdir sana. Hem de haftada en aşağı dört sterlin alırsın.»

«Haftada dört sterlin ha! Çok güzel! Krallar gibi yaşayacağım demek..-«

«Şakayı bırak şimdi Gordon.»

«Ciddi söylüyorum, ne şakası..»

«Yâni.?»

«Yâni.. Hayır. Haftada elli sterlin bile verseler dönmem oraya.»

«Fakat niçin? Niçin Gordon?»

«Sana daha önce anlatmıştım sebebini.»

Belki hiçbir faydası yoktu ama, konuşmaktan kendini alamadı Rosemary:

«Seni anlayamıyorum. Gerçekten hiç anlayamıyorum seni Gordon. Böyle bir durumdayken, iyi bir işi nasıl reddedebilirsin?»

«istemiyorum, ‘iyi’ bir iş istemiyorum.»

«Ama bir iş bulman gerek.»

«Evet: iş bulmam gerek.'Ama ‘iyi’ bir iş değil! Allah bilir sana kaç kere izah ettim bunu! Yakında istediğim gibisini bulacağım.»

«Ama arıyor musun ki Gordon? Gerçekten arıyor musun iş? Hiç sanmıyorum.»

«Aramaz olur, muyum! Bugün sabahtan akşama kadar bütün kitabevlerini dolaştım belki.»

«Ama tıraş bile olmaya gerek görmeden.»

Gordon elini yüzüne götürdü.

«Ne farkeder olmadıysam?»

«Ahh, Gordon! Suratında bir karış sakalla, insanların sana nasıl iş vermesini bekleyebilirsin?!»

«Her sabah tıraş olmak zor geliyor. Hem, ne olacakmış yani?»

«Kendini bırakıyorsun-Gordon. Kendini iyice bırakıyorsun. Hiçbir çaba göstermek istemiyorsun.»

Çok üzgündü Rosemary. Daha önce de aralarında birçok tartışma geçmişti ama, şimdiye kadar hiç böyle konuşmamıştı Gordon onunla. Sert, ilgisiz, soğuk bir şekilde...

Ravelston, yukarı çıktığında Rosemary’yi yalnız buldu. Gordon, onu bırakıp yatak odasına dönmüştü. Kız, Ravelston’a veda etti, sonra birden dönüp, kolunu tuttu onun. Ona güvenebileceğini hissediyordu.

«Bay Ravelston.. lütfen Gordon’u bir işe girmesi için ikna etmeye çalışır mısınız?»

«Elimden geleni yapacağım. Pek kolay bir şey değil ama, çok geçmeden ona bir iş bulabileceğimizi sanıyorum.»

«Çok, çok üzücü onu bu halde görmek.. Kendisini tamamen bırakmış. Oysa istese çok iyi bir işe girebilir. Bi'mem, New Albion’dan hiç sözetti mi

size?»

Ravelston hafifçe burnunu kaşıdı.

«Evet, biliyorum. New Albion'dan bahsetmişti bana.»

«Söyleyin Allahaşkına: iyi mi etti oradan çıkmakla?»

«Ne. desem bilmem ki.. Akıllıca bir hareket değildi bu belki ama., yine de kendisine göre haklı olduğu taraflar, birtakım gerçekler var: 'Kapitalizm çürümüş bir düzendir, ondan uzak durmaya çalışmalıyız.' Tabii nazariyatta böyle bu.. Fakat pek uygulanması mümkün bir şey olduğunu söyleyemem.»

«Nazariye olarak doğru olabilir! Ama bir insan işsizse ve sadece talep etmekle yeni bir işe girebilecekse. bunu nasıl reddedebilir, bu şansını nasıl olur da kullanmaz?!»

«Doğru. Mantıken haklısınız. Fakat prensip olarak. ..»

«Ahh, prensipler! Bizim gibi insanlar prensiplerle yaşayamazlar sadece Bay Ravelston! işte Gordon'a bir türlü anlatamadığım da bu zaten!»

Ertesi sabah Gordon evden çıkmadı. İnsan bir şeye karar verir, bir şeyi yapmak isteyebilir; ama bu kararını uygulama zamanı geldiğinde, sözgelişi soğuk bir sabah vakti, bundan vazgeçebilir. Karar başka, uygulama başkadır. Evdeki pazar, her zaman çarşıya uymaz. İşte Gordon da sözümona kararlıydı: artık bu evden çekip gidecekti; ama o sabah kendi kendine, 'bir gün daha' dedi. Ve bu bir günü, daha birçok gün takip etti. Rosemary'nin ziyaretinden beri tam beş gün geçmişti; Gordon hâlâ Ravelston'un evinde vakit öldürmekteydi. Ufukta en ufak bir iş bulma şansı dahi görünmemekteydi üstelik. Bütün yaptığı, iş arıyormuş gibi görünmeye çalışmaktı: evden çıkıp sokakları arşınlıyor, umumi kütüphanelerde saatlerce oturuyor, sonra da eve dönüp yatağına uzanıyordu. Ama yine de bu beş gün, korkunçtu, kahrediciydi Gordon için. Muhakkak ki dünyada; bir başkasının evinde yatıp kalkmak, onun ekmeğini yemek ve bütün bunların karşılığında hiçbir şey yapamamak kadar azap verici bir şey olamazdı.

Zaman zaman Gordon, bu evden çekip gitmek için gayretsiz birtakım teşebbüslere girişmiyor değildi. Ama sonuç hep aynıydı :

«Bak Ravelston: artık daha fazla kalamam burada. Yeter derecede besledin beni. Yarın sabah ilk işim gitmek olacak.»

«Ama aziz dostum!. Lütfen aklını başına topla.

Gideceğin başka bir yer var mı? Nerede kalacaksın?»

«Bilmiyorum. Ama nasıl olsa bir yer bulurum. Cebimde birkaç şilin var.»

«Bırak şimdi bunları. En iyi çözüm yolu, bir iş bulana kadar burada katmandır.»

«Ama söylüyorum sana, aylar sürebilir bu. Hep senin sırtından mı geçineceğim böyle?»

«Aziz dostum, ben hiç şikâyetçi değilim ki senin burada kalmandan.»

Nihayet, hiç beklenmedik bir şekilde iş buluverdi Gordon. Hem de bu hususta hiçbir çaba göstermediği halde.. Bir sabah, Ravelston, Bay McKechnie'den bir mektup aldı. Gordon'u yeniden işe alacak kadar yumuşamamıştı belki McKechnie ama, mektubunda, Lambeth'deki bir kitapçıdan sözediyor, onun bir yardımcıya ihtiyacı olduğunu belirtiyordu. Yazdıklarından, eğer isterse Gordon'un bu işe hemen alınabileceğini sezmek mümkündü. Sözü edilen kitapçının adını —Cheeseman— birkaç kere duymuş olduğunu hatırlıyordu Gordon. Ne var ki bu iş hiç de hoşuna gitmiş değildi. Aslında çalışmak istemiyordu artık; hayatta hiçbir amacı kalmadığına inanıyordu. Ama Ravelston'u hayal kırıklığına uğratamazdı tabii ki.. Böylece, o sabah Bay Cheeseman ile görüşmek üzere Lambeth'e gitti.

Kitabevi, Waterloo Köprüsünün güneyine düşen ıssız bir yoldaydı. Küçük, pis görünüşlü bir dükkân.. Üzerinde Cheeseman değil, Eldridge. yazılıydı. Bütün cesaretini toplayıp içeri daldı Gordon.

Kapının açıldığını belirten çıngırak çalar- çalmaz, ufacık, kötü bakışlı, sivri burunlu bir yaratık, çıkıverdi ortaya. Karanlık bakışlarla Gordon'u süzdü. Sonla acaip bir şiveyle, ne istediğini sordu. Niçin gelmiş olduğunu hemen açıkladı Gordon.

«Comstock ha? Gelin şöyle. Büroya geçelim. Bekliyordum sizi.»

Bay Cheeseman'i takip etti, dükkânın arka tarafındaki kısma geçtiler. Garip, küçücük bir adamdı Cheeseman; boyu, cüce denilebilecek kadar kısaydı.

Çok da biçimsizdi üstelik.

Bacakları belki normal uzunluktaydı ama, gövde kısmı öylesine kısaydı ki, kalçaları sanki kürek kemiklerinin hemen altındaydı. Bu yüzden, yürürken, bir makası hatırlatıyordu insana. Üstü başı çok pis ve eskiydi.

Oturup konuştular. Cheeseman, onun hakkında zaten herşeyi öğrenmişti McKechnie’den. Ve bilhassa seçmişti Gordon’u; çünkü sarhoşluk yüzünden işten atılmış bir tezgâhtarı düşük bir ücretle çalıştırabileceğini biliyordu. Gordon, bu sarhoşluk olayının, kendisine karşı her zaman bir silâh olarak kullanılacağını sezmişti. Ama yine de ona dostça davranmaktan geri kalmıyordu Bay Cheeseman.

Çok geçmeden, yeni ve kazançlı bir işe girişmek üzere olduğunu açıkladı Gordon’a. O ‘iki-penilik kütüphanelerden kurmak istiyordu. Fakat bu, kitabevinden başka bir yerde olmalıydı; böylesine kalitesiz bir kitaplık, buraya sık sık gelen kitapseverleri ürküte bilirdi. Az ötede bir yer tutmuştu bu iş için, öğle paydosunda oraya götürdü Gordon’u. Karanlık bir sokakta, bir komisyoncu yazıhanesiyle bir sandviççi arasında yer alan küçük bir dükkândı burası. Bir tek bölümden ibaretti. İçeride bir masa, bir iskemle, bir de kitapları tasnif için kullanılacak kart-endeksi vardı.

Bütün raflar yeni boyanmış, gelecek olan kitapları bekliyorlardı. Gordon, bir bakışta burasının McKechnie’nin kitaplığına benzemediğini gördü. Burası, Londra’nın her yerinde mantar gibi biten ve sadece ayak-takımına hitap eden o küçük, aşağılık kütüphanelerden biriydi. Böyle yerlerde, edebiyat tenkidcilerinin ya da gerçek kitapseverlerin adını bile duymadıkları kitaplar bulunurdu. Bay Cheeseman henüz kitapları ısmarlamamış olduğunu söyledi. Ve bunu öyle bir şekilde söyledi ki, sanki ‘kitap ısmarlamak’ bir ton kömür ısmarlamaktan farksızdı. Raflar, şimdiden kitap konularına göre ayrılmıştı bile, üzerlerindeki etiketlerde; Seks, Polisiye ve Western yazılıydı.

Gordon derhal kabul etti işi. Herşey çok basitti; bütün yapması gereken, günde on saat burada bulunmaktan ibaretti, ücret, haftada otuz şilin’di. Buna da hiçbir itirazı olmadı. Oysa Bay Cheeseman, bu konuda bir pazarlık, bir çekişme olmasını beklemişti. Fakat memnundu Gordon. Geçen seferki işine nazaran on şilin daha az., yâni, sefalete on şilin daha yakın.. Bütün istediği de buydu zaten.

Ravelston’dan iki sterlin daha «borç» alıp, Lambeth civarında bir pansiyona yerleşti. Bay Cheeseman beş yüz adet kitap ısmarladıktan hemen sonra, aralık ayının yirmisinde işe başladı Gordon. Garip bir tesadüf; o gün, aynı zamanda doğum gününe rastlıyordu. Otuz yaşını tamamladığı güne...

10

Dibe doğru, daima dibe doğru! Her geçen gün biraz daha batağa gömülmek.. Dibe., iş bulmak veya işinden olmak gibi dertlerin olmadığı, hiçbir akraba veya arkadaşın seni tedirgin edemeyeceği bir yere doğru.. Umut, korku, hırs, şeref, vazife., böyle kavramların varolmadığı bir sonsuzluğa... işte bütün istediği buydu artık.

Ama yine de ölümü; gerçek, fiziki bir ölümü amaçladığı söylenemezdi. Garip bir duyguydu bu. Polis karakolunda uyandığı o sabahtan beri peşini bırakmamıştı. O çılgın gece, hayatının bir dönüm noktasını belirlemişti sanki. Birden, büyük bir hızla düşmeye başlamıştı. Daha önce, para tanrısına karşı savaşını yürütürken bile, kendisine olan saygısını az-çok muhafaza etmekteydi. Oysa şimdi, herşeyi terketmişti; kaçıyordu. Yeraltına.. Her geçen gün, biraz daha batıyordu. Serserilerin, dilencilerin, mücrimlerin, fahişelerin alemine doğru... Para dünyasının tam aksi yönünde yer alan bir bölgeydi burası. Yeraltı dünyasında ‘başarı’ ve 'başarısızlık’ kelimeleri hiçbir anlam taşımazdı. Herkes eşitti orada.

Bir bakıma, girdiği iş de, o yüzden tam istediği gibiydi. Lambeth semtinde çalışan ve oturan bir insanın para ve kültürle hiçbir alış verişi olamazdı. Ne de, «Senin gibi öğrenim görmüş, kafası işleyen bir adamın burada ne İşi var?» diye soracak kimse bulunurdu buralarda. Sefaletin bir parçasıydı artık; ve bütün sefil mahalle sâkinleri gibi, hiçbir tenkide hedef tutulmaz, olduğu gibi kabul edilir, dilediği gibi yaşayabilirdi.

Bütün gün o küçük kitabevinde oturuyor, (Perşembeleri altı saat, diğer günler dokuz saat) kiraya verilen kitapları kaydediyor, müşterilerden İkişer peni alıyordu. Bunun dışında okumaktan başka yapacak iş yoktu. Hattâ sokağı seyretmeye bile değmezdi. Issız, karanlık bir yerdi. Bir-birbuçuk saatte okunup bitirilebilen cinstendi raflardaki kitaplar. Âdi, basit şeyler..

Ama artık bunların uzmanı olmuştu Gordon: müşteri ister seks, ister polisiye roman talep etsin, o daima değerli tavsiyeleriyle hazırdı.

Bay Cheeseman, fena bir patron sayılmazdı. Ne var ki, o da, Gordon’un hayatta rastlamış olduğu bütün diğer patronları gibi, yardımcısının ara sıra kendisini dolandırdığından şüphelenmekteydi. Birkaç hafta sonra, yeni bir tasnif sistemi uygulamaya başladı. Böylelikle, belirli bir iş gününde ne kadar kitap kiralanmış olduğu görülebilecek ve bu sayı, kasadaki parayla karşılaştırılarak gerçeği öğrenmek mümkün olabilecekti. Fakat buna rağmen, Bay Cheeseman, yardımcısının hâlâ kasadan günde birkaç peni, hattâ bir şilin cebe attığından şüphelenmeye devam etmekteydi. Varsın etsin! Gordon böyle şeylerden ve hattâ her türlü ihtirastan öylesine uzaktı ki.. Ama yine de sevimsiz bir adam denemezdi By Gheeseman’e. Bazı günler, dükkânı kapayıp kitaplığa, o günkü kazancı toplamaya geldiği akşamlar Gordon’la sohbet ederdi biraz. Bütün bu konuşmalardan Bay Cheeseman’ın geçmişini öğrenmek mümkündü: Çocukluğunda eskicilik yapmaya başlamış, bundan üç yıl kadar önce de, ölen amcasından kitabevi kalınca, bu işe atılmıştı. Aslında bütün kitaplardan nefret ederdi ve başlangıçta bu işte pek kazanç olduğunu ummuyordu. Eskici dükkânı ise hâlâ açıktı, iyi bir teklif alabilirse kitabevini devredip eski işine dönmeyi düşünüyordu.

Ama artık fena bir iş olmadığını anlamıştı kitapçılığın. Ancak, açık konuşmak gerekirse, şimdiye kadar bir tek kitap bile okumuş değildi hayatında; diğer insanların da niçin kitap okumak ihtiyacını duyduklarını bir türlü anlayamazdı. Kitabevinin üstündeki dairede oturmaktaydı. Bekârdı, ve görünüşte hiç arkadaşı da yoktu.

Bay Cheeseman, çok zaman Gordon’a tepeden bakar ve ücretini kesebilmek İçin onda bir kusur bulmaya çalışırdı. Buna rağmen, genellikle iyi davranırdı yardımcısına. Kitaplığa geldiği bazı akşamlar, cebinden yağlı bir çips patates paketi çıkarır, Gordon’a ikram ederdi. Fakat bu paketi o koca elinde öyle bir tutardı ki, içinden ancak iki üç patates dilimi alabilmek mümkündü. Ama yine de sıcak, dostça bir davranıştı bu.

Gordon’un kaldığı yere gelince.. Brewer’s Yard’da, Lambeth yoluna paralel berbat bir yerdi burası. Pansiyon odasına haftada sekiz şilin ödemekteydi. Tam bir tavan arası.. Geniş, yayları çökük bir yatak;

onbeş günde bir değiştirilen eski çarşaflar; küçük bir masa; eski, her tarafı sallanan bir mutfak iskemlesi; el yüz yıkamak için bir leğen, bir de

gaz lâmbası... Yer tahtaları kir- pas içindeydi, daha hiç silindiğini görmemişti onların. Pembe duvar kâğıdıyle kaplı çatlakların arasında belki binlerce tahtakurusu kaynamaktaydı. Fakat mevsim kış olduğundan, pek faaliyette değillerdi şimdilik. (Oda iyice ısınsa belki ortaya çıkarlardı) Evsahibesi Bayan Meakin, ancak dört beş günde bir «temizlerdi» odaları. Hemen hemen bütün kiracılar, yemeklerini odalarında pişirip yerlerdi.

Gordon’un yaşadığı tavanarasının hemen bitişiğinde, pek aklı başında olmayan yaşlı bir kadın oturmaktaydı. Nedense, hep kir içindeydi suratı; kapkaraydı. Gordon, onun bu pisliği nereden bulduğunu bir türlü anlayamazdı! Kömür tozuna benzer bir şeydi bu. ihtiyar kadın, bir trajedinin baş kahramanı gibi, kendi kendine konuşarak sokaktan geçerken, semtin bütün çocukları peşine takılır, «Arap! Arap!» diye bağırırlardı arkasından. Onun altındaki katta, hiç durmadan ağlayan bir bebek ve annesi vardı. Bir de sık sık kavga edip, sonra da yine gürültülü bir şekilde barışan genç bir çift.. Zemin katta ise karısı ve beş çocuğu ile bir badanacı kalmaktaydı.. Ama herşeye rağmen seviyordu bu evi Gordon; Bayan Wisbeach’inkinden öylesine değişik bir yerdi ki.. Burada, kimse kimseyle ilgilenemezdi. Mesele, kirayı muntazam olarak ödemekti. Bunun dışında herşeyi yapmakta serbesttiniz: ister bütün gün odanızda yatın, ister eve kadın getirin; karışmazdı Bayan Meakin. Perişan görünüşlü, yaşlı bir kadıncağızdı Meakin Ana. Evin bodrum katını işgal etmekteydi. Herkes, onun gençken hiç de fena bir kadın olmadığını söylüyordu. Hâlâ bütün erkeklere karşı büyük bir sempati beslediği dikkate alınırsa, bu söylentide biraz gerçek payı vardı muhakkak...

Bir gün Gordon, odasındayken, onun merdivenlerden, ağır bir şey taşıyormuşçasına oflaya puflaya çıktığını hissetti. Gidip açtı kapıyı.

Elleri dolu, içeri girerken, «senin için getirdim» diye o nazik konuşmasıyle hafifçe serzenişte bulundu Meakin Ana. «Hoşuna gideceğini umuyorum. Kiracılarımı memnun etmekten zevk duyarım. Dur, masanın üzerine koyayım. İşte! Nasıl, beğendin mi? Odanın havası bambaşka oluyor bununla.»

Bir kılıç çiçeğiydi bu. Onu görmek, Gordon’u duygulandırmıştı birden. Demek burada da, bu son sığınağında da onu gelip bulmuştu! Benim zavallı çiçeğim!..

Eğer insanlar, onu burada da rahatsız etmezlerse, mutlu olabilecekti Gordon. Hayatından memnundu. Bütün gün mânâsız, monoton bir işte

çalışmak; parası olduğu akşamlar bakkaldan altı peni’ye bir kutu kömür alıp, odasını ısıtmak., sonra pastırma, peynir ekmek ve çaydan meydana gelen bir akşam yemeği.. arkadan, yatağa uzanıp bir macera romanı okumak, ya da Tit Bits Gazetesindeki bulmacaları çözmek.. işte buydu bütün hayatı ve memnundu da.. Gün geçtikçe eski alışkanlıkları bir bir kaybolmaktaydı: haftada üç kereden fazla sakal tıraşı olmuyor, ara sıra, elini yüzünü silmekle yetiniyordu. Yakınlarda umumi bir banyo da vardı ama, ancak ayda bir gidiyordu oraya. Her sabah yatağını yapmaktan da vazgeçmişti artık. Birkaç mutfak eşyasını ise üç dört kere kullanmadan yıkamaya kalkışmıyordu. Her yer toz içindeydi. Bir gece tahtakuruları, duvardaki çatlaklardan birinden dışarı uğrayıp, birer ikişer tavana doğru tırmanmaya başladılar. Onları yattığı yerden ilgiyle seyretti Gordon. Hiçbir pişmanlık duymadan, isteyerek, bilerek gelmişti bu noktaya. Bütün duygularının temelinde bir küskünlük, bir kırgınlık vardı; dönmüş, bütün dünyanın suratına tükürüyordu sanki. Hayatın sillesini yemişti ama, şimdi hayata sırtını çevirmiş, ondan öç alıyordu.

Fakat hayata tamamen sırtını çevirmek, bu durumu devam ettirebilmek öylesine kolay değildi, insanın biraz daha dibe gömülmesine engel olan bir şeyler vardı. Birtakım bağlar: akrabalar, arkadaşlar, sevgililer.. Gordon’un bütün tanıdıkları onunla ilgilenmeye başlamışlardı: Angela Teyze, Walter Amca, Rosemary, Ravelston, Julia, hattâ Flaxman’den bile mektup almıştı. Barışmıştı karısıyla Flaxman; Peckham’e, evine dönmüştü. Bu mektuplardan nefret ediyordu; uzaklaşmak istediği bir dünyadan geliyorlardı.

Ravelston bile aleyhine dönmüştü. Gordon’u, yeni pansiyonunda ziyaret ettikten sonra olmuştu bu: Waterloo yolunun köşesinde taksiden iner inmez bir sürü çocukla çevrilmiş, arabanın kapısına üşüşen bu sefil yığından ürkmüş, onlara birkaç peni fırlatıp Gordon’un kaldığı çıkmaz sokağa yönelmişti. Daracık arnavut kaldırımları köpek pisliklerinden leş gibi kokmaktaydı. Bodrumda Meakin Ana’nın kızarttığı balıkların kokusu ise bütün sokağı tutmuştu. Bu mahalleden iğrenmişti Ravelston. Gordon’un odasına girince, tavanarasının o gıcır gıcır sallanan yegâne sandalyesine oturdu. Ateş çoktan sönmüştü. Gordon ise ayakkabıları hariç tamamen giyinik, yatağa uzanmıştı. Ravelston içeri girdiğinde pek istifini bozmamış, sadece hafifçe gülümsemiş, «hoşgeldin» demişti. Uzun zaman temizlenip havalandırılmamış bütün yerlerde olduğu gibi burada da ağır bir koku vardı.

«Çay içer misin?» diye sordu Gordon.

«Hayır, hayır. Teşekkür ederim.»

Çay falan içecek hali kalmamıştı Ravelston'un. Az önce aşağı kattaki, bütün kiracılar tarafından ortak kullanılan o iğrenç lavaboyu, şimdi de ocağın üzerinde duran, çay kalıntılarından kahverengiye dönüşmüş bardakları gördükten sonra.. Bütün bu semt ve ev bir şok etkisi yaratmıştı onda. Sahip olduğunu hiç sanmadığı sınıf İçgüdüsü birden harekete geçmişti: Kafası çalışan ve biraz zevk sahibi hiçbir insan yaşayamazdı böyle bir yerde! içinden gelenleri Gordon'un suratına haykırmak istedi: Çık, kurtul buradan! Doğru dürüst bir iş bul ve bir centilmen gibi yaşa!.. Fakat böyle şeyleri söylemek çok güçtü. Hele Ravelston gibi birisi için.. Ama Gordon, onun neler hissettiğini tahmin ediyordu. Ve bu durum oldukça eğlenceli geliyordu ona. Oturduğum yeri beğenmeyen ziyaretime gelmesin., diye düşündü, içinde yaşadığı şartlardan, bir zamanlar olduğu gibi utanç duymuyordu artık.

Tavana bakarak, «Benim bir budala olduğumu düşünüyorsun, değil mi?» dedi.

«Hayır. Ne diye öyle düşünecekmişim?»

«Benim bir budala olduğumu düşünüyorsun. Doğru dürüst bir işe girip insan gibi yaşamak istemediğim için.. New Albion's dönmem gerektiğini geçiriyorsun içinden.»

«Saçma! Hiç düşünmedim böyle bir şeyi. Sana, prensipler açısından hak veriyorum.»

«Ama yine de., prensipleri uygulamanın hiç de

şart olmadığını düşünüyorsun, değil mi?»

«Hayır, öyle değil. Mesele, bu uygulamanın sonuçları...?» '

«Çok basit: paraya savaş ilân ettim; ve işte şimdi görüyorsun, bunun beni nereye getirdiğini.»

Ravelston tedirgin bir hareketle burnunu kaşıdı.

«Yalnız bir yerde yanılıyorsun dostum: insan; çürümüş, kokuşmuş bir toplumda kendisini bu çürümeden kurtaramaz. Hem, para kazanmayı reddetmekle ne geçiyor eline?. Ekonomik düzenin dışında yaşayabileceğini mi sanıyorsun? Yapılması gereken, bu düzenin değişmesi için çalışmaktır. Yoksa bir köşeye çekilip, kendini sefalete terk etmek değil..»

Gordon hafifçe gülümsedi.

«Şimdi nazariyeleri bir kenara bırakalım» dedi. «Benim iyi bir iş bulmamı ister miydin, istemez miydin? onu söyle.»

«Bu, senin 'iyi iş'le neyi kasdettiğine bağlı.. Sözgelişi, bir reklâmcılık şirketine beynini satmamakta haklı görüyorum seni. Ama yine de, senin gibi birisinin, bugün bulunduğun işten çok daha başka türlüsüne lâyık olduğuna inanıyorum. Akıllısın, kültürlüsün, birçok meziyete, sahipsin. Bunlardan yararlanman gerek.»

Gordon alaylı bir gülümsemeyle, «sonra, şiir de yazıyorum, değil mi?» dedi.

Ravelston şaşırmıştı. Gordon'un artık kendi şiirlerine bile önem vermediğini bilmiyordu. Demek bundan böyle şiir yazmaya da niyeti yoktu. Bırakmıştı, herşeyi bırakmıştı. Hayatla mücadele eden bir şair gibi görünmeye bile niyeti yoktu artık demek.

Ravelston kalkıp gitmekten başka yapacak bir şey olmadığını anlamıştı. Ziyareti, Gordon'u pek memnun etmişe benzemiyordu zaten. Kalktı; eldivenlerini giyerek kapıya yöneldi. Fakat kapının önünde birden döndü, Gordon'a baktı.

«Kusura bakmazsan bir şey söyleyeceğim: burası.. bu mahalle, bu ev., berbat bir yer, biliyor musun. Her taraf, her yer...»

«Biliyorum: domuz ağılından farksız. Ama tam bana göre.»

«Ama., ama böyle bir yerde yaşamak zorunda mısın?»

«Aziz dostum, kazancımı biliyorsun: haftada otuz şilin.»

«Evet, ama!. Eminim ki daha iyi bir yerde kalabilirsin. Ne kadar kira veriyorsun buraya?»

«Sekiz şilin.»

«Sekiz şilin mi? Bu parayla daha iyi bir yerde oturabilirsin. Bana bak: niçin möblesiz bir oda tutmuyorsun? Eğer böyle yaparsan, orayı döşemen için on sterlin borç verebilirim sana.»

«'Borç' ha! Şimdiye kadar az 'borç' almadım senden. On sterlin vereyim sana demek istiyorsun zannedersem.»

Ravelston cansıkıntısı içinde tavana baktı.

«Pekâlâ, öyle olsun!» dedi. «Sana on sterlin vereyim.»

«İstemiyorum ki.»

«Ama niçin? Hiç değilse iyi bir yerde oturursun.»

«iyi bir yerde oturmak istemiyorum ben. Buradan memnunum.»

«Ama neden? Neden Gordon?»

«Durumuma uygun da ondan» dedi Gordon, başını duvara çevirirken.

Birkaç gün sonra Ravelston'dan uzun, pişmanlık dolu bir mektup aldı. Son konuşmalarında söylediklerini geri alıyordu. Gordon'u tamamen anlamakta, durumunu takdir etmekteydi. Prensip olarak kesinlikle haklıydı. Fakat! işte yine o kaçınılmaz «fakat»... Bu mektuba cevap vermedi Gordon. Aylar geçti. Ravelston onunla yeniden irtibat kurabilmek için birçok teşebbüste bulundu. Gordon gibi iyi aileden gelen, akıllı bir insanın, böylesine berbat bir yerde oturup, mânâsız bir işte tükenmesini bir türlü kabul edemiyordu. Hattâ bu mesele, (bir sosyalist için utanç verici bir şey ama) onu, Middlesbrough'daki onbinler-ce işsizden daha çok düşündürmekteydi. Belki araları düzelir umuduyle, birkaç kere ona mektup yazıp, Antichrist'e yeni şiirlerini, yazılarını göndermesini bildirdi. Fakat Gordon cevap vermemekte ısrar ediyordu. Dostlukları sona ermişe benziyordu. Ravelston'un sırtından geçindiği o kötü günler, her şeyi mahvetmişti. Evet; iane, dostlukları öldürebiliyordu.

Julia ve Rosemary'ye gelince.. Onların Ravelston'dan bir tek farkı vardı: Akıllarından geçenleri olduğu gibi açıklamaktan hiç kaçınmıyorlardı. Hattâ, ne yazık ki, prensip olarak bile hak vermiyorlardı Gordon'a. 'iyi' bir işi reddetmek kadar budalaca bir davranış olamazdı; o kadar.. New Albion'a dönmeliydi. işin kötü tarafı, ikisi birden peşine düşmüşlerdi bu sefer. Her nasılsa tanışmışlar, kendisine karşı bir ortak cephe meydana getirmişlerdi. Sık sık buluşuyor, Gordon'u çekiştiriyorlardı. Tek müşterek noktaları buydu zaten: Gordon'un özellikle kadınları deli eden o mantık dışı tutumuna karşı duydukları öfke..

Böylece, Gordon'u tedirgin eden mektupları birbirini kovalamaya başladı. Tahammül edilmez bir baskıydı bu.

Neyse ki, ne Julia ne de Rosemary kaldığı odayı görmüşlerdi henüz. Rosemary belki buna tahammül edebilirdi ama; Gordon'un o pis, iğrenç tavanarasında yaşadığını görmek Julia'nın sonu olurdu herhalde. Birkaç kere çalıştığı yere gelmişlerdi. Julia bir, Rosemary ise iki üç sefer.. Bu bile, hiç iyi olmamıştı: işyerinin ne kadar berbat bir yer olduğunu görmek, onları

üzmüştü. Oysa McKechnie’nin kitabevi, —aldığı ücret fazla olmasa da— hiç de insanı utandıracak bir yer değildi. Hiç değilse, orada kültürlü insanlarla karşılaşıyor, ‘yazarlık’ kabiliyetini geliştirebilme şansına sahip bulunuyordu. Fakat burası., burası iyi bir yer değildi; gelecek için nasıl bir şeyler umabilirdi buradan?. Hem de, haftada otuz şilin alıyordu demek.. Tartışmalar bir türlü sona ermek bilmiyordu: Niçin New Albion’a dönmek istemiyordu?.. Israr ediyordu Rosemary. Gordon’da köklü bir değişiklik olduğunu seziyor ve bundan korkuyordu: sadece paraya değil, hayata da sırtını çevirdiğini anlamaya başlamıştı Gordon’un. Oysa eskiden, onun paraya karşı tutumunu, garip hayat felsefesini hiç de ciddiye almazdı. Aralarında bir şaka konusuydu bu sanki. Ama şimdi., şimdi işler çatallaşmaya başlamıştı: zaman geçiyor ve gerçekler kaskatı beliriyordu. Doğru dürüst bir işe sahip olma şansını gün geçtikçe kaybetmekteydi Gordon, istikbal ufkunda en ufak bir ışık dahi yoktu. Çıkmaz bir yoldu bu girdikleri.

Korkmaya başlamıştı artık Rosemary. Zaman hızla akıp gidiyordu. Gordon, birkaç ay önce işini kaybertiğinde, ansızın şaşırtıcı bir keşifte bulunmuştu: çok genç bir kız değildi artık. Gordon gibi o da otuz yaşındaydı. Ya gelecek? Gelecekten ne umabilirdi peki? Sevdiği erkek, bir batağın derinliklerine gömülmekteydi. Ve işin kötü tarafı, bunu istiyerek yapıyordu. Bir gün evlenebilmeleri için ne kadar umut besleyebilirdi ki?.. Gordon da biliyordu bütün bunları ve Rosemary’ye hak vermiyor değildi. Hiçbir şeye imkân tanımayan bir durumdu bu. Böylece, hiç sözünü etmedikleri halde, kafalarında, ayrılmaları gerektiğine dair bir düşünce belirmeye başladı...

Bir gece, trenyolu köprüsü altında buluşacaklardı. Buz gibi bir kış gecesi.. Aylardan ocaktı. Onu beklemekteydi Gordon: Ufak tefek, üstü başı perişan, saçları karmakarışık bir adam. Rosemary ona *doğru* koştu yanağından öptü.

«Gordon, sevgilim, buz kesmişsin! Paltosuz çıkılır mı hiç?»

«Paltomu rehine koymuştum. Tâ geçen sene.. Bilmiyor muydun?»

«Ahh, evet! Hatırladım şimdi.»

Acımayla karışık bir sevgiyle baktı ona Rosemary: öylesine perişan, öylesine umutsuz bir görünüşü vardı ki.. Koluna girip sürükledi onu. Daha ışıklı bir yere doğru..

«Hadi, yürüyelim. Belki ısınırız biraz. Hem sana önemli bir şey söyleyeceğim!»

«Ne?»

«Bana belki kızacaksın ama...'»

«Nedir?»

«Bugün gidip Bay Erskine'le görüştüm.»

Anlamıştı neyin geleceğini. Kolunu Rosemary'den kurtarmaya çalıştı ama, kız bırakmadı.

«Peki, devam et» dedi.

«Senin hakkında konuştum onunla. Yeniden işe alabileceğini söyledi seni. Hem de uygun, kabiliyetinle ilgili bir kısma vereceklerinden sözetti.»

Hiç sesini çıkarmıyordu Gordon.

«Ne dersin?» diye sordu Rosemary.

«Ne diyeceğimi biliyorsun.»

Rosemary'nin yüzü allak bullak olmuştu. Gordon'un da korktuğu buydu zaten: kızın herşeyi hazırlayıp, onu bir olup-bitti karşısında bırakmak isteyeceğinden şüpheleniyordu hep. Bunun kaçınılmaz sonucu ise, herşeyin daha açık belirlenmesiydi. Geleceğin nasıl bir durum alacağının...

Ağır ağır, elleri cebinde yürüyordu. Kızın yüzüne bile bakmadan..

«Kızdın mı bana?» diye sordu Rosemary.

«Yoo, hayır. Ama neden yaptın bunu? Onu anlayamıyorum. Benden habersiz..»

«Sana yardım etmek istiyordum sadece.»

«istemediğim bir işe sokmaya çalışmakla nasıl yardım edebilirsin bana?»

«Yâni., yâni, kesin mi kararın? New Albion'a dönmeyecek misin?»

«Asla.»

«Neden?»

«Tekrar mı aynı tartışmalara girelim?!» dedi bezgin bir ifadeyle.

Kız, bütün kuvvetiyle kolunu sıktı Gordon'un. Son umudu da boşa çıkmıştı. Sevdiği erkek ondan gittikçe uzaklaşıyor, sanki yerini bir hayalete bırakıyordu.

«Eğer böyle devam edecek olursan kalbimi kıracaksın» dedi.

"Benimle uğraşmasan çok daha iyi olacak.»

«Ama niçin? Niçin hayatını böyle tüketeceksin?»

«Söylüyorum: elimde değil bu. Kendimi savunmak, prensiplerime sadık kalmak zorundayım.»

«Peki, bunun neye varacağını biliyor musun?»

içinde hafif bir ürperti hissetti. Ama yine de bir çeşit rahatlık, bir çeşit ferahlık hissi.. «Ayrılacağız demek istiyorsun zannedersem. Bir daha hiç görüşmemek üzere..»

Rosemary susuyordu. Yürümeye devam ettiler. Westminster yoluna varmışlardı.

Birden, «Benden kurtulmak istiyorsun» dedi Gordon.

«Hayır, hayır. Onu demek istemedim.»

«Ama¯ ayrılmamız gerektiğini düşünüyorsun, değil mi?»

«Böyle devam etmez ki bu.»

«Demek beni sevmiyorsun artık.»

«Seviyorum, seviyorum. Bunu sen de biliyorsun.»

«Belki bir bakıma seviyorsundur. Ama seninle evlenebilecek durumda olmadığım için beni terketmeyecek kadar değil.. Beni bir koca olarak istiyorsun, sevgili olarak kabul edemiyorsun. Görüyorsun: sadece bir para meselesi bu.»

«Değil Gordon! Değil!»

«Evet, para! Başından beri aramıza girmişti zaten: para meselesi! Daima para meselesi!»

Tartışma fazla sürmedi. Her ikisi de soğuktan tir tir titriyorlardı. Böyle bir havada, sokak ortasında, duygulara pek yer yoktu: vedalaşmaları kısa sürdü. «Gitsem iyi olacak artık» dedi kız ve koşa koşa caddeyi geçip tramvay durağına yöneldi. Arkasından baktı Gordon. Sırtından büyük bir yük kalkmıştı sanki. Ama yine de onu sevip sevmediğini sordu kendi kendine... Bir cevabı yoktu bunun. Bütün istediği; bu soğuk, rüzgârlı sokaklardan gitmek, herkesten uzaklaşmak, tavanarasındaki odasının yalnızlığına dönmekti. Eğer gözlerinde yaş varsa, bu tamamen havanın soğuk oluşundandı; başka bir şeyden değil.

Bir gece saat dokuz sularında, ısınmak için yatak örtüsünü üzerine çekmiş, elleri başının altında, uzanmıştı. Ateş sönmüştü. Odadaki her şey kalın bir toz tabakası altındaydı. Kılıç çiçeği bir hafta önce 'ölmüş, saksısında boynu bükük, çürümekteydi.

Bir süre hemen hemen hiçbir şey düşünmeksizin, tavana bakarak daldı. Hafif bir gürültü., kapısı vurulmuştu. Hiç kımıldamadı yerinden. Meakin Ana’ydı bu herhalde.

«Girin» diye seslendi.

Kapı açıldı. Rosemary’ydi gelen.

Odanın ne biçim bir yer olduğunu farkeder. etmez duraklamıştı kız: masanın üzerindeki yemek artıkları, kâğıt parçaları; ağzına kadar külle dolu bir ocak; yıkanmamış bulaşıklar; ve ölü bir kılıç çiçeği...

«Döndün demek ki,» dedi Gordon.

«Evet.»

«Beni ikna etmek için mi?»

«Hayır.»

«öyleyse.?»

«Çünkü., çünkü...»

Yatağın yanında diz çöktü kız; onu öpmek istiyordu. Fakat birden şaşkınlıkla durakladı. Sonra, Gordon’un şakaklarını okşamaya başladı.

«Gordon!»

«Söyle.»

«Saçların beyazlanıyor!»

«Sahi mi? Neresi?»'

«Şakakların.. Sanki birden oluvermiş bu. Birkaç hafta içinde..»

«Demek öyle..» dedi Gordon ilgisizce..

«Desene, ikimizin de beyazlanıyor artık saçları.»

Kendi şakaklarındaki üç beyaz teli göstermek için, başını eğdi Rosemary. Sonra onun yanına uzandı, kollarına atılıp Gordon’un bütün yüzünü öpücüklere boğdu. Ona engel olmuyordu. Kızın yüzündeki ifadeden, onu buraya neyin getirmiş olduğunu anlamıştı. Bâkireydi ne de olsa, ne yaptığını pek bilemezdi.

«Kendimi tutamadım, geldim.»

«Niçin?»

«Senin burada yapayalnız olduğunu düşünmek, çok acıydı.»

«Oysa iyi etmiştin beni terketmekle.. Dönmeseydin daha da iyi olurdu. Seninle hiçbir zaman evlenemeyeceğimi biliyorsun.»

«Umurumda bile değil artık. Seni seviyorum, önemli olan bu.»

«Pek akıllıca bir davranış değil yaptığın.»

«Keşke daha önce yapabilseydim bunu.»

«Hayır. Doğru değil.»

«Doğru, doğru!»

iş işten geçmişti. Hem, çok uzun bir zamandan beri bunu arzulamıştı Gordon; üstelik daha serinkanlılıkla düşünecek bir durumda değildi. Evet, nihayet, olup bitmişti her şey. Meakin Ana’nın o pis, yayları çökük yatağı üzerinde...

11

İlkbaharın geldiğini pek farketmemişti Gordon. Zira Lambeth mahallesinde bunu anlamak kolay değildi. Ne var ki, günler gitgide uzamış, güneş zaman zaman ılık yüzünü gösterir olmuştu. Eğer dikkat edilecek olursa, ağaçların da tomurcuklanmaya başladığı görülebilirdi. Bir de ilgi çekici bir şey olmuş; Gordon'un tavanarasındaki kılıç çiçeği ölmemiş, sadece kuruyan yapraklarını dökerek yeniden hayata dönmüştü.

Gordon, Cheeseman'ın kitabevine gireli üç ay olmuştu artık. Bu monoton, sıkıcı iş, hâlâ tatmin edebiliyordu onu. Kitapların sayısı bine ulaşmıştı; haftada bir sterlin net kâr bırakmaktaydı kitaplık. Durumundan memnundu Bay Cheeseman. Ama Gordon'a karşı o şüpheci, işten pazarlıklı tutumunu terketmemişti. istiyordu ki, yardımcısı bir gün şöyle zilzurna sarhoş olup işi assın, o da Gordon'u (ücretinden indirim yaparak) büyük bir zevkle cezalandırsın. Ama böyle bir şey olacağa benzemiyordu hiç. Nedense, artık canı içki çekmiyordu Gordon'un; hattâ cebinde parası varken bile bira içmek istemiyordu. En iyisi çay.. Bütün istek ve ihtiyaçları gitgide azalmaktaydı; öyle ki, haftada otuz şilin'le gayet rahat geçiniyordu. Hattâ haftada iki sterlin aldığı eski günlerden çok daha iyi bir şekilde.. Bu otuz şilinle neler yapmıyordu ki: oda kirasını ödüyor, çamaşırlarını yıkatıyor, yemek yiyor (pastırma, ekmek, peynir sadece), sigara içiyor, gaz ve kömür alıyordu. Bazan bir sinemaya gidebilecek kadar para arttığı da olmuyor değildi. Bu istisna dışında her akşam odasındaydı. Eğer kömür varsa ocağın başında, yoksa yatakta.. Bir elinde sigarası, bir elinde çay bardağı okuyordu, hep okuyordu. Ne bulursa.. Ve artık bütün buldukları da iki peni'lik haftalık gazetelerden ibaretti. Düzineyle alıp getiriyordu onları dükkândan. Çoğu, günü geçmiş, eski şeylerdi; Bay Cheeseman'e amcasından kalan şeyler.. Aralarında yirmi sene önceki tarihi taşıyanlar bile vardı.

Rosemary’yi haftalardan beri görmemişti. Kız, ona birkaç kere yazmış, sonra nedense birden kesivermişti mektuplarını, Julia’dan da bir mektup almıştı. Aile içindeki son değişiklikleri haber veriyordu: Angela Teyze, kış boyunca birkaç kere soğuk algınlığı geçirmişti; Walter Amca ise yine böbreklerinden şikâyetçiydi. Bu mektupların hiçbirine cevap vermedi Gordon. Mümkün olsa, bu insanların varlığını bile unutmak istiyordu. Kimsenin şefkat ve ilgisine ihtiyacı yoktu. Hattâ Rosemary’ninkine bile..

Bir gün, dükkânda işçi kızlardan biri için bir kitap aramaktaydı ki, göz ucuyle birisinin kapıdan girdiğini farketti.

«Romantik bir şey istiyorum demiştiniz, değil mi?» dedi işçi kıza.

«Evet, lütfen.»

Kıza uygun bir kitap bulup verdi. Az önce gelenin kim olduğunu anlamak için dönüp baktı: Rosemary! Hiç ummadığı halde heyecanlanmıştı Gordon. Sesini çıkartmadan bekliyordu Rosemary. Yüzü çok solgun ve endişeliydi. Umulmadık bir şeyler olmuştu galiba.

Oturup, müşterinin kitabını listeye kaydetmeye çalıştı. Fakat elleri öylesine titriyordu ki, bunu zar zor başarabildi. Kız gider gitmez Rosemary’ye döndü Gordon. Ayakta onu seyretmekteydi: Gordon’u uzun zamandan beri böyle günışığında görmemişti: Üstü-başı dökülen, zayıf yüzlü, uçuk benizli bir adam.. Son birkaç ay içinde yaşlanıvermişti birden; en azından otuzbeş gösteriyordu. Fakat nedense Rosemary de pek formunda değildi o gün: eski neşeli halinden eser yoktu. Hiç şüphesiz, tatsız bir şeyler olmuştu.

Kızın arkasından kapıyı kapattı Gordon.

«Hiç beklemiyordum seni» dedi.

«Seni görmek zorundayım. İşyerinden izin alıp çıktım. Hasta olduğumu söyledim onlara.»

«Pek iyi görünmüyorsun. Gel, otur şuraya.»

Dükkânda bir tek iskemle vardı. Oraya oturdu Rosemary.

«Gordon, çok kötü bir şey..»

«Ne var? Ne oldu?»

«Gebeyim.»

«Ne..? Ne diyorsun?»

Gordon’un dili tutulmuştu âdeta. Bir an, göğsüne müthiş bir darbe yemiş gibi hissetti kendini. Ve bu durumdaki her erkeğin sorduğu o aptalca soruyu yöneltti Rosemary’ye :

«Emin misin bundan?»

«Eminim. Çok, çok gecikti.. Bilsen ne günler, ne korkunç saatler yaşadım, ilâç aldım. Hep bekledim. Bekledim ki...»

«Ahh, *Tanrım!* Bir bu eksikti. Ne budalaymışız biz! Böyle bir şey olabileceğini tahmin etmeliydik!»

«Evet. Ama kabahat bende zannedersem. Ben...»

«Kapat çeneni! Müşteri geliyor.»

Şişman, çirkin bir kadındı bu. Ne tür bir kitap istediğine bir türlü karar veremiyordu. Nihayet, onu tatmin edecek bir şey bulup verdi Gordon.

Kadın çıkar çıkmaz tekrar Rosemary’ye döndü:

«Ne yapacağız şimdi?» diye çaresizlik içinde sordu.

«Ahh, bilmiyorum ki.. Benimkiler duyarsa çok kötü. Hele annem.. Ahh, bunu düşünmek bile istemiyorum.»

«Ailen umurumda bile değil. Onlardan başka düşünecek şey bulamadın mı!?»

«Bana hep iyi davranmışlardır onlar. Fakat şimdi.. Böyle bir durum karşısında.?»

Dükkânın içinde aşağı yukarı yürümeye başlanıştı Gordon. Bu beklenmedik haber korkutmuştu onu ama, yine, de durumun vahametini pek kavrayamamıştı henüz. Bir çocuk ha! Rosemary’nin dölyatağında büyümekte olan bir çocuk.. Bu düşünce, ona müthiş bir sıkıntı veriyordu. Onu bir canlı olarak düşünemiyordu, sadece bir belâ.. Ve daha şimdiden işin nereye varabileceğini görür gibiydi.

«Herhalde evlenmemiz gerekecek» dedi kısaca.

«Ben de., ben de bunu soracaktım senden.»

«Tabii eğer istersen..»

«Bu tamamen-sana bağlı. Böyle bir şeye zorlayamam seni. Kararı sana bırakıyorum.»

«Fakat başka yolu yok ki bunun. Eğer bu çocuğu istiyorsan...»

«Şart değil. Bir başka çare, daha var.»

«Nasıl?»

«Ahh, biliyorsun. Şirketteki kızlardan biri bana bir adres verdi. Sadece beş sterlin'e her şeyi hallediyorlarmış.»

Bu son söz Gordon'u ayılttı. Birden çok önemli bir mesele karşısında olduklarını kavradı. 'Çocuk' kelimesi; kafasında yeni, bambaşka bir anlam kazanıyordu. Herhangi bir günlük dertten bahsetmiyorlardı; sözü edilen, her an büyüyen, gelişen bir canlı varlıktı. Kendisinden bir parça.. Rosemary'yle göz göze geldiler. Bir sevgi, anlayış, hoşgörü kıvılcımı.. Bir an için onunla bir tek vücut olduklarını düşündü Gordon. Sanki görünmeyen bir bağla birbirlerine sımsıkı bağlanmışlardı. Garip, çok garip bir duyguydu bu.

«Hayır» dedi Gordon; «ne pahasına olursa olsun böyle bir şey yapmayacağız.»

«Ama evlenmeden doğuramam bu çocuğu.»

«Evleniriz öyleyse. Böyle korkunç bir şeye katiyen izin veremem.»

Rosemary'ye yaklaştı, elini kızın karnına koydu. Orada bir yerlerde, gelişmekte olan bir canlı vardı. Kendi çocuğu..

«Eğer evlenirsek, hayat tarzımı değiştirmem gerekecek» dedi düşünceli bir tavırla.

«Bunu yapabilecek misin?»

«Doğru-dürüst bir işe girmem gerek. New Albion's belki alırlar yeniden.»

içinden ılık bir şeylerin aktığını hissetti Rosemary. Bunu bekliyordu zaten; umutla bekliyordu. Ama yine de, Gordon'u buna kendisi zorlamış olmak istemedi:

«Böyle bir şey istemedim ben senden. Sadece evlenmek.. çocuk yüzünden., bütün istediğim bu. Ama o demek değil ki, beni beslemek, geçindirmek zorundasın.»

«Seni geçindiremeyecek olduktan sonra evlenmenin hiçbir mânâsı kalmaz.»

Kucaklaştılar.

Az sonra Rosemary gitmişti. Akşam veya yarın tekrar görüşeceklerdi. Tabii New Albion'un onu yeniden işe alabileceği pek kesin değildi ama,

aradan biraz zaman geçmiş olduğu halde, yine de sözünde durabilirdi Bay Erskine. Ne çok da müşteri vardı bu akşam Yarabbim! Saat altı sularında, birden ışıkları söndürüp dükkânı kapattı Gordon ve çıkıp gitti. Oysa iki saat daha beklemesi gerekiyordu ama, duramamıştı; yalnız kalmak istiyordu. Kimbilir Bay Cheeseman ne kadar kızardı dükkânı kapalı bulunca! Fakat Gordon'un umurunda bile değildi şimdi bu.

Lambeth yolundan yukarı doğru yöneldi. Hava ılıktı. Düşünmesi gerekiyordu. Ve bunu en iyi şekilde yürürken yapabilirdi. New Albion'a dönmek zorundaydı demek!.. Ya da Rosemary'yi kendi kaderiyle başbaşa bırakmak.. Başka hiçbir yolu yoktu bunun.

Köşede, Westminster Köprüsü yolunda bir an durakladı. Karşıda, sokak lâmbalarının ışığında aydınlanan birkaç reklâm afişi asılıydı. Onlara uzun uzun baktı Gordon.

Sonra yolu geçip güneye doğru yürüdü. Garip bir değişiklik olmuştu kendisinde: bir savaşın çıkıp, bu şehri, bu medeniyeti, bütün Batı dünyasını yok etmesini istemiyordu artık. Aylardan, hattâ yıllardan beri ilk defa istemiyordu böyle bir şeyin olmasını.

Şimdiye kadar yaşamış olduğu hayatı, otuz senelik ömrünü düşünmeye çalıştı. Kendisini kandırmaya gerek yoktu: berbat, sefil, yapayalnız bir hayattı : bu. Otuz yıl yaşamış ve bu süre boyunca sefalet ve sıkıntıdan başka bir şey görmemişti. Fakat kendisi seçmişti böyle bir hayatı. Bunu istemişti ve almıştı da...

Artık ne yapacağını biliyordu. Kesinlikle kararını vermişti. Bu mesele, çözüm yolunu da birlikte getirmişti zaten. Civarda bir telefon kulübesinin bulunduğunu gördü. Rosemary bu saatte yurtta olmalıydı. Elini cebine attı: evet; tam iki peni'si vardı. Onları delikten atıp, numarayı çevirdi.

«Bayan Rosemary Waterlow orada mı acaba?»

«Kim arıyor efendim?»

«Comstock deyin lütfen.»

«Bir dakika bekleyin.»

Bekledi. Çok geçmeden Rosemary'nin sesi duyuldu :

«Sen misin Gordon?»

«Evet Rosemary. Kesin olarak verdim kararımı.»

Rosemary'nin heyecanla soluduğunu hissetti Gordon.

«New Albion’a döneceğim. Tabii eğer bana iş vermeye hâlâ niyetleri varsa.»

«Ahh, Gordon! Ne kadar memnun oldum bilemezsin! Bana kızmıyorsun değil mi? Bu kararı vermeye ben zorlamadım seni.»

«Tamam canım, üzme kendini. Yapabileceğim tek şey buydu zaten. Uzun uzun düşündüm. Yarın New Albion’a gidip görüşeceğim.»

«Ahh Gordon, ne kadar iyi oldu bu!»

«Dur bakalım! Ne diyeceklerini kesinlikle bilmiyoruz. Ama herhalde sözünü tutar Bay Erskine.»

«Ondan eminim. Yalnız bir şey var Gordon: oraya temiz bir elbise giyip gidersin, değil mi canım? Çok şeyi değiştirir bu.»

«Merak etme. En iyi elbisemi kurtaracağım rehinden. Ravelston’dan borç alırım.»

«Niçin Ravelston’dan alacakmışsın? Ben veririm sana. Bir kenara koyduğum dört sterlin’im var. Şimdi onu postane kapanmadan tellerim sana. Yeni bir kravatla ayakkabıya da ihtiyacın olacak herhalde.. Gordon, bir de..»

«Ne var?»

«Saçını kestir lütfen, olmaz mı?»

«Hiç merak etme. Tam bir işadamı kılığına bürüneceğim.»

«Çok, çok teşekkür ederim sevgilim! Hadi iyi geceler! Postane kapanmadan şu parayı göndermeliyim sana.»

«Tamam. İyi geceler.»

«İyi şanslar Gordon!»

Telefonu kapatıp kulübeden çıktı.

Yürümeye başladı. İşte her şey olup bitmişti. Para-tanrısına karşı yürüttüğü savaş sona ermiş, yenilmişti. Her zamankinden daha hızlı yürümekte olduğunu farketti birden. Sanki bütün organları; kolları, bacakları, yüreği eskisinden daha hızlı çalışmaya başlamıştı. Garip bir duygu, bir gerilim' içindeydi. Yeni, yepyeni bir şeyler gelişiyor, bütün benliğini kaplıyordu.

Evet; bir gerçeği, kaskatı bir gerçeği kabul etmek zorundaydı: her şey olup bittikten sonra, bütün hissettiği bir sevinç, bir rahatlamadan ibaret

olmuştu. Nihayet hayatının bir dönemiyle bütün ilişkilerini kesiyordu. Açlıkla, soğukla, yalnızlıkla, pislikle.. Doğru dürüst bir hayata kavuşacaktı bundan böyle. Eski hayat felsefesi, ondan vazgeçer geçmez kötü bir hatıradan, sırtından silkip attığı bir yükten ibaret kalmıştı. Fakat hep sezmişti bunu: şuurunun derinliklerinde bir yerde, bir gün bunun böyle olacağı tahminini taşımıştı hep. Ve sadece Rosemary, ve onun karnında taşıdığı çocuk yüzünden değildi bu olanlar.. Er geç gerçekleşecek olan bir şeyi çabuklaştırmaya yaramışlardı; hepsi o kadar.. Yüreğinin gizli bir köşesinde daima arzulamıştı bunu. Bir gün yeniden hayata dönmeyi...

Yaşadığı son iki seneyi düşündü. Ne kazanmıştı? Keder ve yalnızlıktan başka.. Paranın egemenliğine başkaldırmış, para dünyasının dışında yaşamaya kalkışmıştı. Paradan vazgeçmek, hayattan vazgeçmek demekti. Toplum dışı olmak.. Ve işte şimdi o topluma, yâni para dünyasına yeniden dönüyordu. Yarın sabah New Albion’a gidecekti. Saç sakal tıraşı olmuş, en iyi elbisesini ve pardesüsünü giymiş olarak.. Yeniden hayata dönüyordu. Bugünün sefil şairi, yarının zarif işadamı olacaktı.

Adımlarını yavaşlattı. Otuz yaşındaydı ve saçları beyazlanmaya başlamıştı; ama yine de kendisini daha yeni erginleşmiş bir genç gibi hissediyordu. Sanki.. sanki çocukluktan az önce kurtulmuş, ve «adam olmuştu». Her insanoğlunun geçtiği bir kader çizgisini tekrarlıyormuş gibi bir duygu vardı içinde.

Bir gün gelir, her kafası çalışan insan, paranın egemenliğine başkaldırır Ama geçicidir bu durum. Teslim olmak, er geç teslim olmak zaruridir. Zira sonu olmayan bir çatışmadır bu. Teslim olmak; paraya, dolayısıyle toplumun kurallarına başeğmek; insanın kendisiyle uzlaşması, iç huzuruna, barışa kavuşması demektir., işte Gordon’un da yaptığı bundan ibaretti.

Evin yolunu tutmuştu, önünden geçtiği evlere şöyle bir göz attı. Bu pis, karanlık suratlı evlerin içinde yaşayan küçük insanları düşündü. Evet; uygarlığımız, Batı uygarlığı, belki ihtiras ve korku üzerine kurulmuştu. Ama bu küçük insanlar, yâni aşağı sınıflar, bu durumu çok daha soylu bir şekle dönüştürmesini biliyorlardı. Farkına bile varmaksızın.. Tül perdeleri arkasındaki insanlar; çocukları ve kırık dökük mobilyalarıyla.. Kılıç çiçekleriyle., düş ve gerçekleriyle.. paranın egemenliğine tâbi yaşamaktaydılar. Ama yine de kendilerine olan saygılarını muhafaza etmesini biliyorlardı. Memnundular hayatlarından. Belirli bir hayat standartları ve kendilerine göre kolay kolay yaralanmayan bir gururları,

şerefleri vardı. Üstelik, yaşıyorlardı. Gerçekten yaşıyorlardı. Hayatın akışına uymuşlardı. Çocuk sahibi oluyorlardı. Azizlerin ve toplum dışı bütün güçlerin yapamadıkları bir şey...

Kılıç çiçeği, hayat ağacıdır., diye düşündü birden; umut çiçeğidir.

Vicisti, O Aspidistra!

12

Evlendirme dairesinin önünde onlardan ayrılmak istedi Ravelston. Ama imkân yok bırakmıyorlardı; birlikte yemek yiyeceklerdi. Modigliani'ye olmasa da, Soho'daki o küçük, temiz lokantalardan birine gittiler. Tereyağlı sosis, balık, krem karamel, bir şişe de Médoc Supérieur şarabı...

Nikâhta sadece Ravelston vardı. Ikibuçuk şilin verip iki de şahit bulmuşlardı evlendirme dairesinin kapısında. Julia işten izin alamamıştı. Gordon ve Rosemary, New Albfon'dan bir günlüğüne güç kurtulmuşlardı. Kimse bilmiyordu evleneceklerini, Julia ve Ravelston dışında.. Birkaç ay daha çalışmaya kararlıydı Rosemary; daha sonra çocuğunu büyütmek üzere eve çekilecekti. Gordon'a kalsa, kilisede evlenmelerini istiyordu ama, Rosemary buna hiç gerek görmemişti.

Gordon, New Albion'a gireli iki ay olmuştu. Haftada dört sterlin-on şilin kazanmaktaydı. Rosemary işten çıkınca belki biraz sıkışacaklardı ama, gelecek sene maaşının artmasını bekliyordu Gordon. New Albion, onun edebi kabiliyetine güvenmekteydi.

Lokantanın önünde Ravelston'dan ayrıldılar. Bir taksiye bindiler. Rosemary başını Gordon'un omzuna koymuştu; eleleydiler. Rosemary'nin parmağındaki nikâh yüzüğüyle oynamaktaydı Gordon. Sonra yüzünü elleri arasına aldı; onu öpmek istiyordu. İlk defa makyaj yapmıştı bugün Rosemary pek ustaca olmasa da. Yirmisekiz yaşından bir gün daha fazla göstermiyordu. Belki de bir sebebi vardı bunun: dün, şakaığındaki o üç beyaz teli koparmıştı.

«Beni seviyor musun?» diye sordu.

«Hem de nasıl!»

«Artık inanıyorum buna.» öpüştüler.

Edgrawe Yolundaki apartman katları hiç de fena değildi. Sessiz, sâkin bir yer.. Arka pencereden (en üst kattı burası) Paddington İstasyonunu, görebilmek mümkündü. Bir yatak odası, bir salon-salamanje, banyo, mutfak.. Pek dişe dokunur olmamakla birlikte döşemişlerdi de burasını. Ravelston, onlara evlenme hediyesi olarak bütün mutfak eşyalarını almış, Julia ise bir yemek masası armağan etmişti. Allah bilir bunu almak nelere mal olmuştu ona. Zavallı Julia!

Büyük bir heyecanla merdivenleri tırmandılar. Bu, bir alışkanlık haline gelmişti. onlarda; son haftaları hep evi düzenlemekle geçirmişlerdi. ... Bir eve sahip olmanın heyecanını yenememişlerdi bir türlü. Buradaki her şey, ama her şey onlarındı! Temiz bir, örtüyle örtülü iki kişilik yatak, dolap ve dolaptaki özenle katlanmış havlular, dört İskemle, İki koltuk, divan, kitaplık, kırmızı Hint halısı, Caledonian pazarından çok ucuza aldıkları bakır kömür kovası Hepsi, hepsi onlarındı! Tabii taksitleri zamanında ödedikleri takdirde.. Elele tutuşup, Paddington istasyonuna bakan pencerenin önünde durdular.

«Ahh, Gordon! Pansiyon odalarından kurtulup böyle bir dairede oturabilmek ne güzel, değil mi?»

«Hadi gel! Bir şeyler pişirip yiyelim. Şu mutfak eşyalarını bir an önce kullanmak istiyorum.»

Rosemary birer fincan kahve yapıp getirdi. Salonda, Julia’nın hediyesi yemek masasına oturdular. Aşağıda, cadde günışığı altında pınl pırıldı.

Gordon pencereye doğru baktı.

«İşte, buraya koymalıyız kılıç çiçeğini» dedi. «Ne? Ne dedin?»

«Kılıç çiçeği.»

Kahkahalarla güldü Rosemary. Onun şaka yaptığını sanmıştı.

«Aman, hemen gidip çiçekçiler kapanmadan ısmarlayalım bir tane» dedi alayla. Ama birden Gordon'un yüzündeki ifadeyi farkedip şaşırmıştı.

“Gordon! Ciddi mi söylüyorsun yoksa? Sahiden

istiyor musun bir kılıç çiçeği?»

«Tabii. Hem bizimkinin tozlanıp çürümesine de müsaade etmeyeceğim hiç. Bir diş fırçasıyle yaprakları çok iyi temizlenir diyorlar.»

Ona yaklaşıp koluna bir çimdik attı Rosemary. «Benimle alay ediyorsun sen Gordon! öyle değil mi?»

«Niçin alay edecekmişim?»

«Bir kılıç çiçeği, ha! Peki, nereye koyabiliriz ki onu? Yatak odasına istemem. Burada ise...»

«Onu bu camın içine koyacağız sevgilim. Dışarıdan geçenlerin görebileceği bir yere.»

«Gordon, şaka yapıyorsun sen! Mutlaka şaka yapıyorsun.»

«Hayır, Rosemary, hayır. Şaka yapmıyorum. Bizim de bir kılıç çiçeğimiz olmalı.»

«Ama niçin?»

«Evlenir evlenmez alınan bir şeydir bu. Daha doğrusu, evlenme töreninin bir parçası.»

«Saçma! Hiç sevmiyorum kılıç çiçeklerini ben. Eğer istersen bir sardunya alabiliriz. Ama kılıç çiçeği değil.»

«Sardunyayı ne yapacaksın? Bir kılıç çiçeği gerekli bize.»

Bu konuda biraz daha tartıştılar. Karı-koca olarak ilk çatışmaları olmuştu bu. Fakat yarım saat sonra en yakın çiçekçiden bir kılıç çiçeği ısmarlanmıştı bile.

Yeniden eve dönerlerken, ilk katın sahanlığında durakladı birden Rosemary. Gordon’a tutundu.

«Ahh, Gordon!»

«Ne var? Ne oldu sevgilim?»

«Kımıldadı.»

«Ne kımıldadı?»

«Ne olacak! Çocuk! içimde kımıldandığını hissettim onun.»

«Sahi mi, sahi mi Rosemary?»

Garip, şimdiye kadar hiç duymamış olduğu bir his sarmıştı bütün benliğini. Diz çöktü, kulağını Rosemary’nin karnına dayadı, dinledi.

«Bir şey duyamıyorum.»

«Tabii duyamazsın budala! Ancak birkaç ay sonra.»

«Demek ileride duyabileceğim?»

«Yedi aylıktan sonra.. Bense dört aylıkken farkedebiliyorum. Zaten çocuk da o kadar zannedersem.»

Uzun bir süre dizleri üzerinde kaldı Gordon. Yeniden başını Rosemary’nin karnına koymuştu. Evet; şimdilik bir şey duyamıyordu ama, emindi; oralarda bir yerde; ılık, mahfuz karanlıklarda, bir canlı vardı. Büyümekle meşgul...

Bu sefer Comstock Ailesinde, gerçekten kayda değer bir şeyler oluyordu galiba.

— SON —